

LAIBACH
MILOŠEVIĆ JE
TRAŽIO OD KUČANA
DA NAS UHAPSI

MILAN ST. PROTIĆ
IVO ANDRIĆ,
NAJVEĆI
INTELEKTUALAC

VELIKA POTRAGA,
GORANA MARKOVIĆA
ONA KOJU
NISAM ZABORAVIO

Nedeljnik

21. MAJ 2026.

350 DINARA

+
POVERLJIVO
IZ CRNE GORE
Čiji je
čovjek Miloš
Medenica

NEDELJNIK OTKRIVA

„Jedina ti je šansa
da se vratiš...“

ŠTA SE STVARNO DOGODILO U RESTORANU „27“

➤ Zašto je šef beogradske policije
Veselin Milić organizovao
susret na Senjaku i šta je pričao
kumovima ubijenog Nešovića

➤ Šta je pokazala analiza
kamera i baznih stanica

➤ Ko je skrivao, a ko
podmetao dokaze i zašto
su važne dve čaure

DA LI VUČIĆ POKUŠAVA DA ZATAŠKA OVU AFERU

i zašto su začutili Macut i Dačić

DIGITALDAY

ALL THAT MATTERS

● 4th & 5th of June

● HANGAR 1, BELGRADE

DIGITALDAY.RS

IMPRESUM

Izdavač: NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd
Tel: +381/11/770-81-64
www.nedeljnik.rs

UREDNIŠTVO

Veljko Lalić
Direktor i glavni urednik
svih izdanja

Marko Prelević
Glavni i odgovorni urednik
magazina Nedeljnik

Veljko Miladinović
Izvršni urednik i direktor redakcije

Branko Rosić
Zamenik glavnog urednika

MENADŽMENT

Jelena Jevtić
Izvršna direktorka marketinga

Pavle Zlatić
Direktor digitalnih
operacija i razvoja

Jelena Šoškić
Finansijska direktorka

Andela Marić
Šef pretplate

Jelena Luković
Šef društvenih mreža

UREDNICI

Dušan Telesković
Glavni urednik sajta
i urednik unutrašnje

Željko Pantelić
Urednik geopolitike
i dopisnik iz Rima

Ana Mitić
Urednica zdravlja i psihologije

Milica Rilak
Urednica biznisa

NOVINARI

**Zorica Marković, Milana
Milošević, Luka Lukić**

STALNI SARADNICI

**Srdan Valjarević,
Dragoljub Draža Petrović i
Ante Tomić, Zoran Panović,
Aleksandar Radić, Miljenko
Jergović i Svetislav Basara,
Dejan Stojiljković,
Dejan Jović, Goran Vojnović,
Rumena Bužarovska,
Milan St. Protić, Duška
Jovanović, Hana Pišćević,
Miša Brkić, Petar Komnenić**

KREATIVA

Miloš Sindelić
Art-direktor

Nebojša Babić
Urednik fotografije

Sanja Savić
Lektura

KONTAKT

Redakcija
redakcija@nedeljnik.rs

Marketing
marketing@nedeljnik.rs

Pretplata
pretplata@nedeljnik.rs

Štampa Rotografika

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT 2026 Nedeljnik
Sva prava zadržana. • All rights
reserved.

Zabranjeno preštampavanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača

Politika

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Čovek u futroli

5 | Lice nedelje
Jovo Bakić

6 | In memoriam
Predrag
Koraksić Koraks

7 | AI suđenje
Kad se Mask
naljuti

8 | Evrovizija
Bangaranga!

10 | Ante Tomić
Problem
s Bleiburgom

ANALIZA ŽELJKA
PANTELIĆA

Tajvan je već
jednom bio
moneta za
potkusurivanje
u odnosima
Vašingtona i
Pekinga i zato u
Tajpeju strepe od
Donalda Trampa,
trgovca zalutalog u
politiku, dovoljno
narcističnog
i naivnog da
zbog jednog ili
par unosnih
kratkoročnih
poslova dovede
u pitanje
geostrateške
prednosti i pozicije
SAD na duge staze

Kad je teško – Ursula

Baš u jeku „afere Veselin Milić“,
što bi valjda trebalo da bude
koincidencija, predsednica
Evropske komisije razgovarala je
sa Aleksandrom Vučićem **12**
Piše Zoran Panović

Beogradski helikopter

Nosilac i koordinator za razvoj bio
je Lola institut, a finalista
Industrija „Ivo Lola Ribar“.
Alternativno pregovaralo se
sa firmama iz SAD i Britanije **28**
Piše Aleksandar Radić

Bio sam antikomunista

Komunizam mi je „zasmetao“
otprilike tek osamdeset šeste. Pre
toga sam znao da je Jugoslavija
komunistička zemlja, ali nekako
kao svoju krvnu grupu **48**
Piše Svetislav Basara

Čovek čije ime stoji na vrhu
impresuma obično voli da kaže
– čuješ nas da naredi – da se
na velikim događajima pokazuje
snaga Nedeljnika. Nije bilo većeg
događaja od mafijaško-polijskog
ubistva koje se dogodilo u jednom
beogradskom restoranu baš kada
je onaj prethodni broj časopisa
išao u štampu. Novinarska ekipa je
poteгла sve svoje veze da bi stigla
do dokumenata koji otkrivaju šta
se zaista dogodilo na Senjaku, te
da ne bi dozvolila da se ovaj slučaj
zataška i da bi, eto usput, pokazala
snagu.

A mogao je to da bude vrhunski
broj i mimo toga: dragoceni tekst
Milana St. Protića, fenomenalni
intervju sa Lajbahom, nostalgично
sećanje Gorana Markovića i ljetnja
Rumene Bužarovske.
Ali ipak, čak i ako ne volite
„hroniku“, pročitajte naslovnu
temu...

**Među nama:
U novom broju Nedeljnika**

PRETPLATA
SRBIJA

12 MESECI
24 MESECA

12.000
19.999

Dostupno u digitalnom formatu
nedeljnik.rs ■ 12 meseci - 8.200

■ Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd ■ Potvrdu o uplati pošaljite na adresu:

Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd ili na mejl pretplata@nedeljnik.rs ■ Dodatne informacije na **011/770-81-64**

Čovek u futroli

Ili zašto je sve ovo klasično Čehovljevo pravilo

Sve ovo je klasično Čehovljevo pravilo: puška koja se vidi u prvom činu, mora da opali u trećem. Kao što ne-normalna količina para, stanova, kola, satova, za koje niko ne zna kako su zarađeni, osim da nisu zarađeni od „odlične plate od 2.500 evra“, na kraju moraju da puknu kao i Čehovljeva puška.

SEĆATE SE BIVŠEG MINISTRA POLICIJE, KOJI je sada postao biznismen u inostranstvu, iako niko ne zna kojim se tačno biznisom bavi, ili drugog koji pije Petrus usred dana, iako flaša tog vina u prodavnici, a ovo je bilo u restoranu, košta više od baš odlične plate.

ŠTA TU BILO KOME NIJE JASNO, meni nije jasno. A posebno onome koji je sve to dozvolio.

Vučić kaže da niko ko radi u policiji ili vojsci neće moći da radi još neki posao. Kao da je problem da li vojnik na ugovoru, ili saobraćajac, kad završi posao radi u piceriji.

Ili, zašto bi to važilo za policiju ili vojsku, a ne za državnu administraciju, u kojoj masa ljudi sedi u deset upravnih odbora.

S VESKOM MILIĆEM, KAO I MNOGIM Veskomilićima, nije problem što su imali drugi posao, već što je bilo jasno kakav su drugi posao imali.

TAKO DA TU OSTAJE NAJVAŽNIJE PITANJE odakle šefu policije toliko novca, kao i ideja da ga javno pokazuje. Kako je bezbednosni aparat to godinama mirno posmatrao, iako im je posao da te nelogičnosti i kod običnih ljudi provere.

UOSTALOM POMOGLI BI I MILIĆU. I svima nama. Jer, ni Vesko, kao ni svi drugi Milići, nisu napravili ni firmu, makar je ne vidim u ovom Check Pointu, koji sve vidi, niti su nešto izmislili, osim gradnje, koju može da radi svako sa jakim konekcijama u državi, ili državnim tenderima, gde se to podrazumeva. Ko od novih tajkuna ima firmu kojoj znate ime, osim navijača, što znači da su najpošteniji. Kladionicu nisu napravili. I one su nastale ranije.

I U SVETU IMA KORUMPIRANIH POLICAJACA, političara, državnih službenika, ali makar kriju to. Postoji FBI metoda da jure najgluplje stvari, jer je pravilo da svakome negde probije. Postoji primer korumpiranog službenika koji je imao fetiš prema gaćama. A najčešće padaju na muzici, skupim uređajima, hobijima. Slike, to na primer FBI redovno prati.

KOD TADIĆA JE POSTOJALA PRIČA, KOJA nije samo priča, da su kad odlaze kod njega skidali satove. Kako nije primetio da većina saradnika nema satove, ne znam, tek posle je prošlo vreme. Vučić sad petnaesti put najavljuje borbu protiv bahatih ljudi u njegovim redovima, najavljuje čak i nekakav sajt, a mene čudi od čoveka opterećenog medijima da jedino ne poznaje Instagram. Pošto tu samo treba da se pošalju najjači nalozi, i pravoj policiji to bi bio prvi zadatak. Da uđe na Instagram, i pohapsi jedno 500 ljudi, za početak.

POSAO POLICIJE JE DA DELUJE I preventivno. Da spreči kaznena dela. Kao što je ovo moglo da se spreči. Ili kao što su mesecima snimali ljude kako ulaze i ne izlaze iz Belivukove Žute kuće. Znači

snimaju za tabloide, ili neki rijaliti, a ne štite građane, ma ko oni bili.

TO BI I MILIĆU BILO BOLJE. Koji je samo hteo da bude Baja. Ovako, zaplenili bi mu malo satova, neki stan, nešto je i sklonio. I to je nešto što se svuda dešava. A eto, čovek je završio u svim svetским medijima. Italijani se čude?! Čet i Grok uče algoritam na njegovom primeru o šefu policije koji posle ubistva u elitnom restoranu ispija kafu i uklanja tragove. Kao u *Kumu*.

TO JE VUČIĆ ISPRIČAO, KAO I Kamenicu, u kojoj je postojalo pravilo i kad sam ja bio mali da možeš svakog da puštiš da prođe neki ispit, osim policajca. Jer onda puca ceo sistem.

ON JE PUKAO MNOGO VIŠE DEVEDESETIH kada su kriminalci krenuli u rat koji mi nismo vodili.

Tu je napravljeno bratstvo u krvi koje pratimo od ovog sastanka u Dvadeset sedmici do svake frke u Čacilendu. I to je naš najveći problem, što moramo da se podelimo na policajce i lopove. Indijance i kauboje.

I ZATO STUDENTI AKO HOĆE PRAVU listu, treba da prestanu da se bave ovim ili onim profesorom, ko je u kojoj stranici bio, već treba da nam ponude ljude po ovom pravilu. Ali i ljude koji nikad ništa nisu imali s devedesetima. Jer inače čekaćemo još trideset godina da se sve ispravi.

JEDNOSTAVNO JE SVE, KAO ČEHOV-LJEVE DRAME. Ovde je problem *Ujka Vanja*, kao i *Čovek u futroli*, koji će ostati paradigma ovog vremena.

Koliko je sati... **N**

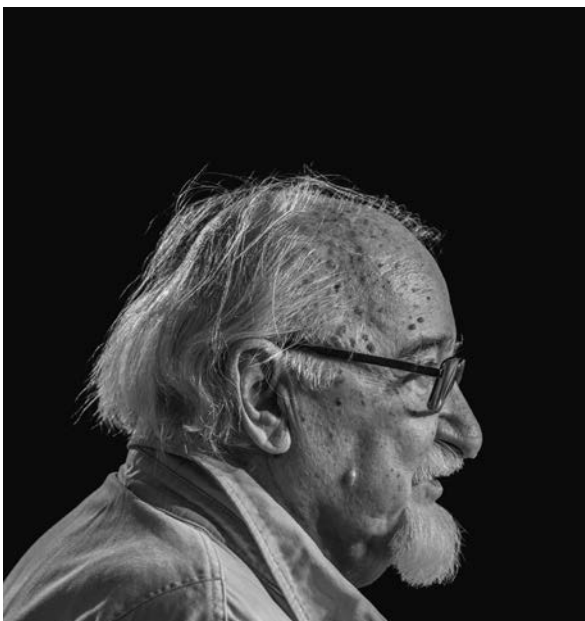

Studenti pobeđuju da bismo svi prodisali i oslobodili našu republiku od organizovanog kriminala i korupcije; studenti pobeđuju da bismo imali policajce, a ne u uniformama kriminalce; studenti pobeđuju da bismo bez straha stajali ispod nadstrešnice.

Jovo Bakić

SOCIOLOG I UNIVERZITETSKI
PROFESOR

IN MEMORIAM

PREDRAG KORAKSIĆ KORAKS (1933–2026)

Ko će sad sve ovo da nacрта?

Odlazak jednog od najvećih političkih karikaturista u istoriji srpskog novinarstva

KARIKATURISTA PREDRAG KORAKSIĆ KORAKS PREMINUO JE prošle subote, u 93. godini.

Koraks je bio jedan od najznačajnijih političkih karikaturista u Srbiji i poslednjih 26 godina svakodnevno je objavljivao karikature u dnevnom listu Danas.

Poznat po karikaturama inspirisanim društvenim i političkim temama i događajima, počeo je da ih objavljuje još davne 1950. godine u časopisu Jež.

Radio je u Večernjim novostima, Vremenu, Borbi, saradivao sa Peščanicom i Radiom Slobodna Evropa.

„Decenijama je svojim karikaturama branio pravo na slobodno mišljenje i slobodu izražavanja, ostavljajući neizbrisiv trag u novinarstvu, medijskoj kulturi i javnom životu Srbije. Prepoznatljiv crtež i britak humor bili su simbol otpora autoritarnosti, nacionalizmu i zloupotrebi moći“, navedeno je u saopštenju Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS), čiji je bio jedan od osnivača.

Predrag Koraksić rođen je 15. juna 1933. godine u selu Gornja Gorevnica kod Čačka. **N**

KRIZA UJEDINJENO KRALJEVSTVO

Kralj Severa

Može li Endi Bernam, gradonačelnik Mančestera, da bude spasilac ne samo Laburističke partije već i Britanije?

Piše **Željko Pantelić**

Bivši laburistički premijer Harold Wilson imao je običaj da kaže da je nedelja iznenađujuće veoma dug period u politici. Njegov politički unuk, lider laburista i premijer Kir Starmer, osetio je na svojoj koži validnost opaske Wilsonove obrade Lenjinove fraze da ima decenija u kojima se ništa ne dogodi, a ima i nedelja u kojima se dogode decenije.

Nakon teškog poraza na lokalnim izborima u Engleskoj i nacionalnim u Škotskoj i Velsu, Starmer je u ponedeljak odavao utisak rešenog i uverenog premijera koji nema nameru da podnese ostavku. U utorak je počela pobuna među parlamentarcima u Vestminsteru. U sredu su počele prve ostavke manje važnih članova Starmerove vlade, a Džo Simons je podneo ostavku na mesto poslanika u Vestminsteru. U četvrtak je usledila ostavka ministra zdravlja Vesa Stritinga i potencijalnog naslednika Starmera na čelu laburista i vlade i činilo se da je Starmer stigao do okretnice.

U PETAK JE DOŠLO DO PREOKRETA: Striting je podržao kandidaturu Endija Bernama, a nadležno telo Laburističke stranke dalo je zeleno svetlo za kandidaturu gradonačelnika Mančestera na dopunskim izborima za Vestminster. Podsetimo, poslaničko mesto u Britanskom parlamentu je *conditio sine qua non* za premijersku funkciju.

**„U PAB ULAZE
BLERIJANAC,
BRAUNOVAC,
KORBINOVAC I
STARMEROVAC.
BARMEN DIŽE
POGLEDA I PITA:
ENDI, ŠTA ČEŠ DA
POPIJEŠ?“**

Burna politička nedelja završena je Starmerovim potezom koji upućuje na to da aktuelni lider nema nameru da se povuče bez velike borbe. Britanska vlada povećaće vojni budžet za 18 milijardi funti i to nije jedina mera kojom Starmer pokušava da zadrži poziciju lidera stranke i premijera.

Bernamu veoma prija nadimak „Kralj Severa“. U Mančesteru kruži glas da ga je laburistički političar sam sebi dao. Dobijanjem kandidature na dopunskim izborima Bernam je preskočio samo prvu prepreku ka premijerskoj fotelji, a sada ga čekaju dva mnogo zahtevnija zadatka, tim pre što Bernam igra na sve ili ništa: za mesec dana biće ili na putu za Downing strit ili nezaposlen.

Prvi zadatak je da pobedi kandidate Reform UK i Zelenih u Mejkerfildu, što neće biti nimalo lako. Lider engleskih suverenista Faraž najavio je žestoku borbu za svaki glas, a Polanski je podsetio da je prethodne dopunske izbore za Vestminster, u oblasti Mančestera, dobila kandidatkinja Zelenih. Zvuči paradoksalno, ali će za Bernama biti teže da osvoji mesto u Vestminsteru nego da zauzme leadersku poziciju među laburistima i premijersku fotelju.

IZBORNA JEDINICA U KOJOJ SE ODRŽAVAJU dopunski izbori nije samo među najsiromašnijima u tzv. Velikom Mančesteru, već je opterećena i skandalom prikrivanja i minimizovanja krivičnih dela grupnog silovanja maloletnica ili mladih žena od strane ljudi poreklom iz južne Azije. Razlog uspeha Faražove Reform UK leži upravo u toj činjenici. Oni su jedini insistirali na oštrom kažnjavanju ne samo odgovornih za grupna silovanja već i onih koji su prikrivali i minimizovali te zločine.

S obzirom na to da se dodatni izbori održavaju u junu, nije realno da procedura za smenu Starmera u partiji i posledično na čelu vlade počne u julu i avgustu, tako da je mnogo verovatnije da će promene u redovima vladajuće stranke i u britanskoj vladi doći tokom jeseni.

Bernam je izuzetno pragmatičan političar koji pokušava uvek da anticipira svoje protivnike i zato je prilično otvoren za promene i prilagođavanje. Zbog te njegove osobine apostrofiraju ga kao kameleona, a gradom kruže vicevi o njegovim, uslovno rečeno, prevrtljivim izborima. Jedan od njih kaže: „U pab ulaze blerijanac, braunovac, korbinovac i starmerovac. Barmen diže pogled i pita: Endi, šta ćeš da popiješ?“

Bernam je političku karijeru lansirao na poziciji člana čoveka oblasti Veliki Mančester. Tokom dva mandata opravdao je nadimak „Kralj Severa“ serijom dalekovidnih poteza u oblasti transporta, infrastrukturnih radova, administrativne organizacije i efikasnosti.

Za razliku od drugih viđenih laburista, Bernam je otvoreno proevropski nastrojen i ne krije da je njegov politički cilj povratak Velike Britanije u EU. **N**

AI PROCES I BOGATI SE SUDE

„Za dobrobit čovečanstva“

Zna li Grok koji je datum?

Antiklimaks okršaja Ilona Maska i Sema Altmana i onoga što je trebalo da bude tech-suđenje veka

Piše Pavle Zlatić

Možeš biti najbogatiji čovek na svetu, primaći čovečanstvo korak bliže Marsu, uhvatiti raketu u letu, biti prvi na top-listi u nekoj video-igri, ali ne možeš pobediti Sema Altmana na sudu ako ne koristiš kalendar.

Tužba kojom je Ilon Mask želeo da ospori transformaciju OpenAI iz neprofitne organizacije u profitni biznis, tvrdeći da su kompanija i njeni lideri izneverili prvobitnu misiju razvoja veštačke inteligencije „za dobrobit čovečanstva“, pala je na najdosadniji mogući način – iz proceduralnih razloga, jer nije podneta na vreme.

Sudnica u koju su gledali svi bar malo zainteresovani za razvoj veštačke inteligencije ugostila je u prethodnih nekoliko nedelja sam vrh Silicijumske doline – od Maska i Altmana, samog američkog advokatskog krema, ostalih suosnivača i članka OpenAI, do prvog čoveka Microsofta – ali okršaj dva kontroverzna milijardera nije doneo pravu presudu, niti je raščivijao ko je tu u pravu.

Maskov zahtev da se OpenAI i strateški partner Microsoft odreknu više od 130 milijardi navodno nepošteno stečene koristi, suštinski i da se ukloni Altman, porota je odbila posle samo dva sata većanja. Jednoglasno je odlučeno da tužba pada jer je prekasno podneta, a u srž slučaja nije ni ulazila. Sutkinja Ivon Gonzales Rodžers saglasila se sa oce-

**MASKOV ZAHTEV
DA SE OPENAI
I STRATEŠKI
PARTNER
MICROSOFT
ODREKNU VIŠE
OD 130 MILIJARDI
NAVODNO
NEPOŠTENO
STEČENE KORISTI,
SUŠTINSKI I
DA SE UKLONI
ALTMAN, POROTA
JE ODBILA POSLE
SAMO DVA SATA
VEĆANJA**

nom da je Mask prekoračio zakonom predviđene tri godine da ode na sud.

„Sudija i porota nisu ni u jednom trenutku odlučivali o samom slučaju, već o tehnikaliji. Svakome ko prati ovaj slučaj jasno je da su Altman i Brokman zgrnuli bogatstvo tako što su ukrali od dobroćinstva. Jedino pitanje je kada su to uradili. Uložićemo žalbu jer stvaranje predsedana po kome je moguće pelješiti dobrotvorne organizacije je neverovatno destruktivno prema američkom dobroćinstvu. OpenAI je stvoren za dobrobit celog čovečanstva“, naveo je Mask.

NJEGOVI ADVOKATI SU REKLI DA „RAT nije završen“ i da je prosto „pogrešno“ to da neko prikupi milione dolara i onda nešto što je subvencionisano i javnim novcem pretvori u „profitni biznis u kome se direktori bogate i postaju milijarderi“.

Nešto ranije, Mask je reagovao više nalik sebi (a pomalo i Donaldu Trampu), kada je u postu na X-u optužio sutkinju Gonzales Rodžers da je „grozna aktivistkinja“ i da je iskoristila porotu kao smokvin list. Ali se ubrzo, verovatno i posle konsultacija sa advokatskim timom smirio i obrisao taj post.

Ipak, uprkos najavljenoj žalbi, izgleda da neće biti velikih promena u svetu veštačke inteligencije. OpenAI će nastaviti da bude profitna kompanija, Mask će nastaviti da napada Altmana u svojim postovima, ali i da ga juri razvijajući Grok.

O NETRPELJIVOSTI IZMEDU MASKA I ALTMANA se manje-više sve zna. Vlasnik Tesle i SpaceX-a smatra (i vrlo javno ispoljava svoja osećanja) da ga je Altman izdao, da je narušio njegovo poverenje i „oteo“ OpenAI i od Maska i od čovečanstva. Na drugoj strani, Altman u svom smirenom maniru odbacuje Maskove tvrdnje i kaže da postoje različiti motivi za napad – od ljubomore, do toga da Mask želi da uništi OpenAI jer mu nikada nije data puna kontrola.

Iako je očigledno da Mask mnogo toga radi iz najličnijih pobuda, uz izvesnu dozu nezrelog i prizemnog, bilo bi pogrešno, kao što se to često radi, sveći sve na njegovu sujetu. Kada se prerove detalji iz prethodne tri nedelje, može da se nađe više razloga za to što je Mask još jednom ušao u sudnicu i zašto mu je i ovaj klimavi proces mogao biti od neke koristi. Iako mu ovo nije prvi put da gubi tzv. high-profile slučajeve.

Teško je verovati da skupoceni advokati najboljeg čoveka sveta nisu mogli da naslute da će slučaj biti odbačen zbog zastarelosti, ali su zajedno sa svojim klijentom svakako znali da je ovo dobar način da se u javnost izbace stotine stranica internih, ranije poverljivih dokumenata, koje uz sve tekstove o Semu Altmanu, slikaju sliku o „patološkom lažovu“ i čoveku kome se nikako ne može verovati. **N**

EVROVIZIJA 2026. ONA DRUGA DARA

Bangaranga Bugarska

Veliko slavlje u komšiluku zbog pobeđe na Evrosongu

BANGARANGA! NE, NIKO NE ZNA ŠTA znači, ali ova reč – uz energičan nastup – bila je dovoljna da Bugarska prvi put u istoriji pobedi na takmičenju za Pesmu Evrovizije. I to ubedljivo: dvadesetsedmogodišnja Dara (ne ta Dara) uspešno je umiksala moderni pop izraz sa folklorom njene zemlje.

Neočekivani uspeh Bugarske pošteo je Evropku radiodifuznu uniju (EBU) i ostale članice dodatne glavobolje.

Da je pobedio Izrael, koji je završio na drugom mestu, organizatori bi se našli pred teškim zadatkom i pitanjem gde organizovati Evroviziju 2027. godine i ko će na njoj uopšte učestvovati.

Oko 10.000 ljudi pratilo je finale uživo u bečkoj dvorani Štathale, uz televizijsku publiku koja je premašila 100 miliona gledalaca.

Na prethodna dva takmičenja, koja su protekla u senci velikih političkih podela, Izrael je osvajao ogroman broj glasova publike, pa je tako i 2025. godine završio na drugom mestu.

U Bugarskoj je, zvuči li poznato, zavlдалo opšte slavlje zbog prve evrovizijske pobeđe u istoriji zemlje, dok su obožavaoci oduševljeno dočekali pevačicu čija je pesma preko noći postala ogroman hit.

„Dara je dokazala da Bugarska može da pobeđuje“, poručio je novi premijer Rumen Radev, čestitajući umetnici. „Zahvaljujući svom talentu i profesionalizmu, uspela je da se izdigne iznad svih političkih tenzija i predrasuda koje godinama prate glasanje na ovom takmičenju.“

Organizatori Evrovizije istakli su da je Bugarska odnela pobeđu i kod žirija i kod publike, što se na ovom takmičenju nije dogodilo još od 2017. **N**

Subotica kao digitalna tačka susreta Srbije i Finske

Poseta ambasadora često ostane zabeležena kroz protokol, fotografiju i nekoliko diplomatskih fraza. Kada je finski ambasador Niklas Lindkvist ove nedelje došao u Suboticu i obišao Inspira grupu, razgovor je ipak otišao nešto dalje od formalnosti.

U fokusu nisu bili samo poslovni rezultati jedne IT kompanije, već šira tema – kako izgleda razvoj digitalne ekonomije u zemlji poput Srbije i koliko lokalne sredine van Beograda mogu da postanu relevantne tačke tehnološkog razvoja.

Inspira grupa, nastala u Subotici pre više od dve decenije kao prvi sajt namenjen studentima, danas okuplja više digitalnih platformi iz oblasti zapošljavanja, automobila, nekretnina i osiguranja, sa oko 300 zaposlenih. Od 2012. godine deo vlasništva kompanije (25 odsto) ima i finska medijska grupacija Alma Media.

U tom kontekstu, poseta ambasadora imala je i dodatnu simboliku – kao susret dve sredine koje se često navode kao primeri razvoja zasnovanog na znanju, decentralizaciji i tehnološkim inovacijama.

Tokom obilaska Inspira grupe i Inspira Huba razgovaralo se o digitalizaciji, sa-

radnji između privatnog sektora i institucija, ali i o tome koliko je za razvoj lokalnih zajednica važno stvaranje okruženja u kojem ljudi žele da ostanu da žive i rade.

Ambasador Lindkvist govorio je o finskom iskustvu razvoja društva kroz digitalizaciju i povezivanje kompanija, univerziteta, institucija i građana. Taj model, kako je naveo, nije zasnovan samo na tehnologiji, već mora da bude zasnovan na poverenju i dugoročnom planiranju.

U razgovorima se otvorilo i pitanje kako manje sredine mogu da zadrže ljude u vremenu kada tehnološki sektor postaje globalno tržište rada. Subotica je upravo jedan od primera grada iz kojeg je moguće razvijati proizvode namenjene mnogo širem tržištu.

Direktor i suvlasnik Inspira grupe Branimir Gajić ocenio je da je saradnja sa finskim partnerima tokom godina oblikovala i deo poslovne kulture kompanije – od decentralizacije i ulaganja u ljude do otvorenosti prema inovacijama i aktivnosti na jačanju institucija i vladavini prava nužnih za razvoj poslovanja.

Možda upravo zato ova poseta nije delovala kao tipičan diplomatsko-korporativni događaj. Pre kao podsećanje da se priča o digitalnom razvoju Srbije ne odvija samo u velikim centrima i kroz velike investicije, već i kroz lokalne kompanije koje su nastale mnogo pre nego što je „startup scena“ postala popularna fraza. Vreme širenja poslovnih vidika tek predstoji.

JESI LI VIDEO OVO?

Koji problem Hrvatska ima s Bleiburgom?

U priči o jednoj kamenoj ploči na seoskom groblju, jednom malom spomeniku zbog kojeg je moj sin, naoko neprimjereno, a ustvari sasvim ispravno i s dobrim razlogom opsovao, sadržano je sve

Piše Ante Tomić

Slobodarski i nepokoreni Dragoljube,

Moram ti brzo pisati jer sam u Parizu i u jedan sat imam dogovor s Markom.

Spominjao sam ti Marka, on prevodi moje knjige na francuski. Odlučili smo poslije ručka posjetiti groblje. Znaš ono čuveno pariško groblje gdje je pokopan Jim Morrison. Otići ćemo i do njegovog groba, premda nisam obožavatelj. Usudio bih se čak kazati da prezirem Jima Morrisona.

Ono što ti danas želim ispričati također počinje na groblju. Prije nekoliko tjedana mom je tati bila godišnjica smrti te smo žena, sin i ja otišli u Donji Proložac, selo iz kojeg potječe cijela naša neslavna loza. Skromnu je grobnicu za sebe i svoje prije pedesetak godina napravio moj djed Ante, a lijevo i desno od nje su grobnice njegova dva brata, Nikole i Josipa. Moj tata ovdje leži u vječnosti zajedno sa svojim roditeljima i svoje dvije žene, mojom majkom Ankom i mojom pomajkom Ivkom. Napominjem da u ovome nema ništa grešno, Katolička crkva iznimno dopušta ovu formu bigamije.

Otišli smo tamo jednog sunčanog svibanjskog jutra i nismo se dulje zadržali. Ni žena ni sin ni ja nismo od onih koji na groblju vode jednosmjerni razgovor s mrtvima. Meni je to, kao ateistu, i besmisleno. Oni što na grobljima razgovaraju s mrtvima smješnji su mi od onih što razgovaraju sa svojim kokeršpanijelima i zlatnim retriverima. I tako, čekajući da žena pomete lišće s grobnice, pre-

križimo je još jednom umjesto pozdrava i odemo, moj je sin nekoliko metara dalje opazio nešto i, neprimjereno mjestu na kojem smo se nalazili, sočno opsovao.

Na susjednoj grobnici mala je kamena ploča, po prilici trideset puta dvadeset centimetara, što su je naši rođaci prije nekog vremena postavili u spomen na Ivana, trećeg brata mog djeda. Pisao sam ti jednom i o njemu, Dražo, to je onaj koji je nestao nakon Drugog svjetskog rata. O njemu se u mom djetinjstvu govorilo rijetko i šapatom, ali otkako je bleiburška tragedija postala velika hrvatska politička moda, rođaci su se valjda željeli pohvaliti kako su i jednog Tomića partizani u proljeće 1945. streljali bez suda i pokopali bez svećenika.

Bez našeg znanja naručili su ploču s imenom, prezimenom, godinom rođenja, godinom smrti i portretom pokojnika urezanim u crnu granitnu ploču. Namjestili su je isprva jednim dijelom na njihovoj grobnici, a dijelom na našoj. Međutim, brat i ja smo odlučno rekli da želimo da se Ivanova ploča makne s mjesta na kojoj počivaju kosti naših najmilijih, pa su rođaci to sranje cijelo uzeli sebi.

Zašto sam rekao sranje? Čemu grubost, pitaš se ti sad? Pa, gledaj, ni brat ni ja nemamo ništa protiv nesretnog brata našeg djeda. Obojica smatramo kako svaku smrt treba dostojanstveno obilježiti, no jedan je detalj na ovoj ploči nju učinio totalno pogrešnom i nedostojanstvenom. Pokojnik je prikazan s usta-

škom kapom na glavi. Da je njegov portret u normalnom, građanskom odijelu, složili bismo se s njim. Prihvatili ga na svojoj grobnici. Ali to, na drugoj strani, vjerojatno ne bi zadovoljilo rođake, jer je njima u ustaškoj kapi cijeli smisao spomenika. Spomenik je bez ostatka, jedan kroz jedan, politički čin. Neumjesna hvalisava gesta. On ne komemorira osobu, već slavi jedan zločinački režim.

U priči o jednoj kamenoj ploči na seoskom groblju, jednom malom spomeniku zbog kojeg je moj sin, naoko neprimjereno, a ustvari sasvim ispravno i s dobrim razlogom opsovao, sadržan je cijeli problem koji Hrvatska ima s Bleiburgom. Andrej Plenković izjavio je prije neki dan kako se državnom svečanosti na austrijskoj poljani ne slavi NDH, nego samo odaje počast mrtvima među kojima su mnogi zacijelo bili nevino smaknuti.

Hrvatski premijer nije ipak tako glup. On se samo pravi glup. Svih ovih trideset pet godina u Bleiburgu se slavi NDH. Smisao je svibanjskih komemoracija s vijencima i biskupima i koncelebriranim misnim slavljem, kao i kod naših rođaka na selu, uvijek samo u ustaškim kapama žrtava. Mnogi su ih, uostalom, i na komemoracijama nosili. Cijele su obitelji, mama, tata i dvoje dječice, imali srebreno U posred čela dok austrijske vlasti nisu strogo zabranile ovaj modni dodatak. U jednom su trenutku zabranile i komemoracije same, shvaćajući da su one, prije i poslije svega drugoga, parade hrvatskih fašista.

Pokojnik je prikazan s ustaškom kapom na glavi. Da je njegov portret u normalnom, građanskom odijelu, složili bismo se s njim. Prihvatili ga na svojoj grobnici. Ali to, na drugoj strani, vjerojatno ne bi zadovoljilo rođake, jer je njima u ustaškoj kapi cijeli smisao spomenika

Napokon, tu je jedno pitanje na koje vlast nema dobar odgovor. I Plenković i svi drugi prave se da ga ne čuju. Prije nekoliko dana u kolumni u Telegramu Slobodan Šnajder je upitao zašto se jednako ne obilježavaju i žrtve domaćih Švaba, slavonskih folksdočera poginulih u uniformama zloglasne divizije Prinz Eugen, a jednaka je stvar i meni jednom pala na pamet dok sam na History Channelu gledao dokumentarac o Staljingradskoj bitki. Primjetio si možda, kad god okreneš na History Channel, tamo se govori ili o Staljingradu ili o Kursku.

Vidiš, Dražo, kad se u zimu četrdeset treće njemačka Šesta armija predala snagama Sovjetskog Saveza, u zarobljeništvu je završila čak devedeset jedna hiljada vojnika. Beskrajni red muškaraca poslušno je bacio puške i ukrao se u stočne vagonne.

Truckajući se tjednima, možda i mjesecima, zarobljenim se muškarcima činilo kao da je prošla vječnost otkad su pristupili vojsci. Premda je u stvarnosti to bilo

prije tri ili četiri godine, bilo im je daleko i strano, gotovo kao da su u nekom tuđem životu u oglancanim čizmama oduševljeno stupali ulicama, a lijepe im djevojke mahale s prozora, slale poljupce i zasipale ih cvijećem. Sve se to činilo besmisleno i glupo nakon staljingradske krvi, ognja, studeni i blata, dok su ispruženi na gnjiljoj slami putovali negdje u nepoznato, preko bekrajne ruske zemlje.

Bilo je među njima mnogih dobrih ljudi, šutljivih seljačkih sinova, marljivih tvorničkih radnika, studenata, činovnika, inženjera, profesora, pobožnih katolika i skromnih protestanata koji nisu bili ni nacisti ni ubojice, već su završili u uniformi bez nekakve jasne namjere, često i protiv svoje volje. Rat im je bio odvratn, ispio im je veselje, skršio im duh, ali negdje na dnu njihovih praznih srca tinjala je opet slabašno žerava vjere da će se jednom vratiti svojim ženama i zaručnicama, zagrliti petogodišnju Gertrude i malog Johanna kojega su ostavili u bešiki, da će baciti sijena u jasje i počeskati po kovrčama između rogova svoje debele mirne junice. Da će piti rizling, čistiti snijeg ispred kuće, u zelenim brzacima pecati pastrvu na mušicu, obrijani i čisti nedjeljom ujutro odlaziti na misu.

Rijetki će ipak doživjeti tu sreću. Polovica njih već je u transportu umrla od gladi i zaraza, a ostatak se naprosto srušio od iscrpljenosti sijajući sibirske jele ili kopajući bakrenu rudu kod Noriljska. Od devedeset jedne hiljade jedva se šest hiljada zarobljenika vratilo u svoj njemački zavičaj, tek svaki petnaesti je pre-

živio i nakon deset i više godina se očiju punih suza srušio na koljena na kućnom pragu u svome rodnom Braunschweigu ili Schweinfurtu.

I strašna se statistika tu ne završava. Osamdeset pet hiljada mrtvih zarobljenika pod Staljingradom samo je dječlić od čitavog milijuna Nijemaca koji su skončali zaboravljeni i neoplakani u neobilježenim masovnim grobnicama u sovjetskom zarobljeništvu. Istina, najmilijima su nedostajali. Djeca su se kao kroz maglu sjećala njihovog osmijeha i mirisa kolonjske vode, njihove majke i supruge su molile za njih. Župnik je držao misu za njihove duše u čistilištu, ali uspomena je bila vrlo intimna, postidejna, skrivena i tiha, stisnuta u srcu. Tuga se nije javno pokazivala, a ni danas se ne pokazuje. Ni crkvena ni državna vlast ne žele imati ništa s time.

Poraženi su šutjeli i šute, ne pitaju za pravdu. Štogaod pravda bila, Nijemci shvaćaju da su o njoj trebali razmišljati prije nego su počeli plinom gušiti Židove u Auschwitzu i Treblinki i paliti poljska i bjeloruska sela. I kad pogledaš kako je veliki njemački narod u tišini patio i još uvijek pati zbog svojih davnih grijeha, teško je shvatiti zašto samo naši, hrvatski fašisti, javno, bučno i o državnom trošku, pod pokroviteljstvom Sabora, komemoriraju svoje ustaške dje-dove? Zašto se nitko u hrvatskoj vlasti ne upita, jesu li i naši ustaški djedovi možda trebali razmišljati o pravdi prije nego su krenuli klati u Jasenovcu? **N**

Kad je teško - Ursula

Baš u jeku „afere Veselin Milić“, što bi valjda trebalo da bude koincidencija, portparolka Evropske komisije Paula Pinjo izjavila je da je predsednica Ursula fon der Lajen, u razgovoru sa predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem, potvrdila podršku Evropske komisije Srbiji u napredovanju na njenom putu ka EU. Ono što srpska opozicija dobije u Evropskom parlamentu, to Vučiću posle kompenzuje Evropska komisija

U aprilu ove godine Vučić je izjavio za „Rojters“ da će, dok je on predsednik zemlje, Srbija ostati na svom evropskom putu. Takođe je tom prilikom istakao da je spreman da sprovede sve reforme kako bi se Srbija pridružila evropskoj porodici. Ali, i Ursula fon der Lajen kao da je ovih

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

dana ponovo rekla – dok sam ja predsednica Evropske komisije, Vučić i njegova Srbija će biti na evropskom putu. I sprovediće obećane reforme.

Baš u jeku „afere Veselin Milić“, što bi valjda trebalo da bude koincidencija, portparolka Evropske komisije Paula Pinjo izjavila je da je predsednica Komisije Ursula fon der Lajen, u razgovoru sa

predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem, potvrdila podršku Evropske komisije Srbiji u napredovanju na njenom putu ka EU. Ono što srpska opozicija dobije u Evropskom parlamentu, to Vučiću posle kompenzuje Evropska komisija koja još na opozicionoj sceni Srbije ne vidi utisak kakav je ostavila tada opoziciona Srpska napredna stranka 2011/12. godine. U ovom kontekstu, kako naglašava njena portparolka, predsednica Fon der Lajen je potvrdila posvećenost EU podršci Srbiji u napredovanju na njenom putu ka EU, što valjda znači da Evropska komisija vidi nešto što dobar deo građana Srbije (i onih za EU i onih protiv nje, a za Putina) ne može ili bolje reći – ne ume da vidi, a to su interesi Brisela koje Vučić i dalje garantuje. Čak i sad kad se potpuno vratio na patriotske pozicije, a što smatra Vučićev politički mentor i apsolutni autoritet vladajuće Srbije – Vojslav Šešelj.

Ursula fon der Lajen oporavlja Vučića od nelagode jubileja – dve decenije obnovljene crnogorske suverenosti – pripremajući ga za predstojeći Samit EU i Zapadnog Balkana koji će se 5. juna održati u Tivtu. Paula Pinjo je na konferenciji za novinare u Briselu naglasila da su Fon der Lajenova i Vučić u telefonskom razgovoru u prošlu subotu razgovarali i o predstojećem samitu o Zapadnom Balkanu, i naravno o trenutnom stanju reformi koje se odnose na pristupanje EU i Planu rasta za Zapadni Balkan.

Samit EU – Zapadni Balkan biće prvi događaj ovakvog ranga u istoriji Crne Gore. Samit koji okuplja 27 lidera država članica EU, čelnike evropskih institucija i lidere zemalja regiona. U Tivat stižu Antonio Košta, Ursula fon der Lajen, Roberta Metsola, Kaja Kalas, Emanuel Makron, Fridrih Merc, Đorđa Meloni, Pedro Sanchez... Iz kabineta crnogorskog predsednika se čuje ono što trenutno ne može iz kabineta srpskog – inicijativu da Crna Gora bude domaćin pokrenuo je predsednik Crne Gore, sa jasnom ambicijom da se evropska agenda regiona vodi iz države koja je najdalje odmakla u pregovorima. Ovo, dakle, nije protokolarni skup, već strateški politički trenutak u kojem se odlučuje o dinamici proširenja, bezbednosti i stabilnosti evropskog kontinenta. Može li umesto utiska „ostavljenosti“ srpski predsednik smoći snage da kaže da bi bilo dobro da bar deo

srpskog naroda – onaj koji živi u Crnoj Gori – postane deo EU (i sa standardima identiteta koje to podrazumeva), kad već Srbija ne može ili neće, ili je neće? Delom, ruku na srce, i zbog „strukturalnih razloga“.

Može li Srbija pokazati nefrustriranost ovim samitom, uprkos zabrani koncerta Bajce Malog Knindže u Pljevljima, i hoće li u tome pomoći psihološka priprema Ursule fon der Lajen? Realno, Vučiću je mnogo strukturalno teže da drugu antibirokratsku revoluciju izvozi u Crnu Goru nego što je to sa prvom antibirokratskom revolucijom bilo Slobodanu Miloševiću koji je poznih osamdesetih prošlog veka narušio ravnotežu republičkih i pokrajinskih partijskih oligarhija i uspeo u Prištini, Novom Sadu i Titogradu, da bi doživeo debakl u Ljubljani. Raskol u Demokratskoj partiji socijalista i pobeda frakcije Mila Đukanovića nad onom Momira Bulatovića omogućili su Crnoj Gori ono što, sada već zaceljeni, raskol u radikalima nije Srbiji. Iako je pobeda naprednjaka 2012. u Đukanovićevoj Crnoj Gori primljena sa olakšanjem.

Ursula fon der Lajen oporavlja Vučića od nelagode jubileja - dve decenije obnovljene crnogorske suverenosti - pripremajući ga za predstojeći Samit EU i Zapadnog Balkana koji će se 5. juna održati u Tivtu

Ne treba zaboraviti da je Vučić telefonski razgovarao sa Ursulom fon der Lajen i krajem aprila ove godine, što je sad već indikativna dinamika. Tada je on predsednici Evropske komisije poručio ono što ona najviše voli da čuje – kako mi cinično kaže jedna osoba upućena u te stvari, a to je da „Srbija nastavlja odgovorno i posvećeno da radi na usklađivanju sa evropskim standardima“. Preciznije, Vučić je u razgovoru sa Ursulom tada ritualno naglasio posvećenost Srbije sprovođenju reformi u oblasti vladavine prava i jačanju nezavisnosti institucija. Koje bi valjda sad trebalo da se dokažu u „aferi Milić“. To su, uglavnom, kako se diplomatskim rečnikom kaže – dobri i otvoreni razgovori koji se i tiču ključnih pitanja odnosa

Srbije i Evropske unije, kao i daljeg napretka Srbije na evropskom putu. Tema je, naravno, i famozni Plan rasta, odnosno pare EU iz njega namenjene Srbiji.

Treba podsetiti da je Crna Gora u maju 2024. već imala veliko evropsko iskustvo – a to je bio takođe Samit EU i Zapadnog Balkana u Kotoru, doduše nižeg formata nego što se predstojećeg 5. juna očekuje u Tivtu. U maju 2024. u Kotoru je bio i Vučić (sve je to ipak bilo pre pada nadstrešnice i zaoštavanja krize u Srbiji), optimistički je govorio o ekonomiji, ali i pesimistično-cinično naglasio kako zna da niko od nas (države takozvanog Zapadnog Balkana) neće biti deo EU pre Ukrajine. „U vašim zemljama je EU popularna ali u mojoj nije toliko“, rekao je i to predsednik Vučić tada u Kotoru na Samitu pod sloganom „Jedan region, zajednička vizija“, na kojem se razmatrao Plan rasta za Zapadni Balkan. Sastanku lidera regiona prisustvovali su evropski komesar za susedstvo i proširenje Oliver Varhelji (koji je po Orbanovim instrukcijama bio naklonjen Srbiji i „pegla“ izveštaje) i pomoćnik američkog državnog sekretara zadužen za Evropu i Evroaziju Džejms O’Brajen.

Krajem aprila 2024. Evropski parlament dao je zeleno svetlo za usvajanje Plana rasta za Zapadni Balkan, a Savet EU usvojio je početkom maja te godine taj dokument. Putem ovog finansijskog instrumenta planirano je da Regionu bude obezbeđena pomoć u iznosu od šest milijardi evra. Taj plan je na Samitu u Kotoru reklamiran maltene kao „katorska krempita“. Pre nje bila je, da podsetimo, i „bledska krempita“ na samitu u Bledu. Katorska krempita se u osnovi od tradicionalne (i bledske) krempite razlikuje po tome što se umesto sa dve pravi sa tri kore. Krempita ipak bolje zvuči nego šargarepa, zar ne – u kontekstu stare metafore o „štapu i šargarepi“, odnosno metodologiji s kojom „kolektivni Zapad“, kako to putinofili vole da kažu, razgovara sa Zapadnim Balkanom, ili preciznije rečeno sa Srbima i srpskim elementom u Regionu. Na Bledskom strateškom forumu, u kontekstu „bledske krempite“ septembra 2023. tadašnji predsednik Evropskog saveta Šarl Mišel izjavio je da EU i Zapadni Balkan treba da budu spremni za proširenje do 2030. godine.

Najsvežiji telefonski razgovor Vučića i

Ursule fon der Lajen, verovatno je i to koincidencija, namestio se taman pred najavljeni miting na koji pozivaju studenti 23. maja na beogradsku Slaviju koja se tokom studentskog protesta etablirala kao zbornom mesto. Sve sa Vučićevom fontanom u mizanscenu. Možda bi bilo pristojno da studenti sad sa Slavije podsete bar ministra policije i predsednika SPS Ivicu Dačića, da proba nekako da vrati mermernu ploču na spomenik Dimitriju Tucoviću koji na Slaviji, više od godinu dana, stoji devastiran. Jer Dačić i njegova partija se pozivaju na Dimitrija Tucovića kao utemeljivača srpske socijaldemokratije. Pa i ove godine za Prvi maj, Dačić mu je položio cveće na grob koji je izmešten sa Slavije na beogradsko Novo groblje. Ako to nema političke snage da uradi Dačić, neka proba Branko Ružić. Da vidimo koliko je uverljiv.

No dobro, Studenti u blokadi objavili su na svojim nalogima na društvenim mrežama Memorandum o Kosovu i Metohiji, koji je, kako su naveli, izraz jedinstvene volje. Doneli su ga (proglasili) u Kragujevcu na tribini na kojoj je učestvovao i profesor Milo Lompar. Istakli su i da ovaj Memorandum služi kao podsetnik da je njihova borba za Kosovo i Metohiju „istovremeno borba za naš obraz, našu kulturu i našu budućnost u porodici ravnopravnih naroda sveta“. Neko ko cepidlači, mogao je reći da je bilo dovoljno reći „ravnopravnih evropskih naroda“. Namerno, ili ne, ali ovaj Memorandum je i akt koincidencije, pojavljuje se na četrdeset godina od kontroverznog Memoranduma Srpske akademije nauka i umetnosti, koncipiranog kao „strateški program“ 1985. i 1986. Dokument je, ali kao „nacrt“, i kao takav dovoljno kontroverzan, objavljen u „Večernjim novostima“ septembra 1986. U suštini, jedino što je zaista bilo kontroveržno, odnosno tempirano rizično, u tom dokumentu je implicitna najava promene avnojevskih granica.

Doduše, ima i mišljenja da će se sutra oni koji budu predstavljali famoznu studentsku listu, osvoje li vlast, ovog Memoranduma držati kao Vučić evropskih integracija koje je takođe ambiciozno obećavao kao naprednjak u opoziciji i prvih godina vlasti.

Naravno da Vučić vrlo precizno vodi računa da ne ponovi osnovnu Miloševiću grešku – iracionalni sukob sa Zapa-

Može li umesto utiska „ostavljenosti“ srpski predsednik smoci snage da kaže da bi bilo dobro da bar deo srpskog naroda - onaj koji živi u Crnoj Gori - postane deo EU (i sa standardima identiteta koje to podrazumeva), kad već Srbija ne može ili neće, ili je neće

dom, i to je sigurno za njega „crvena linija“. Dovoljno je već što sa Ursulom fon der Lajen i Zapadom ima ono što Koštunica nije uspeo sa Haškim tribunalom – „dvosmernu saradnju“ u kojoj paradoksalno, samo članstvo Srbije u EU nije najbitnije. Vučić ne ponavlja ni Tadićeve greške, odnosno njegove kadrovske greške pretvara u svoje komparativne prednosti, dok vrlo dobro zna da su tektonske promene vlasti 2000. i 2012. u Srbiji došle uz direktnu podršku EU i na tom polju ne sme da izgubi „dobre i otvorene razgovore“. Kao Tadić koji je u poznoj predsedničkoj fazi imao otvorene, ali ne i dobre razgovore sa EU zvaničnicima.

Studentima bi, što se Brisela tiče, najisplativije bilo da nose ukrajinske zastave. Od dodvoravanja EU, studentima je bitnije da se dodatno nacionalno potvrde u biračkom telu Srbije i izbace bar jednog igrača iz „prajmarisa“ – takozvanu autentičnu desnicu (i da kao stari DSS obezmysle novi DSS), jer ako je nešto – ovaj

Memorandum je bar autentičan, ma koliko nekome delovao apsurdno anahron. Režim na Memorandum histerično reaguje novim opskurnim grafitima „blokadleri ustaše“ i tvrdnjom da su studenti gori od Kurtija.

Na čudan način, kragujevački Memorandum o Kosovu može da profiltrira i evropski opozicioni blok. Onaj Lajbnicov „dovoljni razlog“ kojim Vučić opsesivno objašnjava poteze svojih protivnika, sad može poslužiti mimikrijskim podržavaocima Vučića među navodnim striktnim đinđićevcima i pristalicama EU bez rezerve, da se bez nelagode ograde od studenata i nastave sa podrškom Vučiću i njegovom „definitivnom okretanju ka Zapadu“. Tu podršku će dati ili perfidno svesni, ili iz pozicije korisnih idiota. To je ona stara LDP mantra koju sam često slušao od kadrova te partije – jeste Vučić ovakav ili onakav, ali vidiš kako rešava Kosovo (!?). Istovremeno je popunio svoju administraciju i LDP kadrovima, ali od SNS nije napravio veliki LDP što je bila istorijska šansa Srbije. Vučić jeste „rešavao“ i „rešava“ Kosovo, tako što je „deliverovanje“ (kako to zovu upućeni ljudi) praćeno propagandnim relativizovanjem najreakcionarnijim nacionalizmom devedesetih sa novim primesama. „Rešavanje“ nije u funkciji unutrašnje normalizacije Srbije i otvaranja realnih perspektiva koliko u funkciji jačanja i stabilizacije lične vlasti.

Ali, kako je „bivši režim“, od Đinđića i Živkovića do Koštunice i Tadića spasao Vučića muke i bede saradnje sa Haškim tribunalom, da bi ovaj mogao komotnije da vodi spoljnu politiku i ekonomiju, može se desiti da Vučić pomogne nekom budućem režimu tako što će ih relaksirati Kosova, a oni će stalno moći, sve i svašta, i što jeste i što nije, da mu „tovare“ za Kosovo, i da se pritom cinično pozivaju možda čak i na studentski Memorandum iz Kragujevca.

Lojalisti kažu studentima – dajte imena ko će biti na vašoj listi, a studenti kažu – kad Vučić raspiše izbore biće i imena. Dok ne bude tih imena, i proevropska opozicija i autentična desnica su u izvesnoj pat-poziciji. Mogu da dođu na miting na Slaviju 23. maja, ali nije preporučljivo da dižu stranačke zastave.

I lepo je što u Memorandumu studenti pišu Kosovo i Metohija, a ne koriste onu kovanicu Kosmet, koja zvuči kao gensek.

Imaju studenti i osećaj za patetiku pa su oni i sad bili okupljeni u Kragujevcu, „prvoj prestonici moderne Srbije i središtu srpske državotvorne misli, svesni svoje lične i kolektivne odgovornosti i istorijskog duga prema precima i potomcima“. I kad kažu pod tačkom 1 da su Kosovo i Metohija neotuđivi i sastavni deo Republike Srbije, oni podsećaju da ova činjenica nije samo ustavna kategorija, već istorijski i moralni imperativ koji ne podleže pregovorima o suštini. Gde se krije jedan oksimoron – logički kolaps. To što je činjenica da je nešto ustavna kategorija, ne znači da je i činjenica u realnosti. Očuvanje (valjda povratak) ustavnog poretka Srbije na prostoru Kosova i Metohije temelj je opstanka srpske države i za log pravednog mira u regionu. Što je jako ambiciozan cilj, koji teško da može impresionirati evropske birokrate kojima je u tom pogledu daleko bliži Vučićev „suverenizam“. To da Kosovo i Metohija nisu samo prostor, već su, kako se u Memorandumu ističe, i komponenta srpskog nacionalnog identiteta, to bi moglo biti „i uspešno lukavstvo lomparovskog političkog uma“, što mi kaže jedan kritički intelektualac nenaklonjen Lomparu. Postaje li rektor Đokić nakon Memoranduma još više „kandidat zapadnih ambasada“?

Vučić nije odoleo a da iz Bakua, glavnog grada Azerbejdžana, gde se održao Svetski urbanistički forum, komentariše Memorandum o KiM studentskog po-

Ima i mišljenja da će se sutra oni koji budu predstavljali famoznu studentsku listu, osvoje li vlast, ovog Memoranduma držati kao Vučić evropskih integracija koje je takođe ambiciozno obećavao kao naprednjak u opoziciji i prvih godina vlasti

Studentima bi, što se Brisela tiče, najisplativije bilo da nose ukrajinske zastave. Od dodvoravanja EU, studentima je bitnije da se dodatno nacionalno potvrde u biračkom telu Srbije i izbace bar jednog igrača iz „prajmarisa“ – takozvanu autentičnu desnicu (i da kao stari DSS obesmisle novi DSS), jer ako je nešto - ovaj Memorandum je bar autentičan, ma koliko nekome delovao apsurdno anahron

kreta. „Ti arogantni, bahati, mladi ljudi ne znaju da mi mnogo novca dajemo za naš narod na Kosovu i Metohiji. Veze blage nemaju. Ništa im nije jasno i ništa ne razumeju. Znaju samo da idu protiv svoje države i kritikuju svoj narod“, kazao je Vučić. Studenti mu odgovaraju da je „izdajnik“, što ipak nije bezazleno kao „Vučiću pederu“, što je on pametno potencirao da ne bi bilo nešto drugo.

Na za sebe skliskom terenu kakav je „Kosmet“, srpski predsednik nije uspeo da kontroliše svoj prezir i gađenje prema studentima. Kao da zbog afekta nije bio dovoljno fokusiran i time je izgubio u tom trenutku ono gde je najefektniji – svoj cinizam. Da je bio fokusiraniji, Vučić je studentima mogao da poruči isto ono što je mnogo puta ranije poručivao onima koji su mu prebacivali za kosovsku politiku da je „izdajnička“. Dakle, mogao je da im poruči da ako im je toliko stalo do Kosova da odu jednu noć da prespavaju u Kačaniku. Memorandum ima potencijal kao dokument za svađu među opozicijom (studentima), što Vučić s pravom smatra (što mu valjda i odgovara), mada i antivučićevski keč-ol svašta, naizgled protivurečno, može da apsorbuje. Kao i Vučićev.

Sumirajući sastanak sa predsednikom Kenije Vilijamom Rutom, u Azerbejdžanu, srpski predsednik je novinarima rekao da ga je pitao što je Kenija priznala nezavisnost Kosova. „I znao sam razlog. O tom razlogu sam govorio svojevremeno, a to je prisustvo određenih biznismena tamo i njihova velika aktivnost na teritoriji Kenije.“ Studenti u Memorandumu nisu precizirali, ako pobedi njihova lista, hoće li nastaviti Vučićevu i Dačićevu politiku otpriznavanja kosovske nezavisnosti.

Vučić je iz Bakua kriznim pi- arom povodom „afere Milić“, kritikovao „bivšu vlast“ za jačanje kriminala i načine hapšenja u njihovo vreme, ali je proпустio da kaže nešto o kontinuitetu saradnje sa Azerbejdžanom „bivše vlasti“ i ove njegove, a ona je neupitna. Te državotvornosti nam fali. O bliskim odnosima Srbije i Azerbejdžana svedoči i spomenik u Tašmajdanskom parku u Beogradu Hejdaru Alijevu, pokojnom azerbejdžanskom predsedniku koji je bio na čelu te zemlje od 1993. do 2003, uticajnom i u vrhu Sovjetskog Saveza, ocu sadašnjeg predsednika i Vučićevog prijatelja Ilhama Alijeva. Spomenik je podignut 2011. odmah do spomenika književniku Miloradu Paviću. Tašmajdanski park je obnovljen uz pomoć finansija Vlade Azerbejdžana. Dok je gradonačelnik bio Dragan Đilas. Boris Tadić i Ilham Alijev potpisali su bili sporazume o saradnji država u oblasti ekonomije, bezbednosti i diplomatije.

Pred Đurđevdan za kad je rekao da će se izjasniti o datumu izbora, Vučić je prolongirao stvar za „desetak dana“. Dok završavamo tekst, prošlo je već „petnaestak dana“. Umesto datuma izbora, od srpskog predsednika iz Bakua je stigao novi „sofizam“: Srbija, kako je rekao, priprema veliku posetu Beogradu predsednika Uzbekistana Šavkata Mirzijojeva u oktobru. „Sad, ko će biti predsednik u tom trenutku, videćemo“, zagolicao je ponovo Vučić iščekivanja, odnosno spekulacije o „skraćivanju mandata“.

Skup na Slaviji 23. maja formalno će više valjda biti miting, pa skoro predizborni. Prodrem tuda pre neki dan, gledam oskrnavljeni spomenik Dimitriju Tucoviću i fontanu iz koje se nije čula muzika i pitam se – da li je umesto nje ipak bolji bio predlog Borisa Tadića o izgradnji „Teslinog tornja“ na Slaviji. **N**

„Jedina ti je šansa da se vratiš...“

ŠTA SE STVARNO DOGODILO U RESTORANU „27“

Nedeljnik je na osnovu razgovora sa više izvora i na osnovu uvida u deo dokumentacije ovog predmeta koji vodi Više tužilaštvo u Beogradu rekonstruisao događaj u koji su upleteni policija, država i kriminal

Istraživala ekipa Nedeljnika,
piše Dušan Telesković

Na prvi pogled, delovalo je kao scena iz „Kuma“. Šef policije Mark Meklaski organizuje sastanak da pomiri Majkla Korleonea sa Virdžilom Solocom, mladim mafijašem koji hoće da se probije na kriminalnoj sceni Njujorka tako što ulazi u obračun sa „vladarima podzemlja“. Korleone odlazi do toaleta gde je sakriven pištolj, uzima ga i ubija i Soloca i šefa policije.

Na drugi pogled bio je to Netflixov „Narkos Meksiko“, gde policija i bezbednosne službe podržavaju formiranje narco-kartela da bi, između ostalog, održali sistem korupcije, kriminala i nasilja koji održava na vlasti jednu stranku – PRI (Partido revolucionario institucional) – čitavu 71 godinu. Serija prati osnivača kartela Sinaloa Anhela Feliksa Galjarda i policajce i agente tajnih službi kako mu na razne načine pomažu, pa i uklanjanjem dokaza, da postane vodeća figura zemlje na raskrsnici puteva droge.

Ali ono što se zaista desilo u Srbiji prošle nedelje nije zabeleženo nikad nigde. Nema stvarnog događaja, filma, serije, književnog dela, pa ni izmašanog interneta koja opisuju ono što se desilo prošlog utorka u Beogradu. Čak ni veštačka inteligencija ne može da nađe opis sličnog zločina.

Bio je to pravi krimi triler koji bi mogao da preraste u političku dramu kroz koju se prepliću mračne veze srpske politike, kriminala, bezbednosnih struktura i unosnih poslova povezanih sa državom i vladajućom strankom.

To je zapravo zamršeni lavirint u kojem šef najveće policijske uprave, postavljen po političkoj liniji, prisustvuje, kako se sumnja, ubistvu osobe koju je prethodno pozvao da dođe na sastanak jer ga je ogovarala po gradu.

I to mu traži da dođe sam, bez obezbeđenja, znajući pritom da je lično ugrožen zbog pokušaja ubistva pre svega tri meseca.

U dobro skrivenom restoranu, inače omiljenom sastajalištu beogradske elite, dočekao ga je sa drugom osobom, za koju zna da je bivši poslovni partner sa prvom osobom i da su u zavadi već poslednja četiri meseca.

U nejasnom raspletu događaja, dolazi do teških reči, pucnjave i ubistva, sve na očigled više svedoka među kojima su gosti restorana i osoblje.

Šef policije i trojica članova njegovog obezbeđenja, svi pripadnici MUP-a, ne

NEŠOVIĆEV KUM JE IZJAVIO DA JE NAKON NJIHOVOG POSLEDNJEG RAZGOVORA, VIŠE PUTA POKUŠAO DA KONTAKTIRA SA SVOJIM PRIJATELJEM, ALI DA JE OVAJ OD 23.10 ČASOVA BIO NEDOSTUPAN. OVAJ PRIJATELJ JE IZJAVIO DA JE OKO 9.15 ČASOVA POZVAO VESELINA MILIĆA I DA MU JE NAČELNIK POLICIJE TOM PRILIKOM REKAO DA JE „NAPUSTIO UGOSTITELJSKI OBJEKAT ODMAH NAKON NEŠOVIĆEVOG IZLASKA“. MILIĆA JE POZVAO JOŠ JEDNOM OKO 15.30 ČASOVA ISTOG DANA I, KAKO TVRDI, MILIĆ MU JE TADA REKAO DA „NE PRIJAVLJUJE JOŠ UVEK NESTANAK I DA SAČEKA JOŠ NEKO VREME JER POSTOJI MOGUĆNOST DA SE NEŠOVIĆ NEGDE ZAPIO“

hapse ubicu, očevici ne pozivaju policiju i hitnu pomoć. Dolazi do novog sleda događaja u kojem svi zajedno počinju da uklanjaju tragove. Policajci, kako se sumnja, da sakriju telo žrtve na nepoznatoj lokaciji, a osoblje da čisti tragove zločina.

Gosti restorana jednostavno čute i ne progovaraju. Pridružuju se zaveri ćutanja, po svemu sudeći, iz straha. Jer, ko će da prijavi takav događaj u prisustvu šefa policije.

Za razliku od „Kuma“ i „Narkosa“, priča sa Senjaka nije nastala u glavi scenaristkinje ili scenariste neizmernog talenta. Nije ni reditelj(ka) odlučio da snimi. Jer, niko ne bi rizikovao da mu publika zameri kako je napravio nešto toliko nemoguće i nerealno.

Ovu priču izmislila je stvarnost sama. Ne u italijanskoj četvrti u Njujorku, niti u meksičkim zabitima u kojim marihuana raste zajedno sa kaktusima. Desilo se u elitnom naselju glavnog grada zemlje koja je kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, u delu grada gde živi skoro cela politička, biznis i diplomatska elita. Najbogatiji i najuticajniji ljudi Srbije.

ZAŠTO JE MILIĆ ZVAO NEŠOVIĆA

Svi detalji događaja još nisu do kraja razjašnjeni. Slučaj jednostavno prati više pitanja nego što javnost dobija odgovora. Zato je Nedeljnik pokušao da rekonstruiše ceo događaj, a sve na osnovu razgovora sa više izvora i uvida u deo dokumentacije ovog predmeta koji su MUP i Više tužilaštvo u Beogradu predali nadležnom sudu.

Da krenemo redom. Restoran „27“ u kojem se sve desilo nalazi se u Istarskoj ulici 27. Magazin „Biznis“ otkrio je da se restoran nalazi u vili koju je pre Drugog svetskog rata izgradio tadašnji predsednik vlade Milan Stojadinović.

Tog utorka uveče, u restoranu je sedeo Veselin Milić, načelnik beogradske policije, uprave na čijoj teritoriji se dešava dve trećine kriminala u celoj Srbiji. Negde, tokom večeri pozvao je dvojicu ljudi koji se u zvaničnim bezbednosnim papirima povezuju sa takozvanom „kriminogenom sredinom“.

Jedan od njih je Aleksandar Nešović zvani Baja o kojem mediji pišu da je blizak „Kekinoj grupi“, iako se u Beloj knjizi organizovanog kriminala iz 2001. godine ne spominje njegovo ime. Bez obzira na to, Nešović važi za „bezbednosno interesantnu“ osobu koja ima učestale kontakte „sa one strane zakona“, a u isto vreme i nerazjašnjen uticaj na Upravu Carine Srbije.

Druga osoba je Saša Vuković zvani Boske. To je osoba koja takođe važi za nekog sa kontaktima u podzemlju, ali o njemu nema puno javnih informacija. Jedino se zna da je nekad bio pripadnik MUP-a Srbije i da je navodno odatle otišao nakon saznanja da je i on blizak sa „Kekinom grupom“.

Ključno pitanje tu je šta radi šef policije sa dvojicom sumnjivaca. U javnosti prevladava mišljenje da je Milić organizovao taj susret kako bi ih navodno pomirio. Najčešće prepričavana verzija govori da je pomirenje krenulo pogrešnim

tokom i da je tako došlo do zločina.

Međutim, Nedeljnik je imao uvid u pojedine spise VJT-a koji su podneti Višem sudu u Beogradu, i koji otkrivaju drugačiji razvoj događaja. Naime, na osnovu izjave Nešovićeve nevenčane supruge – J. M., motivacija šefa policije nije bila da pomiri Bajū i Bosketa.

Ona je izjavila istražiteljima da je tog utorka, oko 22.20 časova, Nešovića pozvao lično Veselin Milić i, kako je ispričala, „čula je svog supruga kako je objašnjavao Miliću da nije o njemu ništa loše rekao, kao ni to da je ‘žvalavi’“.

Tokom tog razgovora, kako se sumnja, Milić je rekao Nešoviću da dođe u restoran „27“ u Istarskoj ulici da bi uživao raspravili to što je „pričao trećim licima. U zvaničnom dokumentu se navodi da se „Milić nalazio sa društvom i da su malo popili“.

„Oštećeni vidno uznemireni zbog toka razgovora sa Veselinom Milićem izlazi iz svog stana, sam, iako nikada u proteklom periodu to nije činio, iako je imao angažovano lično obezbeđenje, zbog straha i događaja iz proteklog perioda kada mu je bio ugrožen život“, piše u zvaničnoj dokumentaciji predmeta.

Dalji sled događaja pokazuje da se Nešović odmah dovezao do Istarske ulice gde je uočio vozilo koje koristi Vuković.

Policija i tužilaštvo tu navode da su njih dvojica u sukobu već četiri meseca, ali nema konkretnih opisa zbog čega su nesuglasice izbile. Nešovićeva supruga rekla je istražiteljima da njoj nije poznat razlog svađe.

U svakom slučaju, Nešović odlučuje da ne uđe u restoran. Svojim automobilom kreće nazad ka Novom Beogradu i poziva dvojicu svojih prijatelja kojima govori šta se dešava.

„ODLOŽI SASTANAK ZA SUTRADAN...“

U toku razgovora sa jednim od njih, tačno u 23.01, Vuković je pozvao Nešovića i počeo da ga ubeđuje da se vrati u restoran.

„A Milić je u toku navedenog telefonskog razgovora, dobacio da mu je to jedina šansa da se vrati“, piše u dokumentu podnetom sudu.

Nešović se onda savetovao sa dvojicom prijatelja. Jedan mu je rekao da se vrati kući i da odloži sastanak za sutradan. Drugi mu je rekao da je to „šef policije i da ima puno policijskog obezbeđenja is-

SUPRUGA UBIJENOG JE IZJAVILA Iстраžiteljima da je tog UTORKA, OKO 22.20 ČASOVA, NEŠOVIĆA POZVAO LIČNO VESELIN MILIĆ I, KAKO JE ISPRIČALA, „ČULA JE SVOG SUPRUGA KAKO JE OBJAŠNJAVAO MILIĆU DA NIJE O NJEMU NIŠTA LOŠE REKAO, KAO NI TO DA JE ‘ŽVALAVI’“

pred“ i da zbog toga misli da ništa neće da se desi.

U svakom slučaju, Nešović odlučuje da se vrati i sedne za sto sa osumnjičenim Milićem i osumnjičenima Vukovićem, Mariom Stankovićem, koji je Bosketov najbliži prijatelj.

Obezbeđenje Milića ostalo je izvan lokala.

Šta se tačno desilo kada su svi zajedno seli za sto, nije poznato. Ko je kome šta rekao? Koliko su dugo pričali i da li je odmah došlo do pucnjave nije do kraja razjašnjeno. Prosto, to su pitanja na koja ne postoje odgovori u ovom trenutku.

VUKOVIĆ BIO PRISLUŠKIVAN PO NAREDBI SUDA

Dalji sled događaja, zvanični dokument opisuje ovako:

„Nakon kraće rasprave osumnjičeni Vuković i Stanković, upotrebom vatrenog oružja, pištolja... lišili života Aleksandra Nešovića i sa umišljajem doveli u opasnost život lica prisutnih u restoranu“, navodi se u dokumentu iz kojeg se otvara više pitanja.

Zapravo, ne precizira se da li su dvojica osumnjičenih pucala iz istog pištolja ili dva, ko je prvi potegao... Nejasno je iz izveštaja i koliko je metaka ispaljeno, da li je Nešović odmah podlegao ranama ili teško ranjen.

Još jedna nejasnoća odnosi se na to da li je pištolj bio u legalnom posedu ili ilegalnom vlasništvu. Jer, u jednom izveštaju se navodi da je Vukovićev pištolj ilegalan, a u drugom da je bio legalan.

Izvesno je, kako se sumnja, da je taj pištolj donesen u restoran pre nego što je Nešović stigao u restoran, a neposredno nakon razgovora koji je imao sa Milićem.

Prema zvaničnim spisima predmeta, vreme donošenja pištolja je utvrđeno na osnovu prisluškivanih razgovora Vukovića i njegove supruge. Ispostavlja se iz dokumentacije da je Vuković, zapravo,

bio pod takozvanim merama po naredbi Posebnog odeljenja Višeg suda od 11. marta ove godine. Zbog čega je bio praćen i prisluškivan zasada nije poznato. Tek, razgovor u kojem traži donošenje pištolja deo je spisa.

Trojica članova obezbeđenja Milića, dakle, policajci, kad su čuli pucnje ušli su unutra da vide šta se dešava. Fakat je tek da niko od prisutnih nije prijavio zvanično šta se dogodilo. Nisu pozvali ni dežurnu službu MUP-a niti Hitnu pomoć.

ŠTA JE POKAZALA ANALIZA KAMERA I BAZNIH STANICA

U svakom slučaju, tu je počelo konkretno skrivanje tragova zločina i eventualnih dokaza.

Ko je tačno došao na tu ideju, ne vidi se iz trenutnih policijskih, tužilačkih i sudskih spisa.

Ali se zato, na osnovu analiza kamera, baznih stanica i pojedinih malobrojnih izjava svedoka, otkriva šta su radili osumnjičeni nakon događaja.

Osumnjičeni Milić je odmah seo u svoj automobil i otišao kući. Njegovo kretanje je zabeleženo na kamerama.

Šta su radili Saša Vuković Boske i Mario Stanković, nije do kraja razjašnjeno.

Analizom mobilnih telefona utvrđeno je da je Stanković bio do 2 ujutru na području između Hipodroma i Topčiderskog groblja. Zatim je preko Ostružničkog mosta krenuo ka Surčinu gde je lociran u 2.30 časova. Posle toga je telefon ugašen.

Bosketov telefon je ugašen u 23.41 čas na području kod Topčiderskog groblja.

Ono što je izvesno jeste da Vuković i Stanković nisu ušli u svoje automobile kojima su došli, već u „fiat punto“ koji je vozio osumnjičeni za pomaganje D. S., inače Bosketov brat od tetke.

Njemu su rekli da ih vozi na područje grada Šapca, do jezera Dobrodol i na kraju do Stare Pazove.

Nije poznato kojim vozilom i gde je prebačeno bezivotno telo Nešovića.

Utvrđeno je da je Nešovićev telefon lociran bio u periodu od 22.55 do 2 sata ujutru na području između Hipodroma i Topčiderskog groblja.

Nakon toga, telefonski broj se kretao preko Ostružničkog mosta ka Šimanovcima.

U tom naselju je poslednji put i lociran, pre gašenja, u 2.45 časova.

Šta su trojica članova obezbeđenja Milića radili za to vreme, gde su se kretali, takođe nije poznato.

Da li su osumnjičeni pozivali nekog da im pomaže, ne navodi se u izveštajima koji su predati sudiji za prethodni postupak.

ŠTA JE MILIĆ REKAO NEŠOVIĆEVOM KUMU

Sve do prijave policiji, nevenčana supruga Nešovića i dvojica njegovih prijatelja bezuspešno su pokušavali da ga nađu.

Nešovićev kum je izjavio kasnije policiji da je nakon njihovog poslednjeg razgovora, više puta pokušao da kontaktira sa svojim prijateljem, ali da je ovaj od 23.10 časova bio nedostupan.

Taj kum je otišao oko 6 časova ujutru ispred restorana gde je video parkiran BMW kojim se Nešović dovezao.

Ovaj prijatelj je izjavio da je oko 9.15 časova pozvao Veselina Milića i da mu je načelnik policije tom prilikom rekao da je „napustio ugostiteljski objekat odmah nakon Nešovićevog izlaska“.

Milića je pozvao još jednom oko 15.30 časova istog dana i, kako tvrdi, Milić mu je tada rekao da „ne prijavljuje još uvek nestanak i da sačeka još neko vreme jer postoji mogućnost da se Nešović negde zapio“.

Drugi Nešovićev prijatelj je izjavio da je oko ponoći pustio poruku da vidi šta se dešava. Nije bilo odgovora. Sutradan je ponovo pustio poruku, ali ni na tu nije dobio odgovor.

Nakon toga, Nešovićev prijatelj je oti-

šao ispred Bosketove kuće da proveri da nisu tamo, ali na adresi je zatekao samo čistačicu.

Nešovićeva supruga je izjavila da je oko 23.05 časova, kontaktirao s njom njihov kum i saopštio joj da se čuo sa Nešovićem, koji mu je rekao da kreće kući iz restorana jer Milić sedi za stolom sa Sašom Vukovićem i da on ne želi da bude u društvu sa njim.

Međutim, on nije znao da se Nešović vratio u lokal.

Nedugo zatim, kum je ponovo kontaktirao sa suprugom Nešovića kako bi se informisao o povratku kući i razlozima zašto je nedostupan.

Nešovićeva supruga je zatim oko 6 časova ujutru ponovo pokušala da stupi u kontakt sa nevenčanim suprugom, ali je bio nedostupan.

Zatim je u dva navrata (u 10.15 i 13.30 časova) pokušala da stupi u kontakt sa Vukovićem, ali je i on bio nedostupan.

Supruga je zatim pokušala da ostvari komunikaciju i sa Veselinom Milićem, ali je njegov broj bio zauzet.

Nije poznato vreme kada je policija primila prijavu od strane Nešovićeve nevenčane supruge.

Izvesno je jedino da je tek u večernjim časovima, posle 21.30 časova 13. maja, u restoranu započeo uviđaj. Tokom ove radnje, pronađene su dve čaure, što je veoma neobično jer su osumnjičeni skoro 24 časa uklanjali tragove krvi Nešovića. Kako su onda zaboravili da sklone dva očigledna dokaza?

Detalj o dve čaure je posebno zanimljiv

ako se ima u vidu da je u jednom od policijskih dokumenata zabeleženo da je izvesni osumnjičeni izjavio pripadnicima UKP MUP-a Srbije „u neformalnom razgovoru da je Vuković pucao četiri puta“.

Međutim, taj iskaz nije hteo da ponovi pri sačinjavanju službene beleške, konstatuje se, „verovatno iz straha“.

Ako je pucao četiri puta, zašto su onda nađene samo dve čaure? Neobično je prosto da neko skloni dva, a ostavi druga dva dokaza.

Drugi detalj koji ukazuje na neobične radnje jeste pronalazak telefona Nešovića u kontejneru preko puta restorana „27“. Kako je taj telefon nađen dan kasnije tokom uviđaja, ako je u noći zločina lociran u naselju Šimanovci? Ko ga je tu doneo i bacio?

I naravno, misterija svih misterija: gde je Nešovićevo telo? Naši sagovornici, inače stručnjaci za kriminalistiku, kažu da bi pronalazak tela mogao da reši mnoge nedoumice. Pre svega, u pogledu toga koliko je puta bio upucan, da li iz jednog ili više pištolja. Sve bi to obdukcija mogla da otkrije.

Digresije radi, ovaj slučaj podseća na slučaj ubistva Ivana Stambolića samo u jednom detalju: niko od osumnjičenih nije hteo da otkrije gde je telo i šta je sa njim. Tako ni „crvene beretke“ nisu otkrivala gde je zakopan bivši predsednik Srbije sve dok nisu bili sigurni da je Milorad Luković Legija izgubio sve poluge moći koje je imao.

ŠTA JE RADIO MILIĆ NAKON ZLOČINA

Pitanje je takođe u ovom slučaju šta je Milić radio od 23.09 časova 12. maja kada je zabeleženo na kamerama da je napustio restoran dok nije uhapšen tri dana kasnije.

Da li je prvi čovek beogradske policije išao na posao, da li se vidao ili čuo sa svojim neposrednim starešinama ili nekim političkim faktorima sa kojima ima kontakt?

Ono što je činjenica jeste da veštačenje Milićevog telefona, njegovi kontakti i radnje nakon zločina, zasada nisu deo sudskih spisa. Što automatski ne znači da neće biti.

Događaj dakle otvara mnoga pitanja, ali javnost odgovore ne dobija.

Najpre, ono što je podstaklo prvu sumnju u iskrenost namere da se slučaj reši od kraja jeste skrivanje događaja od javnosti.

Nijedna državna institucija ništa nije saopštila sve dok društvenim mrežama nisu počele da se šire nezvanične informacije o skrivanju zločina.

Prvi je informaciju o ovome objavio Miloš Medenica, odbegli sin Vesne Medenice, bivše predsednice Vrhovnog suda Crne Gore.

Medenica je u bekstvu nakon presude od 10 godina i dva meseca zatvora zbog stvaranja kriminalne organizacije, šverca cigareta, protivzakonitog uticaja putem pomaganja i sprečavanja dokazivanja.

Aleksandar Vučić kasnije će izjaviti da se Medenica po nalogu „kavačkog klana“ iz bekstva oglašava na društvenim mrežama.

Medenica je, ispostaviće se tačno, objavio da je Nešović došao na poziv Milića i da je tu bio Vuković Boske. Međutim, netačno je tvrdio da je Nešović upucan dva puta, da mu je telo bačeno pored auto-puta i da je vlasnik restorana brat Aleksandra Vučića – Andrej Vučić. Vlasnik restorana je čuveni beogradski somelijer Nenad Lukić koji je među uhapšenima i zadržanima u pritvoru zbog neprijavlivanja zločina.

Zato je pitanje kad su državni organi tačno saznali za ulogu policije u celom događaju i bitno je da o tome obaveste javnost.

ZAŠTO VUČIĆ IZBEGAVA PITANJA, A MACUT I DAČIĆ ČUTE

Jedno od tih pitanja jeste kada je o celom događaju obavestjen državni vrh. Da li su saznali za ulogu Milića pre nego što je ovaj policajac uhapšen u petak kad je ceo slučaj izašao u javnost?

Interne policijske procedure nalažu takozvano izveštavanje po vertikalni. Preciznije, policajci obavestavaju svog šefa, on svog nadređenog i tako sve do vrha, odnosno do direktora policije i ministra unutrašnjih poslova. Dalje izveštavanje ide ka premijeru kao čelnom čoveku izvršne vlasti i predsedniku republike, kao čelnom čoveku Saveta za nacionalnu bezbednost.

I ako je tačna tvrdnja o tome da je Vuković bio pod prismotrom, a ima indicija i tvrdnji da je Nešović takođe bio praćen, da li su niži politički šefovi obavestavali po ovoj vertikali?

Ono što upada u oči, to je da se niko od njih i dalje ne oglašava o ovom događaju.

Aleksandar Vučić je tokom nedelje, od kobnog događaja na Senjaku, imao više

O BOSKETU NEMA MNOGO JAVNIH INFORMACIJA. JEDINO SE ZNA DA JE NEKAD BIO PRIPADNIK MUP-a SRBIJE I DA JE NAVODNO ODATLE OTIŠAO NAKON SAZNAJDA DA JE I ON BLIZAK SA „KEKINOM GRUPOM“

javnih pojavljivanja. U četvrtak je obišao radove na gradilištu EXPO, ali se nije nijednom rečju oglasio o Miliću i celom slučaju.

U petak, kada je sve postalo javno, Vučić se nigde nije javno pojavio. Poslao je otvoreno pismo građanima Crne Gore, pa je zbog zdravstvenog stanja otkazao pojavljivanje na Biznis samitu gde je trebalo da razgovara o ekonomskim temama.

U subotu se iznenada obratio javnosti, sa događaja za koji nije bila najavljen na konferencija za novinare, već samo saopštenje. Gotovo da nije bilo pitanja o ovom slučaju, a Vučić je rekao da mu je neverovatno to što se desilo i najavio donošenje zakona kojim se zabranjuje policajcima da čuvaju kriminalce, što stručna javnost vidi kao nedovoljno za efikasnu borbu protiv ovih pojava.

To da policajci obezbeđuju kriminalce zaista jeste ozbiljan problem, ali u ovom konkretnom slučaju od utorka zapravo i nije.

Jer, u ovom slučaju sa Senjaka je samo jedan policajac bio u obezbeđenju kriminalca.

Reč je o pripadniku Jedinice za zaštitu određenih objekata i ličnosti (JZO) koji je radio kao vozač Vukovića Bosketa.

U trenutku zločina, u utork uveče, taj policajac je sedeo u kolima ispred lokala. Kad je čuo pucanj, njegov poslodavac je izašao iz restorana i rekao mu da ode sa lica mesta.

Taj policajac je postupio savesnije od drugih koji su bili tu po službenoj dužnosti. Iste večeri je pozvao svog kolegu, ispričao mu je detaljno šta je čuo i video i sve to ponovio na zapisnik.

Dakle, teško da je policajac koji je obezbeđivao kriminalca u ovom slučaju najodgovorniji. Pre će biti da su to oni koji su na poziciju moći došli na drugačiji način.

Dan kasnije je Vučić otputovao u Azerbejdžan na događaj koji se zove „Svetski urbani forum“.

Duro Macut se takođe nije oglašavao ovim povodom, a od utorka je imao više javnih pojavljivanja.

U četvrtak je učestvovao na dva događaja – u Vranju i Beogradu. U petak je, sudeći po njegovim aktivnostima na sajtu Vlade, učestvovao na pet javnih događaja, a u ponedeljak i utorka je nastavio da se pojavljuje u javnosti.

Nigde nije govorio o događaju na Senjaku i bezbednosnoj situaciji u državi.

Posebno jer se o Macutu, na društvenim mrežama, šire nepotvrđene priče da je u sredu 13. maja, dakle u danu nakon zločina i u vremenu pre uviđaja došao u ovaj restoran na ručak.

Prosto je neobično da premijer zemlje ili njegovi medijski savetnici ne demantuju ovu priču koja se proširila na veći deo javnosti.

Ivica Dačić se takođe nigde ne pojavljuje. Od zločina je bio samo na jednom javnom događaju – u sredu 13. maja. Prisustvovao je promociji nove klase polaznika Centra za osnovnu policijsku obuku u Sremskoj Kamenici.

O događaju na Senjaku oglasio se dva puta, i to preko saopštenja. Prvi put da demantuje netačnu informaciju lista „Danas“ da je u bolnici, a drugi put u ponedeljak kada je javno poslao depešu u kojoj obavestava policajce da ne smeju da se bave kriminalom. Nije čak bio ni na konferenciji za novinare koju je predsednik Vučić održao u subotu.

POVEZANOST POLICIJE, DRŽAVE I KRIMINALA

Ovaj slučaj aktuelizuje pitanje povezanosti kriminala i aktuelne vlasti. I upravo je to zamerka svih kritičara aktuelnog režima Aleksandra Vučića što on odbacuje kao kritiku.

Jer, Milić je na mesto načelnika beogradske policije došao 2013. godine, neposredno nakon što su naprednjaci i socijalisti zajedno preuzeli vlast. Ministar koji ga je postavio na čelno mesto beogradske policije bio je Ivica Dačić koji je sada takođe ministar.

Ipak, Milić nije bio samo u specifičnim odnosima sa Dačićem, već i sa Vučićem. Mnogi tvrde da su ti odnosi išli različitim putanjama – nekad bliži, nekad potpuno udaljeniji, tek činjenica je da se Milić smatra ključarem mnogih tajni aktuelnog režima i osobom od posebnog poverenja. U tom smislu posebno se spominje slučaj „Savamala“ gde se tvrdi da je Milić bio čovek koji je sprečio policiju da interveniše prilikom noćnog rušenja u Hercegovačkoj ulici, pre 10 godina.

Ono što se posebno ističe u odnosu Milića i vlasti jeste činjenica da ga je Vučić postavio za svog savetnika u Predsedništvu kada je Nebojša Stefanović prvi put smenio Milića sa mesta načelnika beogradske policije 2018. godine.

Tek sa odlaskom Stefanovića, Milić se vratio na poziciju moći koju je imao u trenutku ovog događaja prošlog utorka.

Istina jeste da se Vučić i Milić nisu u poslednje vreme „mirisali“. Često je Milić bio na meti indirektnih prozivki Vučića zbog demonstracija 15. marta prošle godine.

Iako ga nije spomenuo imenom, Vu-

MILOŠ MEDENICA JE, ISPOSTAVIČE SE TAČNO, OBJAVIO DA JE NEŠOVIĆ DOŠAO NA POZIV MILIĆA I DA JE TU BIO VUKOVIĆ BOSKE. MEĐUTIM, NETAČNO JE TVRDIO DA JE UPUCAN DVA PUTA, DA MU JE TELO BAČENO PORED AUTO-PUTA I KO JE VLASNIK TOG RESTORANA. MEDENICA JE TVRDIO DA JE TO BRAT ALEKSANDRA VUČIĆA – ANDREJ VUČIĆ, ŠTO JE PREDSEDNIK I DEMANTOVAO. UOSTALOM, VLASNIK RESTORANA, ČUVENI BEOGRADSKI SOMELIJER, UHAPŠEN JE ZBOG NEPRIJAVLJIVANJA ZLOČINA

čić je govorio da je „neka veća Avala“ (to je šifra za policijske komunikacije i naredbe, a načelnik beogradske policije je uvek ‘Avala 1’), naredila da se ne postupa prema demonstrantima tog dana.

Ono što Vučić ne govori jeste činjenica da nisu demonstranti bili ti koji su napadali Predsedništvo i Ćacilend nego da su oni bili žrtve napada kada je ispaljen

zvučni top dok su tišinom odavali poštu nastradalima u padu nadstrešnice u Novom Sadu.

I bez obzira na to da li je sprečio veće sukobe tog dana ili ne, tek činjenica je da Srbija ima ozbiljan problem bezbednosti građana i države.

Pokazao je to slučaj od utorka uveče, baš kao što se isprepletenost kriminala i državnih organa vidi na mnogobrojnim demonstracijama gde maskirani batinaši imaju zaštitu uniformisanih čuvara reda.

To je problem koji je nastao iz političkih razloga, straha od gubitka vlasti, i ako Vučić zaista želi da resetuje poremećene odnose u društvu, kao što priča, onda bi od pitanja bezbednosti trebalo da krene.

Jer ne mogu policajcima i pripadnicima službi da saveznici budu neki naoružani i maskirani, a studenti i demonstranti da im budu neprijatelji.

Jer kad kriminalci i policajci postanu pajtosi, događaj iz restorana „27“ je pokazatelj šta može sve da se desi.

A to valjda nikome ne odgovara, bez obzira na političke stavove. **N**

Digital Day 2026: Kada je svega previše – šta zapravo zaslužuje pažnju?

Konferencija Digital Day 2026, koja će biti održana 4. i 5. juna u Hangaru u Luci Beograd, ove godine nosi slogan „All That Matters“, stavljajući fokus na ono što je zaista važno u savremenoj digitalnoj industriji. U vremenu preplavljenom informacijama, alatima i trendovima, cilj konferencije nije da predstavi sve što je novo, već da izdvoji ideje, tehnologije i prakse koje imaju konkretnu poslovnu vrednost. Više od 700 predstavnika brendova, agencija, medija i ad tech kompanija razgovaraće o ključnim temama poput veštačke inteligencije, retail medija, influencersa, kreativnosti, merenja performansi i novih modela komunikacije sa publikom.

Program će, kao i prethodnih godina, otvoriti predstavljanje rezultata AdEx istraživanja, a konferencija će okupiti vodeće međunarodne stručnjake iz oblasti marketinga, tehnologije i digitalnih komunikacija. Među keynote govornicima su predstavnici kompanija Google, Ryanair i Dolce & Gabbana, kao i eksperti za AI i di-

gitalnu bezbednost, koji će kroz konkretne uvide i primere iz prakse govoriti o budućnosti tržišta.

Michael Corcoran, bivši rukovodilac društvenih mreža kompanije Ryanair i suosnivač agencije SLICE, govoriće o tome kako brendovi mogu graditi autentično prisustvo bez potrebe da „budu svuda“ na društvenim mrežama. Piera Toniolo, Global Head of Influencer Marketing u Dolce & Gabbana, podeliće iskustva o ulozi influencersa i povezivanju kreativnosti i analitike u luksuznoj industriji. Aarti Samani, jedna od vodećih stručnjakinja za zaštitu od deepfake prevara i AI manipulacija, osvrnuće se na bezbednosne izazove koje donosi razvoj veštačke inteligencije. Roman Baltenau, Platforms Partnership Manager za centralnu i istočnu Evropu u Google-u, govoriće o digitalnoj transformaciji i budućnosti AdTech partnerstava kroz primenu podataka i AI tehnologija.

Kotizacije za prisustvo konferenciji dostupne su putem sajta Digital Day.

POVJERLJIVO IZ CRNE GORE

Medo, medeni, samo se pokaži *Čiji je igrač Miloš Medenica?*

Ko rukovodi nastupima prvostepeno osuđenog na deset godina zatvora za krijumčarenje cigareta i droge – može samo da se naslućuje. Činjenica je da je zahvaljujući propustima nadležnih u Crnoj Gori već mjesecima na nepoznatoj adresi i da se trenutno aktivno sprema za učešće na crnogorskim, a izgleda i predstojećim srpskim izborima

Piše Petar Komnenić (Podgorica)

Najpoznatiji crnogorski bjegunac Miloš Medenica ili njegova virtualna verzija postao je trn u oku i srpskom vladajućem establišmentu, nakon što je u jednom od svojih obraćanja pretekao istragu i skoro do detalja opisao okolnosti pod kojima je u restoranu na Senjaku ubijen Aleksandar Nešović zvani Baja, čije je tijelo, u pokušaju da se zataška ubistvo, navodno uklonjeno uz asistenciju sada već razriješenog prvog čovjeka beogradske policije Veselina Milića.

U svojoj prepoznatljivoj objavi, pored detalja ubistva koje već danima zaokuplja pažnju srpske i regionalne javnosti, navodni Medenica je ustvrdio i da je neformalni vlasnik restorana u kome je počinjen zločin, brat predsjednika Srbije, Andrej Vučić.

„Znate li ko je to izmislio i prvi rekao? Rekao je ovaj pravosnažno osuđeni kriminalac opet iz Crne Gore, a koga sada prema našim obaveštajnim podacima štiti ‘kavački klan’ i drži na teritoriji Crne Gore“, reagovao je na pres-konferenciji predsjednik Srbije Aleksandar Vučić.

Debata oko toga ko skriva odbjeglog Miloša Medenicu, prvostepeno, a ne pravosnažno osuđenog na deset godina zatvora za krijumčarenje cigareta i droge, i u čije ime iznosi navodne kompromitujuće detalje o članovima crnogorske vlade i funkcionerima bezbjednosnog sektora traje već mjesecima – od

njegovog kontroverznog bjekstva.

Da podsjetimo i krenemo hronološki. Miloš Medenica je sin Vesne Medenice, dugogodišnje crnogorske vrhovne državne tužiteljke i predsjednice Vrhovnog suda, koja je takođe prvostepeno osuđena na desetogodišnju kaznu zatvora kao članica sinove kriminalne grupe, a na teret joj se stavlja zloupotreba službenog položaja i protivzakoniti uticaj na sudije.

Vesna Medenica je decenijama krojila crnogorsko pravosuđe, a bivša vlast sa Milom Đukanovićem na čelu odužila joj se na kraju tako što joj je omogućila i treći, neustavni mandat u Vrhovnom sudu.

Sa padom Đukanovićevog režima i objavljivanjem skaj prepiski krenuo je postupak protiv njenog sina, a specijalno tužilaštvo je na osnovu poruka iz njenog konfiskovanog telefona optužilo da je presudno uticala na ishod pojedinih sudskih postupaka.

Upravo iz tih razloga sudski postupak protiv Vesne Medenice i njenog sina, za čije se ime ne vezuju krvavi obračuni i

Vesna Medenica je decenijama krojila crnogorsko pravosuđe, a bivša vlast sa Milom Đukanovićem na čelu odužila joj se na kraju tako što joj je omogućila i treći, neustavni mandat u Vrhovnom sudu

ubistva u crnogorskom podzemlju, bio je mjesecima u fokusu crnogorske javnosti budući da je specijalno tužilaštvo kroz te optužnice otvorilo priču o podređenosti pravosuđa tokom vladavine Đukanovićevog DPS-a.

Skandal je nastao nakon što policija na dan izricanja presude Medenicu nije zatekla na adresi na kojoj mu je bio određen kućni pritvor. Krenula je degutantna razmjena optužbi između policije i sudstva ko je bio dužan da ga čuva i spriječi bijeg optuženog koji je policiji mahao sa terase dan uoči izricanja presude.

Slučaj bjekstva Miloša Medenice, koji se od tada nalazi na nepoznatoj adresi, bio je još jedan dokaz disfunkcionalnosti bezbjednosnog sektora i nekoordinacije nadležnih, a ova priča je svoj vrhunac doživjela u trenutku kada se Medenica u udarnom terminu TV Vijesti, u prisustvu ministra unutrašnjih poslova Danila Šaranovića, nakratko uživo uključio u program i najavio svoja dalja obraćanja.

Nadležni u Crnoj Gori od starta tvrde da su objave Miloša Medenice, čije ih je bjekstvo ozbiljno reputaciono koštalo, proizvod vještačke inteligencije, iako do sada nijesu ponudili dokaze u prilog toj tezi niti su, kako su obećavali, ušli u trag bjeguncu čiji je stvarni ili virtualni lik, kako god, platforma za, kako on to kaže, „raskrinkavanje“ vlasti i bezbjednosnih struktura.

Navodni Medenica se u objavama na društvenim mrežama predstavlja kao „istraživač“ i zahvaljuje nadležnima što su mu omogućili bjekstvo. U svojim objavama Medenica se posljednjih nedjelja u Crnoj Gori aktivno bavi navodnom seksualnom orijentacijom dijela crnogorskih zvaničnika, optužuje ih za korišćenje narkotika, iznosi navodne kompromitujuće detalje o pojedinim ministrima i policijskim komandirima i funkcionerima.

O kakvom se poigravanju sa nadležnima radi možda najbolje govori činjenica i da je lično premijer Miloško Spajić, na jednom od posljednjih skupštinskih zasjedanja, imao potrebu da objašnjava da je strejt.

Demokrate, predvođene Aleksom Bečićem, koje kontrolišu bezbjednosni sektor najčešća su tema obraćanja stvarnog ili virtuelnog Miloša Medenice, čije objave djeluju kao unaprijed ispisane i pažljivo pripremljene.

U toj stranci već mjesecima tvrde da se radi o obliku hibridnog rata protiv onih

koji su glavni protivnici organizovanog kriminala u Crnoj Gori, a u susret crnogorskoj izbornoj godini, iz tih krugova se neformalno mogla čuti i verzija da Medeničinim nastupima navodno upravlja BIA.

Tu teoriju prilično ugrožavaju posljednje objave koje se odnose na ubistvo na Senjaku i poruke srpskom predsjedniku da je ovo tek početak. Interesantno je da su Medeničina saznanja oko zločina na Senjaku i uloge Veselina Milića, koja se u velikoj mjeri podudara sa naknadnim nalazima zvanične istrage, objavljena nakon Vučićeve sporne izjave vezane za proslavu 20. godišnjice nezavisnosti Crne Gore.

„Neću ići na glamuroznu proslavu očepljenja od moje Srbije. Bilo bi me sramota, i pljunuo bih sebi i svom narodu u lice, a oni nek slave šta god hoće.“

Na ovu Vučićevu izjavu reagovala je opozicija i Ministarstvo vanjskih poslova koje u heterogenoj crnogorskoj vladi vodi Bošnjačka stranka. „Crna Gora se nije otcijepila od Srbije, niti je ikada bila dio Srbije na način na koji to predsjednik Srbije Vučić pokušava predstavi-

ti. Crna Gora i Srbija bile su ravnopravne članice državne zajednice nastale nakon raspada bivše SFRJ, a obnovom nezavisnosti Crna Gora je omogućila i Srbiji da nastavi svoj državno-pravni kontinuitet kao samostalna država.“

Ovo je bio usamljen odgovor nadležnih na Vučićevu prazničnu „čestitku“ koju je opozicija doživjela kao još jedan dokaz da zvanični Beograd ne diže ruke od Crne Gore.

Ponovo se, međutim, oglasio Miloš Medenica koji u poslednjoj objavi, uz teško provjerljive detalje, tvrdi da je većina vladajućih konstituenata u Podgorici, pa čak i lideri nekih opozicionih partija, ucijenjeno i natjerano da pleše po Vučićevom diktatu.

Čiji je Medenica glasnogovornik i ko rukovodi njegovim nastupima može samo da se naslućuje. Činjenica je da je zahvaljujući propustima nadležnih u Crnoj Gori već mjesecima na nepoznatoj adresi i da se trenutno aktivno sprema za učešće na crnogorskim, a izgleda i predstojećim srpskim izborima. **N**

Zašto je Ivo Andrić jedan od najvećih intelektualaca svih vremena

Vrstan istoričar sa doktoratom iz Graca, neverovatno obrazovan u univerzalnim razmerama i pisac najvišeg dometa. Misaono i stilski. Izuzetak u tome što je svoj intelektualizam podredio svojoj priči, a nije ga se odrekao. Stavio ga je u službu pripovedanja o Bosni, a u stvari o svetu, ljudskim putevima, prirodama, udesima i uspesima. O zlu i dobru u čoveku. O civilizacijama koje se istovremeno sudaraju i prepliću. Potiru i prožimaju

Piše Milan St. Protić

Najjednostavnija definicija intelektualca je ova. Intelektualac, to je učen čovek. *Homo sapiens*, takoreći.

Uzged, Slobodan Jovanović, koji za služi poseban tekst, skovao je izraz poluintelektualac. Pod tim je podrazumevao osobe sa formalnim obrazovanjem i fakultetskom diplomom koje svoja uverenja ne crpu iz pročitanih knjiga, logičkog mišljenja ili dokazivog iskustva, već iz praznoverja, rekla-kazala obaveštenja i sopstvenih predrasuda. Takve, po Jovanoviću, odlikuje amoralnost uporedo sa neznanjem. Zvuči poznato, zar ne?

PO ČEMU PREPOZNAJEMO INTELEKTUALCA?

Predložio bih dva svojstva, to jest dve činjenice. Delo i stav. I jedno i drugo samosvojno. Utemeljeno i originalno.

Rado bih na ovom mestu pisao o Sokratu, Ciceronu, Erazmu Roterdamskom... Vuče me, ali bi me predaleko odvelo. I mene i tebe, poštovani čitače. Zato ću se, i ovom prilikom, ograničiti na moderno doba. I nekoliko izuzetnih primera. U konačnici na dva. Međusobno različita. Različita i drugačija. Možda i suprotna. Uzajamno isključiva. Svakako kontroverzna. Jer nema intelektualnih gromada bez

kontroverze. Onaj kom su život i um prava linija u jednoj jedinosti dimenziji i nije istinski intelektualac. Kod istinskog intelektualca doslednost se potvrđuje u odanosti samom sebi i sopstvenom ubeđenju. Otud je takav neretko pogrešno shvaćen ili sasvim neshvaćen. Ponekad i nedobronamerno tumačen. No, bilo je u istoriji i intelektualaca čija ih je taština vodila ka ogrešenju. Ka zlu i zločinu. Ako ne neposrednom činjenju, onda opravdavanju. Nisu intelektualci, *ipso facto*, moralno nadmoćni i apsolutno nepotkupljivi. Naprotiv, nije

ANDRIĆ JE BIO I NEDOSLEDAN I PRILAGODLJIV. ŽRTVOVAO JE SEBE DA BI POBEDILA NJEGOVA KNJIŽEVNOST. LOJALAN ALEKSANDROVOM REŽIMU, NAJBЛИŽI SARADNIK MILANA STOJADINOVIĆA, SIMPATIZER HITLERIZMA BAR U POČETKU, ZATIM SKLON GENERALU MIHAILOVIĆU I, NAJPOSLE, PRIPADNIK TITOISTIČKE ELITE, NEDOZVOLJENO POGODBEN I PODLOŽAN MORALNIM KOMPROMISIMA. ALI NJEGOVO DELO JE PREVAGNULO. ODNELO POBEDU. NJEGOVA VRLUDANJA ZNAČILA SU NJEGOVIM SAVREMENICIMA. NAMA NE ZNAČE NIŠTA. ILI GOTOVO NIŠTA

ih mali broj što su, u pojedinom trenutku, podlegli svom egoizmu. I svom blagoutrobiju. Bilo je, razume se, i onih koji su za svoje stavove bili voljni da stradaju do kraja. I snose reperkusije. Stoga na ovom mestu postavljam fundamentalno pitanje. I usudujem se da dam odgovor.

GDE JE GRANICA ČOVEKOVE SLOBODE?

Tačno tamo gde počinje sloboda drugog čoveka.

Dakle, delo i stav. Zbog toga su intelektualci važni. Bitni i relevantni. Nezavisno od toga kako ćemo njihovu ulogu vrednovati. Nezavisno od toga hoćemo li je oceniti pozitivnim ili negativnim predznakom. *De gustibus non est disputandum*, govorili su stari Latini. S dobrim razlogom.

Od više ličnosti koje bih mogao izabrati za ovu pripovest o intelektualcima u novijem vremenu, od francuskih Monteskeja i Voltera, preko Tomasa Džefersona, Džona Stjuarta Mila i Karla Marksa, do Remona Arona, Sartra i još jednog Karla – Karla Popera. Do poslednjeg časa sam se lomio oko Frojda i Ajnštajna kao junaka ove priče. Svakako za služuju. I pojedinačno i u međusobnom odnosu. Sledeći put, obećavam.

Mogao sam i o našima. Svetozaru Markoviću, pomenutom Slobodanu Jovano-

viću, recimo. Biće prilike, nadam se.

Umesto njih izabrah dvojicu Rusa. Začudo ili odveć očekivano. Dvojicu Rusa, ali i dvojicu antipoda. Obojica savremenici dvadesetog veka. Lav Trocki i Aleksandar Solženjicin.

ZAŠTO BAŠ NJIH?

Motiv je posve očit. I Trocki i Solženjicin bili su ljudi jedinstvenog kova i neverovatnog integriteta. Jedan čovek revolucije, drugi čovek kontrarevolucije. Jedan sanjar o novom svetu i

novom poretku, drugi beskompromisan kritičar tog novog sveta i tog novog poretka. Njih dvojica su, u ironiji istorijske sudbine, bili žrtve istog tog novoverstva. Trocki nije preživio, Solženjicin, uprkos svemu, jeste. Dođuš, jedva.

O Leonu Davidoviću pre neku godinu napisah roman. Istorijski verodostojan roman. Bila je to moja pobeda nad samim sobom. Uspeo sam, uz grdne muke samopreispitivanja, da Trockog upoznam, razumem i opišem u vlastitom doživljaju njegove ličnosti.

Solženjicinom se, mada u mnogo čemu istomišljenikom, nisam podrobnije bavio u književnoj formi. Evo šanse.

Nijedan od dvojice mojih izabranika nije bio dosledan demokrat. Trocki je bio marksistički revolucionar od prvog do poslednjeg dana. Solženjicin – tvrdi antikomunist, ali razočaran u liberalnu demokratiju i njenu utilitarnost, pravoslavni konzervativac. Trocki je išao stopama Dantona. Solženjicin je pratio putokaze Dostojevskog. Trocki se uzdao u snagu svetskog proletarijata. Solženjicin se oslanjao na autentično russtvo.

Na specifičan način, Leon Davidović je bio više evropejac od Aleksandra Isajeviča. Prvi je od Evrope uzeo ono što mu se dopalo. Drugog je obeshrabrila ne samo Evropa nego i čitav zapadni svet. Prvi je verovao u svetlu budućnost. Drugi je otišao u tragičan pesimizam. Prvi se revolucijom domogao apsolutne vlasti koju je ubrzo napustio svojom voljom odbijajući da „oboli od Bonapartinog kompleksa“. Drugi se nikad vlasti nije ni primakao: jedino što je od nje celog svog veka trpeo.

ŠTA IM JE ZAJEDNIČKO?

I Trocki i Solženjicin su studirali matematiku. Indikativno, reklo bi se.

Odani svojim idejama i svojim opsesijama bili su obojica. Bezuslovno i zavisno.

Životna usamljenost i nezavisnost duha. Te dve osobine ih povezuju na višem nivou ljudskog postojanja. Intelektualizam se, naravno, podrazumeva.

Ono po čemu je Lav Trocki odskočio od ostalih bar za tri koplja, što ga čini izuzetnim u moru globalne učenosti njegovog vremena, to je veoma uspešan spoj teorijskog znanja i političke prakse. Ne zna se u čemu je bio bolji.

On je autor teorije o permanentnoj revoluciji o kojoj je objavio remek-delo. Njegova ključna teza sastoji se u tome da je revolucija neprekidan, kontinuiran, proces dug više od jednog stoleća: Francuska revolucija 1789, revolucija u Evropi 1848, Pariska komuna 1871. i tri ruske revolucije (1905, februar 1917, oktobar 1917). Čak i pod uslovom da ova teorija nije potpuno održiva sa stanovišta striktno istoriografske faktografije, njena naročitost i inventivnost nema-

**NEMA INTELEKTUALNIH GROMADA
BEZ KONTROVERZE. ONAJ KOM SU
ŽIVOT I UM PRAVA LINIJA U JEDNOJ
JEDINOJ DIMENZIJI I NIJE ISTINSKI
INTELEKTUALAC**

ju premca. Genijalno, i ako je netačno.

Kao sasvim mlad, na samom početku revolucionarne karijere, prvih godina dva-desetog veka, bio je, na Lenjinov predlog, postavljen na položaj urednika „Iskre“.

Za sobom je ostavio čitavu biblioteku objavljenih spisa, brošura i monografija, uključujući „Komunizam i terorizam“, svoju autobiografiju („Moj život“), „Istoriju ruske revolucije“ i „Izneverenu revoluciju“. Definitivno, čovek od pera.

U praktičnoj politici nalazio se na čelu petrogradskog Sovjeta i 1905. i 1917. U prelomnim danima Oktobarske revolucije igrao je glavnu ulogu i u uličnim nastupima, i u strategijskom odlučivanju (Lenjin je bio odsutan, u finskom egzilu, do poslednjeg trenutka). Potom je preuzeo resor komesara za spoljne poslove, predvodio pregovore s Nemcima o separatnom miru i zaključio s njima mirovni sporazum u Brest Litovsku marta 1918. Odmah posle toga preuzeo je položaj vojnog komesara, uspešno reorganizujući Crvenu armiju od gubitničke družine proletera do pobedničke vojske u građanskom ratu.

Smatran je za glavnog kandidata da nasledi Lenjina. Kratko je učestvovao u unutarpartijskim borbama („Leva opozicija“) da bi ubrzo odustao svojevoljno.

Uspeo je da izbegne Staljinovu ubilačku ruku 1929. tako što je, u dramatičnoj epizodi, prebegao u Tursku. Proteran je iz Istanbula u Pariz. Iz Pariza u Norvešku. Iz Norveške u Sijudad Meksiko, gde ga je, konačno, sustigla Staljinova osvetnička sekira avgusta 1940. Imao je tačno šezdeset godina.

Aleksandra Solženjicina zadesila je pose drugačija sudbina. Ključne odluke je, razume se, donosio sam. Proslavio ga je „Arhipelag Gulag“ u kom je razotkrio sve strahote komunizma u Rusiji, i pod Lenjinom i pod Staljinom, i kasnije. I sam je odrobijao više godina u boljševičkim kašnjeničkim logorima uprkos činjenici što je bio odlikovan ruski oficir u Drugom svetskom ratu. Godine 1970. ovenčan je Nobelovim laureatom za književnost da bi mu 1974. bilo oduzeto državljanstvo, a on proteran iz Sovjetskog Saveza.

Prešao je na Zapad naselivši se u američkoj saveznoj državi Vermont sa oreolom najvećeg kritičara marksizma-lenjinizma. Kovali su ga u zvezde, obasipali komplimentima, proglašavali veličanstvenim.

A onda se pojavio na diplomskoj svečanosti Harvard univerziteta 1978. gde je pozvan da održi počasni govor, čuvenu „Harvard Commencement Adress“. Solženjicinovo slovo odjeknulo je poput groma iz vedra neba. Dojučerašnji miljenik Zapada osuo je paljbu po svojim domaćinima i zaštitnicima, prozivaju-

ći ih za licemerstvo, sebičluk i neiskrenost. Preterani materijalizam i moralnu degradaciju. Povrh toga, optužio je Zapad za prikriveno podržavanje režima u SSSR-u i dvoličnost u američkom tobož antikomunizmu.

Nastao je prvo muk od šoka. Zatim salve najtežih reči protiv Solženjicina. A on je, u svojoj veličini, trpeo ne odstupajući ni za jotu. Sam protiv svih. Bez podrške, bez razumevanja, bez saveznika.

Pod stare dane vratio se u Rusiju. O tom svom povratku ostavio je zapis, jednako kritičan i objektivan kao što su bili i njegovi raniji tekstovi.

Pamtim jedan njegov duel na francuskoj televiziji sa Bernar-Anrijem Levijem. Bilo je to osamdeset i neke, ne opominjem se tačno. Igra mačke i miša. Tad mladáni Francuz nasrtao je na Rusa ko osica, provocirao, pametovao, pravio se važan. Solženjicin je odgovarao na ruskom staloženo, gotovo očinski, superiorno. Bio sam fasciniran tad. Fasciniran sam i dan-danas. Uz to, priznajem, Anri Levi nikad nije bio moj favorit. Naprotiv.

Solženjicinova poslednja knjiga o odnosima Rusa i Jevreja kroz istoriju isto tako je dočekana, ako ne na nož, onda sa ogromnim neodobranjem. Optuživan za antisemitizam, povukao se sa javne scene i umro u dubokoj starosti. Simbol nezavisnog uma i nezavisnog dela dvadesetog veka.

NAJZAD, PITANJE IZ NASLOVA.

Zašto su intelektualci važni? Ili bolje, zašto su nam intelektualci potrebni? Koja korist od njih i kakva im je svrha? U krajnjoj liniji, koji bi razlog mogao biti u težnji da se postane intelektualac?

Da li su puko otelotvorenje čovekove mudrosti i znanja? Da li su samo sebi važni zato što intelektualizmom dokazuju sopstvenu superiornost? Želju da očaravaju prostotu? Ima toga, rekao bi cinik. Ima u nemaloj meri.

Dobronamerniji odgovor bi, dočim, bio ovaj. Intelektualci i intelektualizam nam pomažu da bolje shvatimo sebe i svet oko sebe. Da rastumačimo apstraktno i neopipljivo. Da proniknemo u smisao života i postojanja. Odgovor je u traganju za odgovorima. U potrazi za izgubljenim vremenom, prustovskim jezikom.

Sva ljudska delatnost se može ovako poredati. Umeti podrazumeva proizvod; znati podrazumeva činjenicu; misliti podrazumeva prosvetljenje.

Život se, na koncu konaca, svodi na smisao postojanja. Na njegov uzrok. Bez toga, život je, duži ili kraći, intermeco između ništavila. Ta uzaludnost proganja svakog čoveka. Bez obzira na stepen obrazovanja i broj pročitanih knjiga. Intelektualizam je, otud, sličan veri. Možda ne pruža utehu i spokojstvo poput oboženja, ali daje priliku za istraživanje, doživljavanje, otkrivanje. Razlika je još i u tome što vera ima odgovor na samu egzistenciju, njen nastanak i njen svršetak. Intelektualizam otvara dveri zapitanosti, kontradiktornosti, razumnosti. Nespokojno i uznemirujuće, ali prokletno inspirativno.

Najređa je kombinacija učenosti i talenta. Nekad izgleda kao da veliko znanje sputava talenat. Ili je surogat za talenat. Talentovanom nije neophodna osnova. Ni osnova, ni oslonac. Talenat izbija sam, iz instinkta, iz poriva, iz nadahnuća.

Intelektualac je sazdan od sistematičnosti, logičnosti, postupnosti. Talenat je divalj, neukrotiv, skladan sam po sebi. Intelektualac je stalozhen i sređen. Neemotivan i racionalizovan. Umetnik je razbarušen, podsvestan, neukrotiv. I jedan i drugi odišu moći. Jedna je moć knjiška,

druga – samosvojna. Kad se sretnu, dolazi do erupcije ljudskog izraza.

Prva se manifestuje onim Sokratovim „Znam da ništa ne znam“ ili Dekartovim „Znam, dakle postojim“. Umetnost se prikazuje onim Van Gogovim vapajem „Slikam da bih silovito izrazio sebe“.

Ko je taj što je spojio oba? I intelektualizam i dar? Što je našao čarobnu formulu. I čarobnu i očaravajuću. Ko mi prvi pada na pamet?

Ivo Andrić.

Redak primer u globalnim razmerama. Vrstan istoričar sa doktoratom iz Graca, neverovatno obrazovan u univerzalnim razmerama i pisac najvišeg dometa. Misaono i stilski.

Izuzetak u tome što je svoj intelektualizam podredio svojoj priči, a nije ga se odrekao. Stavio ga je u službu pripovedanja o Bosni, a u stvari o svetu, ljudskim putevima, prirodama, udesima i uspesima. O zlu i dobru u čoveku. O civilizacijama koje se istovremeno sudaraju i prepliću. Potiru i prožimaju.

Njegove priče izviru iz istorije, uzimaju snagu iz verodostojnosti, oslanjaju se na istorijsku faktografiju. Andrić

**SLOBODAN JOVANOVIĆ,
KOJI ZASLUŽUJE POSEBAN
TEKST, SKOVAO JE IZRAZ
POLUINTEKTUALAC. POD TIM
JE PODRAZUMEVAO OSOBE SA
FORMALNIM OBRAZOVANJEM I
FAKULTETSKOM DIPLOMOM KOJE
SVOJA UVERENJA NE CRPU IZ
PROČITANIH KNJIGA, LOGIČKOG
MIŠLJENJA ILI DOKAZIVOG
ISKUSTVA, VEĆ IZ PRAZNOVERJA,
REKLA-KAZALA OBAVEŠTENJA I
SOPSTVENIH PREDRASUDA**

se ne ogrešuje o svoj intelektualizam. Ne smeta mu i ne ograničava ga. Suprotno od toga, intelektualizam mu je pouzdano tle na kojem zida svoju literarnu građevinu. Tamo gde iskorači iz faktografije, tamo primenjuje geslo „najverovatnijeg scenarija“. Drugim rečima, na osnovu onog što se zna, biće da se ovako zbilje.

Andrić je od istorije stvorio književnost. On ne piše istorijske romane poput Dime Oca ili Štefana Cvajga. On zadire iza vidnog i površnog. U najdublji usud čovekovog trajanja za koje znamo iz istorijskih arhiva.

Andrićeva estetika je uzdržana i disciplinovana. Kod njega nema izliva patetike ili uleta u mistiku. On pripoveda životnu pripovest ljudi na prelomu kultura, slika njihove karaktere i predubedenja, beleži tragičnost nesporazuma i nesporazuma među ljudima. Andrić niti sudi, niti presuđuje. On piše hronike jednog doba i jednog prostora dosežući visine univerzalnosti.

Andrićeva estetika je uzdržana i disciplinovana. Kod njega nema izliva patetike ili uleta u mistiku. On pripoveda životnu pripovest ljudi na prelomu kultura, slika njihove karaktere i predubedenja, beleži tragičnost nesporazuma i nesporazuma među ljudima. Andrić niti sudi, niti presuđuje. On piše hronike jednog doba i jednog prostora dosežući visine univerzalnosti.

On nema pretenziju da svog čitaoca impresionira svojim nadmoćnim znanjem. Da demonstira superiornost i iskaže kategoričnost. Njegovo je spisateljstvo intelektualno, ali osećajno i filozofsko u jedan mah. Moćno, a nenametljivo. I napisano najlepšim srpskim jezikom i stilom. Povest i pripovest.

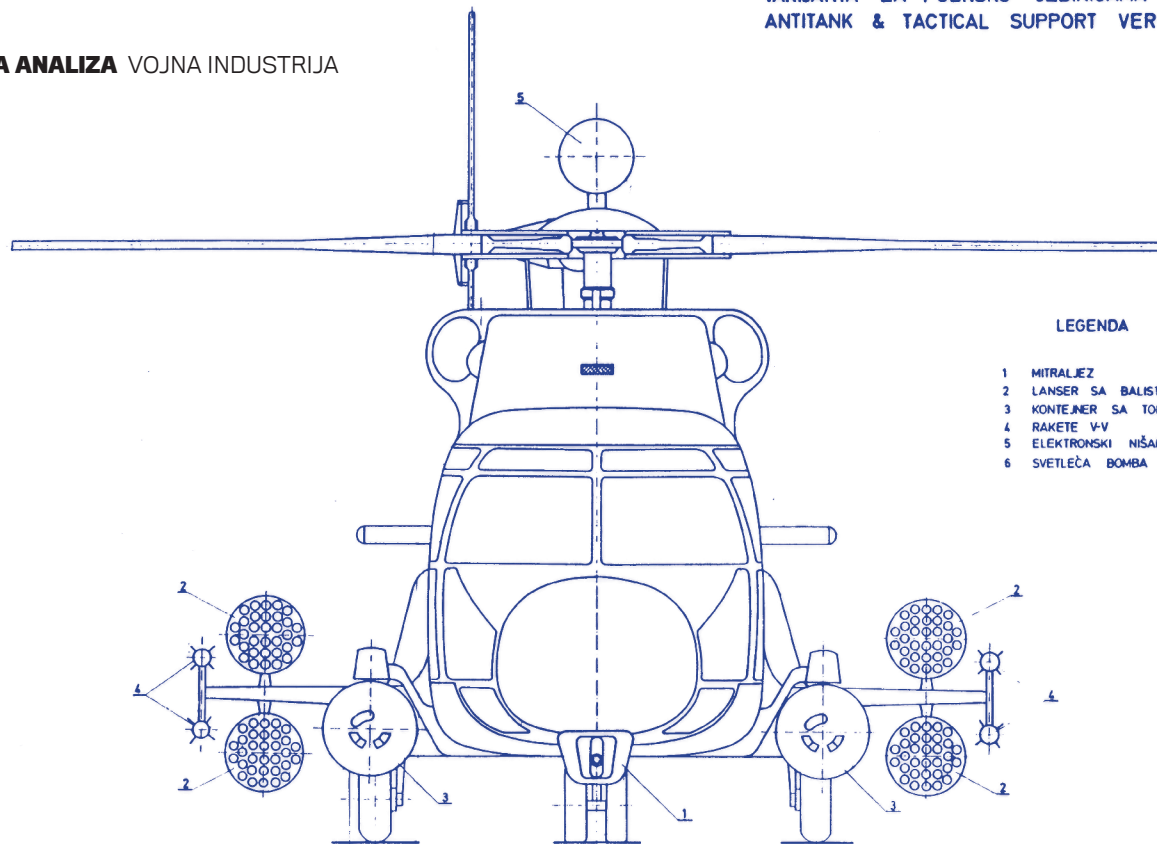
U stvarnosti je isti taj Andrić bio i nedosledan i prilagodljiv. Žrtvovao je sebe da bi pobedila njegova književnost. Lojalan Aleksandrovom režimu, najbliži saradnik Milana Stojadinovića, simpatizer hitlerizma bar u početku, zatim sklon generalu Mihailoviću i, najposle, pripadnik titoističke elite, nedozvoljeno pogodben i podložan moralnim kompromisima.

Ali njegovo delo je prevagnulo. Odnelo pobjedu. Njegova vrludanja značila su njegovim savremenikima. Nama ne znače ništa. Ili gotovo ništa. Knjige ostaju za večita vremena.

Andrić se grešio u svakodnevicu, u spisateljstvu je ostao veran sebi.

Šta nam je u stvari Andrić poručio „Prokletom avlijom“? Prst na čelo, poštovani čitače. Bez intelektualca i intelektualizma ovaj bi svet bio nepodnošljivo trivijalan. I trivijalan i dosadan.

I besmislen. **N**

Nesrećni projekat VNH-90

Zašto nije uzleteo beogradski helikopter

Sredinom 1980-ih godina pokrenut je projekat Višenamenskog helikoptera VNH-90 koji je trebalo da se proizvodi težišno u beogradskom industrijskom basenu. Vrlo ambiciozno je planirano osvajanje vrhunske mašine za primarno vojne potrebe klase 10 tona maksimalne mase u poletanju

Piše Aleksandar Radić

Nekada davno, između dva svetska rata, u Beogradu i Zemunu izrađivani su lovci, bombarderi, školski avioni, hidroavioni, avionski motori i instrumenti. U posleratnoj obnovi Ikarus se vratio u svoj core business, ali sredinom 1950-ih godina proizvodnja aviona premeštena je u Soko u Mostaru, novu fabriku nastalu u zanosu komunističke gradnje. U pančevačkoj Utvi i dalje su montirani avioni za obuku, vezu i poljoprivredu, ali izrađivane su i metalne strukture za borbene avi-

one – polovina jugoslovenskog dela Orla i polovina Galeba-4.

Sredinom 1980-ih godina jedan interesni lobi u glavnom gradu pokušao je da pokrene projekat VNH-90. Računalo se na to da će desetine preduzeća iz čitave SFRJ dobiti svoj deo posla kao podgovarači glavnog nosioca programa Industrije „Ivo Lola Ribar“ u Železniku, fabrike alatnih mašina koja se u to vreme bavila robotikom i imala ambicije da predvodi prodore jugoslovenske industrije u nove tehnološke procese. Vlasti tadašnje SR Srbije interesovale su se na

federalnom nivou da li može da se podrži plan za razvoj VNH-90, ali u SSNO nisu pokazali veliki interes.

Za početnu fazu 1985. godine novac je obezbeđen iz budžeta Osnovne zajednice nauke Beograda za prve tri godine i predviđeno je da se na rok od pet godina koriste sredstva naučnog fonda SR Srbije.

U borbi za posao iz Lole pisali su o tome da će VNH-90 kao domaći poduhvat postići „visoke tehnološke zahteve“ i da će „proizvodnja najsavremenije letelice“ doneti ne samo „izbegavanje li-

cencne zavisnosti za vrhunski proizvod od strateškog značaja, već i ovladavanje savremenim tehnologijama i tehnikama sa primenom u drugim razvojnim i proizvodnim projektima odnosno u proizvodnji i drugih složenih sistema“.

Početna faza VNH-90 bila je izrada programa realizacije i idejnog projekta i taj deo posla 1985. godine obavili su kadrovi Mašinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Remontnog zavoda „Moma Stanojlović“ iz Batajnice. Rukovodilac naučnoistraživačkog projekta bio je profesor dr Tomislav Dragović (Priboj, 1937 – Beograd, 2012) koji je iza sebe imao iskustva u radu na aerodinamici školskog aviona Utva-75 i projektu dvosede jedrilice Vuk-T.

On se zainteresovao za primenu staklenih i karbonskih vlakana u avijaciji i radio je na projektu poljoprivrednog aviona Moma-86 sa namerom da se u „Momi Stanojloviću“ pokrene proizvodni pogon. U zavodu su u to vreme formirali odeljenje razvoja i prototipsko odeljenje kao jezgro za buduće poduhvate. Planovi su jedno, ali rutinski poslovi zavoda bili su remont za potrebe RV i PVO.

Jedan od nosećih poslova bio je prođetak resursa Mi-8 sovjetskog porekla koji je uveden u naoružanje 1968. godine. Prvo su sa 24 komada popunjene dve eskadrile 119. puka u Nišu. Sredinom 1970-ih godina uvezene su dodatne količine za 111. puk na aerodromu Pleso i jednu eskadrilu na helidromu Divulje. Nabavke su se produžile do 1981. godine do kada je primljeno 93 komada. Zadaci „osmica“ u koje su prema ormi ukrcavana do 24 naoružana vojnika bili su raznovrsni – rutinski prevoz ljudi i materijala, na velikim vežbama po dve eskadrile iskrcavale su desant, po komercijalnoj liniji održavana je veza sa naftnim platformama, prevoženi su povređeni za AMSJ.

U RV i PVO trudili su se da pravovremeno izaberu naslednika „osmice“ i još 1978. godine otvorena je tema šta dalje činiti. Izrađena je Prethodna analiza Srednjeg transportnog helikoptera (STH) po kojoj je izbor bio nabaviti „osmicu“ kao zamenu za „osmicu“ – u sovjetskoj industriji izradili su varijantu sa pojačanim motorima koja umesto motora TV2-117 2 x 1.104 kW dobija motore porodice TV3-117 od 2 x 1.417 kW u poletanju. Taj Mi-8MT (kasnije je uvedena izvozna

Dolet STH trebalo je da bude preko 500 km. Na listi zahteva bilo je da STH može zalebdeti na visini do 1.500 m bez uticaja zemlje i do 2.500 m sa uticajem zemlje

oznaka Mi-17) činio se kao prirodni naslednik, ali tehnološki savremeniji pristup bio je izbor francuskog helikoptera Erosasijal (Aerospatiale) AS332 Super Puma koji je pokretan sa dva motora od 1.327 kW.

Analizirano je i pitanje licencne proizvodnje izabrane mašine sa stanovišta resursa i ekonomičnosti. S obzirom na to da je Soko radio na osvajanju francusko-britanske Gazele, naredni korak predstavljala je klasa STH.

Početkom 1981. godine SSSR posetili su predstavnici JNA sa zadatkom da vide Mi-8MT (izvozna oznaka Mi-17) koji je u naoružanje uveden 1977. godine. Od Francuza zatraženo je da pošalju ponudu za licencu. Kao poseban zahtev zatraženo je da prilagode AS332 potrebama RV i PVO tako što će projektovati posebnu varijantu sa vratima na zadnjem telu teretnog prostora.

„Osmice“ su imale velika školjkasta vrata koja su bila vrlo korisna jer se lako prevozilo terensko vozilo sa brdskim oruđem 76 mm ili razni gabaritni tereti. Francuzi su predložili da se modifikuje teretna kabina kroz zajednički program i da se kasnije takva letelica montira u Sokolu.

Na osnovu prikupljenih informacija izrađena je Taktička studija o nabavci dvomotornog STH koja je razmatrana na sastanku u Komandi RV i PVO u Zemu- nu 24. maja 1982. godine. Definisano je da budući STH mora da prevozi korisni teret od 3 t odnosno najmanje 20 vojnika. Maksimalna masa sa tim teretom limitirana je na 15 t. Pri toj masi u poletanju tražila se brzina krstarenja veća od 250 km/h i brzina penjanja veća od 6 m/s. Dolet STH trebalo je da bude preko 500 km. Na listi zahteva bilo je da STH može zalebdeti na visini do 1.500 m bez uticaja zemlje i do 2.500 m sa uticajem zemlje. Prema proceni da STH treba da se koristi u prosečnim uslovima jugoslovenskog prostora sa oko 100 dana godišnje sa vidljivošću do 4 km traženo je da se obezbedi avionika za izvršavanje za-

dataka u instrumentalnim uslovima i da ima sistem za odleđivanje krakova rotora i uvodnika vazduha u motore. Osim utovarnih vrata predviđeno je da STH na boku ima klizna vrata širine do 1,5 m za brzo ulaženje i izlaženje, da ima bočnu dizalicu i kuku za podvesno prevoženje tereta.

Prema zahtevima RV i PVO za STH predviđena je ugradnja streljačkog naoružanja i sačastih lansera nevođenih raketnih zrna za raščišćavanje desantne prostorije i odbrane desanta pri iskrcavanju. Kao na „osmicama“ prozori teretne kabine trebalo je da se koriste za gađanje iz ličnog pešadijskog naoružanja.

Zaključak taktičke studije išao je u pri- log Mi-8MT (Mi-17) kao nasledniku Mi-8. Predloženo je da se odluka o nabavci novog STH donese pre kraja 1982. godine i da se sačini program realizacije i odlučiti o eventualnoj delimičnoj licencnoj proizvodnji.

Potrebe Jugoslovenskog RV i PVO prema procenama iz 1982. godine bile su izuzetno ambiciozne – planirano je da se broj helikoptera svih klasa sa 187 komada poveća do 2000. godine na čak 718 komada za sva tri vida oružanih snaga i teritorijalnu odbranu. Za popunu jedinica u periodu 1983. do 2000. planirana je nabavka 309 STH.

U borbi za posao za prodaju više stotina letelica priča se od početka svodila na SSSR i Francusku, ali u „Ivi Loli Ribaru“ ocenili su da postoje šanse za novi pristup i zato su SSSNO 1985. godine dostavili predlog da se radi na VNH-90.

Od 1987. godine na programu je radilo 96 istraživača koje je koordinirao Mašinsku fakultet. Svoj deo zadataka dobili su Lola institut, Institut Boris Kidrič, Tehnološko-metalurški fakultet, Institut IRI – Elektronska industrija, Elektrotehnički fakultet, IHTM, Institut za fiziku, Institut Mihajlo Pupin i Institut za primenu fiziku.

Prema početnoj zamisli to je trebalo da bude višenamenska letelica za civilne i vojne namene. Jedan vrlo smeli pristup u projektu VNH-90 bio je razvoj domaćeg motora TM-1500 od 1.400–1.600 kW maksimalne snage u poletanju u trajanju do 5 min i 1.200–1.400 kW trajne snage koji je trebalo da proizvodi Fabrika motora DMB u Rakovici. U to vreme u njenim halama izrađivani su delovi za francuske turbine Astazu

XIVM koje su montirane i prosleđivane u Soko na liniju finalizacije lakih helikoptera SA342L Gazela.

U izbor motora ušla su i tri uvozna rešenja – britansko-francuski Rols-Rojs/Turbomeka (Rolls-Royce/Turboméca) RTM 322 2 x 1.411 kW ili američki Dženeral elektrik (General Electric) CT7-6 2 x 1.281 kW ili francuski Turbomeka Makila 2 x 1.130 kW.

Na listi osnovnih nosilaca proizvodnje bile su 42 firme iz čitave SFRJ, od Iskre iz Kranja do Ruena iz Kočana. Za sistem naružanja računalo se na „sve namenske organizacije“ kako se navodi u izveštaju o programu VNH-90 iz marta 1988. godine.

Za industrijski basen glavnog grada određena je osim finalizacije izrada strukture, rotora, transmisije, motora i naravno finalna montaža. Deo poslova dobili su kruševački „14. oktobar“, trstenički PPT. Elektroniku je trebalo pribaviti od banjalučkog „Rudi Čajaveca“, kranjske Iskre, EI Niš. Svakako veliki poduhvat sa planom da se obuhvati što više domaćih firmi i da se dinarima plati dobar deo proizvoda.

Prema dokumentu iz 1988. godine očekivano je da maksimalna masa u poletanju iznosi do 10,5 t, masa prazne letelice do 4,5 t, masa goriva do 2,5 t i korištan teret do 3 t.

Predviđena je maksimalna brzina od 300 km na nivou mora i 260 km/h na visini od 2.000 m. Maksimalna brzina penjanja trebalo je da bude 8 m/s. Praktični plafon leta proračunat je na 4.500 m, plafon lebdenja 2.000 m bez uticaja tla odnosno 2.500 m sa uticajem tla. Za preko tri časa leta VNH-90 trebalo je da preleti 700 km prema proračunu za maksimalnu poletnu masu.

U naoružanoj varijanti VNH-90 zamišljen je da ima Minigan 7,62 mm ili Gatling 20 mm, savremene protivoklopne vođene rakete sa laserskim samonavođenjem, rakete vazduh-vazduh za samoodbranu, sačaste lansere za nevođena raketna zrna. Za ratnu mornaricu predložena je varijanta sa protivbrodskim i protivpodmorničkim naoružanjem. U skladu sa svetskim trendovima struktura VNH-90 trebalo je da se izrađuje od durala, staklenih vlakana, kevlar i karbona.

Na listi učesnika programa VNH-90 naveden je Soko, i to na trećem mestu, ali u podeli poslova ne pominje se kon-

Poslednji udarac planovima za beogradski program VNH-90 zadala je Moskva jer je na fonu Perestrojke ponuđeno da se prenese proizvodnja budućeg projekta Mi-38, vrhunskog STH koji je bio tema za budućnost

kurentna firma. U SSNO pratili su razvoj odnosa i leta 1988. godine poslali su na adrese i Sokola i „Ive Lole Ribara“ početne taktičko-tehničke zahteve STH. U prapratnom aktu naglašeno je da dostavljanje zahteva „nema za cilj otvaranje zadatka razvoja i proizvodnje“ već samo informisanje o tome kakav je STH potreban oružanim snagama. U tom aktu predviđene su neke izmene u odnosu na ranije zahteve – umesto 20 ljudi traženo je da se može ukrcati 24–30 naružanih vojnika, zatim da se nosivost unutrašnjeg tereta poveća sa 3 t na 4 t, podvesno sa 3 t na 4,5 t, da brzina mora biti veća od 300 km/h, brzina penjanja 9 m/s, plafon lebdenja bez uticaja zemlje povećan je sa 1.500 m na 2.800 m.

Šansa da se dođe do velikog posla privukla je pažnju svetski važnih firmi. Preduzeće „Ivo Lola Ribar“ 1987. i 1988. godine pregovaralo je sa britanskim Vestlandom (Westland) i dve američke firme – Bel (Bell) i Sikorski (Sikorsky). U osnovi posmatrači sa strane procenili su da su skromne šanse da beogradska industrija (sa podugovaračima iz čitave SFRJ) skoči sa mesta u brzi voz visokotehnološkog projekta, da bez prethodnog iskustva odmah ide na vrhunske proizvode. Predlog stranih firmi bio je da se ide u zajednički razvoj na bazi prenosa know how.

Namenski za jugoslovenske potrebe Britanci su prilagodili svoj projekat W30-300. Prvi primerak poleteo je 1979. godine i očekivana je dobra prodaja, ali primarno na civilnom tržištu.

Predloženo je da se razvoj, proizvodnja i prodaja pokrenu kao poduhvat Vestlanda i „Ive Lole Ribara“ koji je trebalo da ima status nosioca autorskih prava. Razvoj je obuhvatao tri prototipa i 10 komada nulte serije. Cenilo se da će se u preko 90% zadovoljiti taktičko-tehnički zahtevi RV i PVO. Osnovna varijanta predviđena je za prevoz 16 naoružanih vojnika ili 27 ljudi. Razrađene su naoružana varijanta sa velikim izborom borbenog tereta

uključujući vođene protivoklopne rakete i rakete vazduh-vazduh i protivpodmornička i protivbrodska varijanta.

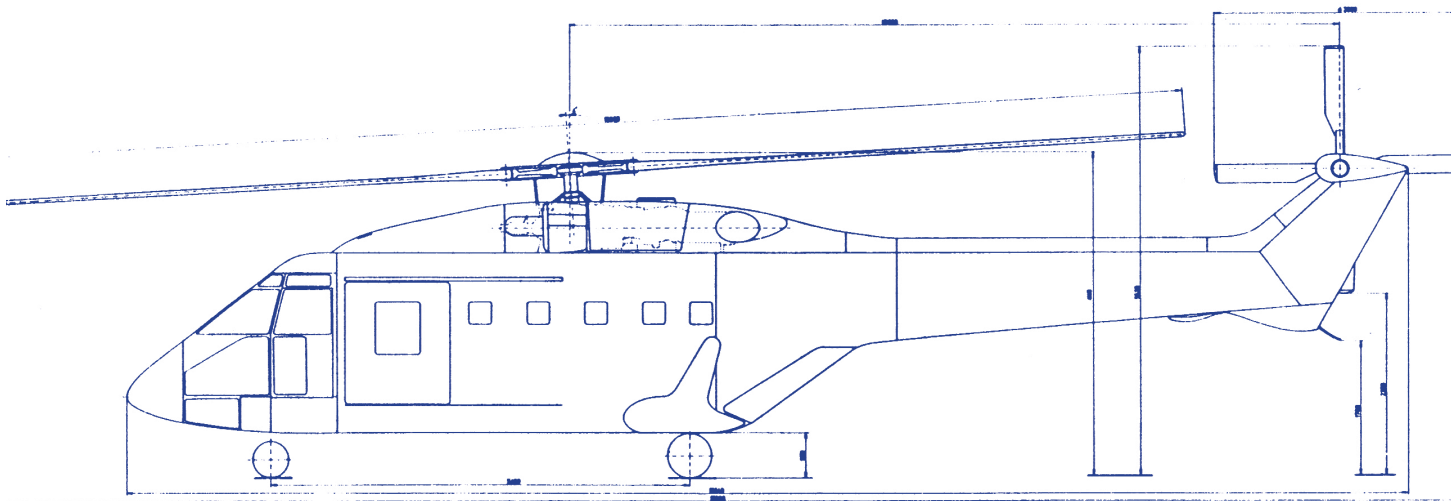
Iz Bela su ponudili kao polaznu osnovu za projekat nazvan VNH-90B (B se odnosi na Bel) modifikaciju modela 214ST, dvomotorca koji je nastao iz poznatog UH-1, simbola Vijetnamskog rata. Namenski za Iran projektovana je letelica čiji je prototip poleteo 1979. godine. Pobeda Islamske revolucije srušila je planove Bela za prenos proizvodnje u Isfahan, ali nisu odustali od projekta i uveli su 214ST u proizvodnju.

Kada su saznali da se nešto planira u SFRJ otvorili su pregovore i ponudili su prenos proizvodnje u I fazi modela 214ST preimenovanog u VNH-90B, a u II fazi modifikovane letelice model 414ST odnosno Lola VNH-90B4. Broj četiri koji je prefiks američke oznake, a sufiks jugoslovenske odnosi se na četverokraki noseći rotor koji je trebalo da zameni za Bel tradicionalno rešenje sa dvokrakim rotorom.

Predviđeno je da ima mesta za prevoz 18 ljudi u standardnoj konfiguraciji, ali može se konvertovati u konfiguraciju za prevoz 21 vojnika. Umesto motora CT7-2A sa 2 x 1.729 kW koristili bi se CT7-6A sa 2 x 2.207 kW u poletanju. Izvorni Bel 214ST ima skije, ali za jugoslovenske potrebe za VNH-90B4 predviđen je tricikl sa točkovima. Amerikanci su detaljno razradili transfer proizvodnje u jugoslovensku industriju sa tačno određenim rokovima za pojedine elemente konstrukcije. Model 214ST trebalo je da se prilagodi RV i PVO jer je u početnoj ponudi mogao da podmiri oko 70% od taktičko-tehničkih zahteva RV i PVO, a u perspektivi se očekivalo da konstrukcija može da se dovede do ostvarenja 85% zahteva.

Predstavnici Sikorskog računali su na prodaju modela S-70 poznatog pod vojnom oznakom UH-60 Blek hawk (Black Hawk). Proučili su prilike i povukli su se iz pregovora u miru i tišini za razliku od konkurenata koji su se do 1990. godine pokušavali izboriti za posao.

Iza Sokola bili su Francuzi koji su predložili projekat SA332 Mk2 Super puma povećanih gabarita sa jačim motorima Makila 1A2 od 2 x 1.569 kW sa rekonstruisanom glavom nosećeg rotora i poboljšanim glavnim reduktorom. Povećana je poletna masa sa oko 9 t kg na 9,5 t, kori-

sna nosivost na do 29 ljudi. Sva poboljšanja primenjena su na prototipu AS 332L2 koji je poleteo februara 1987. godine.

Računalo se na činjenicu da je Soko partner sa perspektivom i da će se vrednost nabavki STH za RV i PVO pokriti delimično nabavkama delova jugoslovenske proizvodnje za matični francuski proizvodni pogon. Kao dodatna ponuda razmatrano je da se izrada Gazela za sve strane potrebe prenese na Soko.

Francuzi su se borili za posao i imali su smisla za marketing – na jednom sastanku sa predstavnicima Sokola 1989. godine pohvalili su se da ne koriste reč licenca jer je savremeni pristup da se radi na bazi punog partnerstva, i to su mislili da će dobro zvučati rukovodstvu SSNO i RV i PVO.

Francuska ponuda za Mk 2 bila je da se u I fazi izrade dva primerka sa parcijalnom ugradnjom strukture u Sokolu i da se predaju RV i PVO, a da se zatim u II fazi prenese proizvodnja 98 komada u Mostar. Poseban uslov bio je da RV i PVO prihvati obavezu da će uzeti 50 komada u periodu od pet godina. Prema ponudi iz 1987, razvoj je trebalo da se završi do 1990. godine.

U predlogu industrijalizacije STH nastalom u Mostaru navedena je procena da od STH koji može da se proizvodi u SFRJ tehnološki i po odlikama odgovara SA332 MK 2. Izrada francuske letelice bila bi najbrža i najjeftinija budući da su se već posedovale homologovane tehnologije, procedure i standardi koji su korišćeni na toj letelici.

U borbi za posao iz Mostara dostavili su jednu analizu SSNO u kojoj se navodi da VNH-90 neće doći do faze uvođe-

U naoružanoj varijanti VNH-90 zamišljen je da ima Minigan 7,62 mm ili Gatling 20 mm, savremene protivoklopne vodene rakete sa laserskim samonavodnjem, rakete vazduh-vazduh za samoodbranu, sačaste lansere za nevodena raketna zrna. Za ratnu mornaricu predložena je varijanta sa protivbrodskim i protivpodmorničkim naoružanjem

nja u naoružanje pre 2000. godine, a do tada istekao bi životni vek većini „osmica“ odnosno nastala bi kriza u popuni eskadrila. Niko tada nije očekivao da će stara tehnika ostati u službi puno duže i poslednji Mi-8 u RV i PVO prizemljen je tek prošle godine – 25 godina od očekivane vremenske kritične tačke.

Planovi nabavke pred rat redefinisani su na 90 ili 85 STH u periodu od 1993. do 2000. godine. Ekonomski faktori i procena rizika domaćeg poduhvata u pogledu rokova i cena išli su „na vodu“ nabavci stranog rešenja. Zato nisu ni planirana finansijska sredstva za podršku domaćeg razvoja. Procene armije bile su da su taktičko-tehnički zahtevi vrlo ambiciozni i da nema STH u serijskoj proizvodnji koje može da zadovolji potrebe.

Poslednji udarac planovima za beogradski program VNH-90 zadala je Moskva jer je na fonu Perestrojke ponuđeno da se prenese proizvodnja budućeg projekta Mi-38, vrhunskog STH koji je bio

tema za budućnost. Kao prelazno rešenje ponuđeni su Mi-17V-1 sa motorima TV3-117VM.

Prema analizi RV i PVO iz 1991. godine na prvom mestu je Mi-38, zatim slede Mi-171V, EH-101 i AS332. U tom papiru piše da je Mi-38 „konačno rešenje“. Procenjeno je da bi se nabavkom dva STH iz SSSR-a na vreme obezbedila popuna jedinica koja bi se platila dinarima, bez većih ulaganja, a industrija bi dugoročno dobila novi posao. Pozitivan stav RV i PVO izgrađen je na proceni da će Mi-38 brzo da uđe u proizvodnju i iz Moskve su javili da je rok određen – 1996. godina. Pokazalo se da je to bila olako obećana brzina jer je prvi Mi-38 poleteo tek u ovom veku, a vojna varijanta 2018. godine. Do sada je izrađeno par desetak komada. U međuvremenu u ratnim godinama RV i PVO koristilo je samo „osmice“, a Hrvati su nabavili iz Rusije nove Mi-17V-1, baš one koji su izabrani za jugoslovenske potrebe.

Ironično, puno godina nakon izrade analize RV i PVO iz 1978. godine da se izabere ruski ili francuski STH za potrebe Srbije nabavljene su obe letelice. Rusi su 2016. i 2019. godine dostavili pet Mi-17V-5 kako glasi oznaka aktuelne proizvodne varijante. Pokušaj da se poboljša popuna propao je jer nova tranša naručena je 2021. godine, nekoliko meseci pre rata na istoku. Francuzi su 2022. godine predali u ruke policije tri komada AS332L1 (poznat i po marketinškoj oznaci H215).

Kada ne znate šta biste izabrali uzmi-te sve, i brinetu i plavušu. Ona priča o VNH-90 otišla je u zaborav i nikada nije otišla dalje od makete. **N**

TAJVAN

Crvena linija Kine i Amerike

Tajvan je već jednom bio moneta za potkusurivanje u odnosima Vašingtona i Pekinga i zato u Tajpeju strepe od Donalda Trampa, trgovca zalutalog u politiku, dovoljno narcističnog i naivnog da zbog jednog ili par unosnih kratkoročnih poslova dovede u pitanje geostrateške prednosti i pozicije SAD na duge staze. Državni sekretar Marko Rubio i američke obavještajne službe objašnjavaju već duže vreme Trampu da svaka koncesija Pekingu ne vodi ka stabilnosti ili smirivanju situacije, već povećava apetit Kineza i ohrabruje Sija da nastavi sa svojom agresivnom politikom

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Bitka za dominaciju nad planetom u 21. veku će se voditi u Tajvanskom moreuzu. Kina ne može da postane najjača sila na svetu bez Tajvana, SAD ne mogu da ostanu planetarni hegemon ako ispod njihovog kišobrana nije „nepotopivi nosač aviona“, kako je Tajvan definisao američki general Daglas Mekartur tokom Korejskog rata. Američki i kineski genera-

li se slažu da u sledećoj deceniji može da bukne rat na zapadnoj obali Pacifika, dok se na obe strane navikavaju na ideju da bi moglo da dođe do konflikta.

Tajvan je već jednom bio moneta za potkusurivanje u odnosima Vašingtona i Pekinga i zato u Tajpeju strepe od Donalda Trampa, trgovca zalutalog u politiku, dovoljno narcističnog i naivnog da zbog jednog ili par unosnih kratkoročnih poslova dovede u pitanje geostrateške pred-

nosti i pozicije SAD na duge staze.

Formoza je platila cenu uspostavljanja relacija između SAD i Kine jer su je Amerikanci žrtvovali da bi odvojili Peking od Moskve. Tajvan je izgubio mesto u UN, a Vašington je priznao Narodnu Republiku i „otpriznao“ Tajpej, potez koji će slediti, jedna za drugom, gotovo sve države. Trenutno samo 12 država priznaje Tajvan. Inicijator i kreator američko-kineskog približavanja Hen-

ri Kisindžer je do kraja svog života bio oslovljavan u Pekingu kao „stari dobri prijatelj kineskog naroda“.

„Posle kineske patke, mogu da pristanem na sve“, jedna je od duhovitih izjava Henrija Kisindžera, koja se i dalje prepričava u diplomatskim krugovima, nakon večere u Pekingu kada se sa Džou Enlajem dogovario o detaljima istorijskog susreta Mao Cedunga i Ričarda Niksona.

Trampove izjave ne mogu da se uzimaju ozbiljno jer on sam sebe demantuje nekoliko puta u toku dana. Međutim, Trampova implicitna opaska da je Tajvan daleko da bi se SAD borile za njega u momentu kada već ratuju sa Iranom, koji je manje-više jednako udaljen koliko i Tajvan (naravno, Iran od istočne obale SAD, a Tajvan od zapadne obale), prilično je indikativna.

Na osnovu izveštaja sa susreta Sija i Trampa proizašlo je da je kineski predsednik održao dugu lekciju njujorškom tajkunu. „Pričali smo toliko o Tajvanu da mi se čini da sad znam više o toj zemlji nego o bilo kojoj drugoj“, požalio se Tramp svojim saradnicima.

Ipak, pravi test za Trampa će biti odobrenje isporuke oružja Tajvanu u vrednosti od 14 milijardi dolara. Ta odluka američkog predsednika poprimila je mnogo veći politički značaj od vojnog, tim pre što se približavamo izbornoj godini na Tajvanu i kongresu Kineske komunističke partije na kojem će Siju biti overen i četvrti petogodišnji mandat.

Državni sekretar Marko Rubio i američke obaveštajne službe objašnjavaju već duže vreme Trampu da svaka koncesija Pekingu ne vodi ka stabilnosti ili smirivanju situacije, već povećava apetit Kineza i ohrabruje Sija da nastavi sa svojom agresivnom politikom. Istovremeno, svaki ustupak Kini obeshrabruje američke saveznike u Aziji i podriva poziciju SAD kao njihovog zaštitnika.

„STRATEGIC AMBIGUITY“

Sjedinjene Američke Države i Kina su zajedno izmislile 1992. godine kovanicu „Jedna Kina“, kako bi stavile u stranu pitanja Tajvana i Hongkonga i predupredile eventualna izranjanja drugih, poput Tibeta i Sinkjanga. Kasnije je došla i nadogradnja „Jedna zemlja (Kina), dva sistema“.

U međuvremenu su te retoričko-diplomatske akrobacije izgubile svoje izvorno značenje, kako u interpretaciji Pekinga tako i Vašingtona. Za Džongnanhaj postoji samo „jedna zemlja, jedan sistem“, ostalo je samo pitanje vremena, dok je na Kapitol Hilu jednako rašireno uverenje među republikancima i demokratama da je mnogo bolje imati dve, a po mogućstvu i četiri ili pet Kina.

U trouglu Vašington-Tajpej-Peking najpragmatičniji su Tajvanci. S jedne strane su čvrsti u nameri da sačuvaju svoju autonomiju čekajući povoljan momenat za punu nezavisnost i međunarodno priznanje, a s druge žele po svaku cenu da izbegnu da budu „trava u Pacifiku“ dok se dva slona tuku. Dobar deo Tajvanaca, iako želi nezavisnost, nema nameru da je plati ratom, stradanjem i razaranjem

Amerika već pedeset godina vodi politiku nazvanu „strategic ambiguity“ (strateška nejasnoća). Vašington jeste „otpriznao“ Tajpej tokom sedamdesetih, ali je istovremeno usvojio i „Taiwan Relations Act“ koji obavezuje administraciju u Vašingtonu da naoružava Tajpej i da jača njegov odbrambeni kapacitet. U prevodu: formalno vas ne priznajemo, ali vas praktično branimo.

Džo Bajden je kritikovan od pojedinih krugova u Vašingtonu da je eksplisitnom izjavom da će braniti Tajvan ako bude napadnut izbio iz ruku Amerikanima taktičku prednost, odnosno mogućnost da drže u neizvesnosti Kinu da li će intervenisati ili ne. Prema američ-

kim stratezima, u odnosima sa Kinom više deluje odvrtačuće ambivalentan nego eksplicitan stav po pitanju Tajvana.

Takođe, „strategic ambiguity“ nije bila namenjena samo Pekingu već i Tajpeju jer je delovala i na Tajvan da se uzdrži od nepromišljenih poteza kao što bi bilo proglašenje nezavisnosti.

Tramp je jedno, ali je Amerika drugo, i to se videlo kroz činjenicu da su svi članovi američke delegacije, pre nego što su ušli u Air Force One, pobacali sve poklone i geđzete koje su dobili od kineskih domaćina, uključujući i telefone za jednodnevnu upotrebu koje su isključivo koristili tokom boravka u Kini.

Možda bi Tramp želeo da postane bolji prijatelj Kineza nego što je bio Kisindžer, ali prepreka njegovim ambicijama nije u Pekingu već u Vašingtonu. Jedan od razloga zašto Tramp zavidi Siju i Putinu je što oni zaista imaju moć i vlast, dok svaka njegova važna odluka mora da dobije odobrenje Kongresa, prođe proveru ustavnosti na sudovima i po pravilu je izložena kritikama medija i stručne javnosti.

ZAŠTO JE 2028. GODINA VAŽNA ZA PEKING

Za Kinu je 2028. godina ključna jer se tada održavaju predsednički i parlamentarni izbori na Tajvanu. Sledeći Sun Cuovu filozofiju, Si bi želeo da realizuje svoj najvažniji cilj, zauzimanje nekadašnje Formoze, bez upotrebe vojne sile. Zvuči paradoksalno, ali jedna od najbrutalnijih diktatura na planeti želi da iskoristi demokratiju i slobodne izbore da uspostavi kontrolu nad ostrvom, to jest diktaturu.

To nije jedini paradoks, režim u Pekingu želi da realizuje taj cilj koristeći Kuomintang, stranku koju je osnovao diktator Čang Kaj Šek, potvrđujući da levi i desni totalitarizam liče mnogo više nego što oni to žele da priznaju.

Takođe, Si zna vrlo dobro da je Tramp jedini političar u SAD koji ima simpatije prema njemu i Kini. Jedan od retkih argumenata oko kojih se svi slažu u Americi – republikanci, demokrate, obaveštajne službe, Pentagon, Stejt department – jeste tvrd odnos prema Kini.

Nije slučajno da je 20 senatora, republikanaca i demokrata, u javnom pismu upozorilo Trampa da nema promene u politici prema Pekingu, a da su vojne obaveštajne službe dostavile Vašingtonu detalje izveštaja o tome kako Kina

profitira od Trampove intervencije protiv Irana.

Si ima ambiciju da bude iznad „Velikog i Malog kormilara“, Mao Cedunga i Deng Sjaopinga. Kreatora kineskog buma Si želi da zaseni svojim dometi-ma u ekonomiji i tehnologiji, a Maoa bi da baci u drugi plan vraćanjem Tajvana u krilo otadžbine. Integracija Tajvana obezbedila bi Siju status nedodirljivog, što je u diktatorskim i jednopartijskim režimi-ma veoma bitna garancija jer se i najgore diktature zasnivaju na konsenzusu.

U Pekingu veruju da je potreban pe-riod jedne generacije, što će reći dvade-setak godina, da međunarodna zajedni-ca svari i prihvati kao svršen čin invaziju na Tajvan i njegovu inkorporaciju u maj-ku otadžbinu. Primer Tibeta je više nego koristan. Da li neko danas spočitava Kini okupaciju Tibeta?

KLIZEĆI START SIJA

Na početku tzv. pingpong diplomatije, najdugovečniji kineski premijer Džou Enlaj stavio je do znanja Kisindžeru da je Tajvan najvažnije pitanje između Pekin-ga i Vašingtona i da, ako ono ne bude raz-rešeno, odnosi između Kine i SAD neće moći u potpunosti da se normalizuju.

Kineski predsednik Si je, s jedne strane, prekršio nepisano pravilo da se na američko-kineskim samitima pitanje Tajvana zaobilazi, ali se ne može reći da nije na liniji Džou Enlajevog upozorenja.

U pripremi sastanka kineska strana je tražila da američki predsednik ne po-minje Tajvan, političko ustrojstvo Kine i ljudska prava i slobode.

Si je iskoristio momenat i direktno, pred svedocima, predstavio Tajvan kao crvenu liniju i najteže pitanje u odnosima Kine i SAD. Kineski predsednik po-kazuje određeno nestrpljenje samo po pitanju Tajvana, između ostalog i zato što je jedini koji želi da poremeti uspostavlja-nu ravnotežu višedecenijskim statusom kvo u Tajvanskom kanalu.

Tramp je ispoštovao dogovor, nije pri-čao o Tajvanu u Pekingu, čak ni kada su ga američki novinari pitali – pravio se da nije čuo pitanje – ali je zato državni se-kretar Marko Rubio odmah dao izjavu u kojoj je podvukao da se politika Amerike prema Tajvanu ne menja. A to znači da je Tajvan crvena linija i za Amerikance.

Trampovo ćutanje ili stavovi koji idu naruku rivalu, a ne savezniku, nisu no-

vina: u Evropi još uvek čekaju da Tramp potvrdi validnost člana 5 Vašingtonskog sporazuma, koji je inače sam doveo u pi-tanje, tako da nije iznenađenje njegov ambivalentan stav prema Tajvanu.

S druge strane, Peking je dizanjem temperature oko Tajvana želeo da pošalje signal Vašingtonu da je pogrešno inter-pretirati njihovu raspoloženost da prego-varaju sa Trampom o ekonomiji i trгови-ni kao pristajanje na američki politički i vojni angažman na Tajvanu. Tu leži mo-tiv Sijeve direktne pretnje da će američ-ko-kineski odnosi ući u veoma opasnu fazu ako Vašington povuče pogrešne po-teze po pitanju Tajvana.

ZAŠTO SAD NE MOGU DA PREPUSTE TAJVAN KINI

Ideja da Tajvan može da bude mone-ta za potkusurivanje u sveobuhvatnom komercijalno-geopolitičkom dilu SAD i Kine veoma je opasna po Vašington iz četiri razloga: geopolitičkog, industrij-skog, političko-ideološkog i spoljnopo-litičkog.

Tajvan je noseći stub američke bezbed-nosne arhitekture u zapadnom Pacifiku, ili greda u tzv. prvom lancu ostrva, od Fi-lipina do Japana, čiji je zadatak da pred-stavljaju prvu barijeru protiv Kine.

Na Formozi se proizvodi dve trećine poluprovodnika i gotovo 90 odsto naj-modernijih mikročipova koji su vitalni za visoku tehnologiju, ali i čitav asorti-man elektronskih uređaja.

Tajvan je demokratska zemlja, prva u istoriji u kojoj su većina pripadnici et-ničke grupe Han, inače dominantne u Narodnoj Republici. Postojanje prosperitetnog, demokratskog i liberalnog Taj-vana ruši kompletan narativ režima u Pekingu da samo totalitarna vlast i poli-cijska država garantuju stabilnost i pro-speritet Kinezima. Štaviše, s protokom vremena postaje opasan primer, pogo-tovo za priobalnu Kinu koja je manje za-tvorena i konzervativna od unutrašnje.

Formoza je i mera spoljnopolitičke kredibilitnosti SAD i njenog kapaciteta da drži na okupu saveznike u Aziji sa koji-ma deli, eufemistički rečeno, nepoverljiv stav prema Kini.

Ako bi Tajpej završio u rukama Pekin-ga, to ne bi samo značilo kraj planetarne hegemonije Amerike već i otvaranje puta za poraz u trci za primat u veštačkoj inte-ligenciji i visokim tehnologijama.

SIJEVE ČISTKE U VOJSCI I TAJVAN

U Narodnoj Republici sa potpisom Mao Cedunga vojska nije pod kontrolom dr-žave već partije. Mao je izričito stavio Ki-nesku oslobodilačku armiju pod upravu partije kako bi obezbedio njenu domi-nantnu poziciju, što objašnjava položaj koji su izgradili generali unutar kineskog sistema po smrti Deng Sjaopinga.

Čelnici kineske vojske su dotakli vrhu-nac moći za vreme mandata predsedni-ka Hu Đintaoa i nije nimalo slučajno da je jedan od prioriteta Sija bio potčinjava-nje komandnog vojnog aparata. Tek što se ustoličio na vlasti, Si je pozvao sve ge-nerale na sastanak u Gutijanu. Imajući u vidu da je upravo u Gutijanu 1929. godi-ne Mao ustanovio princip da samo par-tija komanduje vojskom, a da su bespo-govorna i totalna lojalnost i poslušnost oficira aksiom.

Nova japanska premijerka Sanae Takaiči već je poslala signale da Japan ne bi imao velike probleme da zameni Ameriku kao garant odbrane Tajvana

U prvom mandatu Si je sproveo čistku srednje rangiranih oficira. Kako je učvr-šćivao vlast, tako su Sijeve žrtve postaja-le sve krupnije. U poslednje dve godine uklonjeno je oko 50 generala na ključ-nim mestima u kopnenim, vazduhoplov-nim i pomorskim snagama. Na smrt su osuđena u „maovskim procesima“ dvo-jica generala koji su prethodno zauzima-li poziciju ministra odbrane, Vej Fenhe i Li Šanfu.

Vrhunac čistke u staljinističkom stilu bilo je smenjivanje pet od sedam članova Cen-tralne vojne komisije (upravlja armijom). Među smenjenim generalima bio je i Žang Jusija, doskora najbliži saradnik Si Đinpin-ga. Osim što je bio broj dva u Centralnoj vojnoj komisiji, na čijem čelu je predse-dnik Si, smenjeni general je imao najviši čin u vojsci. Zvanično, povod za njihovu sme-nu bila je korupcija, nezvanično nisu podr-žali planove za invaziju na Tajvan.

Si je u aprilu lansirao dva programa u kineskoj vojsci, prvi za ideološko pre-vaspitanje i drugi za jačanje revolu-cionarnog duha, oba sa ciljem još jače indoktrinacije i slepog povinovanja odlu-kama partijskog vođe.

Najbolja slika vrha kineske vojske mogla se videti na manifestaciji na Univerzitetu za odbranu u Pekingu. U prvom redu pored Sija, nekada krcatom generalima, sedela su samo trojica. Dvadeset ključnih mesta u vojsci trenutno je pokriveno ad interim oficirima koji čekaju generalska unapređenja.

Predsednik Si je naredio vojnim čelnicima da Kineska narodnooslobodilačka armija bude spremna do kraja 2027. godine da osvoji Tajvan u svim mogućim scenarijima. Datum nije slučajno izabran budući da se sledeće godine slavi sto godina postojanja Kineske narodnooslobodilačke armije.

Kreirajući bezuslovno verni komandni kadar u vojsci, Si rizikuje da uđe u eventualni rat za Tajvan sa mnogo manje pripremljenim ešalomom generala.

KINA NE PODNOSI DEMOKRATIZACIJU TAJVANA

Problem za komunistički režim u Pekingu je uspešna demokratsko-liberalna transformacija Tajvana. Formoza je od nacionalističke diktature Čang Kaj Šeka postala funkcionalna liberalna demokratija. Prvi slobodni demokratski izbori na Tajvanu 1996. godine bili su povod za novi kineski pristup Formozi: svaki put kada se na Tajvanu dogodi nešto što nije po volji Džongnanhaja, kineska vojska počne sa manevrima i vojnim vežbama u Tajvanском moreuzu.

Budući da su na izborima na Tajvanu od 1996. pa do 2016. redovno pobeđivali nacionalisti iz Kuomintanga koji nisu zatvarali vrata ideji „Jedna Kina, dva sistema“, Peking i Tajvan su razvijali ekonomske i trgovinske odnose, ostavljajući po strani politička pitanja.

Do promene dolazi sa preuzimanjem vlasti od strane Sija i „istorijskim rukovanjem“ sa Ma Jingđuom, liderom Kuomintanga, 2015. godine, prvim između tajvanskog i kineskog predsednika. To „istorijsko rukovanje“ ispostavilo se kontraproduktivnim. Uprkos velikom novcu koji je stigao Kuomintangu iz Kine za izborne kampanje, kao i „pomoći“ lokalnih mafijaških organizacija povezanih sa Pekingom, armije botova na društvenim mrežama i medijske propagande, zagovornici približavanja dve strane redovno su bili poraženi na biralištima na Formozi.

Independentistička Demokratska progresivna partija po preuzimanju vlasti menja maksimalističku u pragmatičnu poziciju: stavlja u stranu ambicije o nezavisnom Tajvanu i zadovoljava se održavanjem statusa kvo.

Na drugoj strani moreuza Si ukida autonomiju Hongkonga i brutalno guši sve vidove protesta u nekadašnjoj britanskoj koloniji. Paralelno, kineska mornarica i vazduhoplovstvo počinju redovno da sprovode vežbe i simulacije napada na Tajvan, uključujući i okruživanje Formoze i simuliranje pomorske blokade.

U trouglu Vašington–Tajpej–Peking najpragmatičniji su Tajvanci. S jedne strane su čvrsti u nameri da sačuvaju svoju autonomiju čekajući povoljan momenat za punu nezavisnost i međunarodno priznanje, a s druge žele po svaku cenu da izbegnu da budu „trava u Pacifiku“ dok se dva slona tuku. Dobar deo Tajvanaca, iako želi nezavisnost, nema nameru da je plati ratom, stradanjem i razaranjem.

„BODLJKAVO PRASE“

Na Tajvanu se spremaju za odbranu kroz dva procesa: naoružavanje i izgradnju tajvanske nacije. Tajvan ima 24 miliona stanovnika i stajaću vojsku od 240.000 profesionalnih vojnika i volontera, dok je već nekoliko stotina hiljada obučeno ili se obučava za rat ili gerilski otpor Kinezima u slučaju da im pođe za rukom da se iskrcaju na ostrvo. Planinski venci na Formozi prelaze tri hiljade metara i sa nekoliko hiljada dolina kao stvoreni su za partizansku borbu protiv okupatora.

Tajpej je doneo zakon po kojem je službenje vojnog roka postalo obavezno i traje 12 meseci, što je povećalo broj vojnika pod oružjem, bez rezervista, na oko pola miliona. U svakom slučaju, na Tajvanu omiljena Sun Cuova mudrolija na temu umeća ratovanja glasi: ne uzdaj se u oklevanje tvog neprijatelja da te napadne nego u svoju spremnost da ga dočekaš.

Plan Tajpeja je da u vojnom kontekstu pretvori Tajvan u neku vrstu „bodljikavog praseta“ za kineske agresore, savršeno osposobljenog za asimetrični rat. Suštinski cilj Tajpeja je da demonstrira Pekingu da je invazija na ostrvo toliko rizična i skupa da se ne isplati. Otpor Ukrajine ruskoj agresiji ide u prilog tajvanskim težnjama da deluju odvačajuće na kineske vojne avanture.

Proces „tajvanizacije“ doživio je vrto-

glavo ubrzanje posle brutalnog gušenja autonomije Hongkonga i skidanja krinke sa maksime „Jedna Kina, dva sistema“. Broj Tajvanaca koji se izjašnjavaju kao Kinezi pao je na statističku grešku, ispod tri odsto a više od dve trećine sebe smatra Tajvancima, a jedna četvrtina „tajvanskim Kinezima“.

IMAJU LI TAJVANCİ ALTERNATIVU

Donald Tramp nije, barem zasad, stavio na sto Tajvan kao ulog u pregovorima sa Kinom o definisanju međusobnih odnosa, ali je eksplicitno rekao da bi dogovorena i već plaćena isporuka naoružanja vrednog 14 milijardi dolara Tajvanu mogla da bude predmet razmene u pregovorima sa Kinom.

Povlačenje Amerike sa zapadnog Pacifika tema je koja se ciklično vraća u američki intelektualno-medijsko-diplomatski ambijent u poslednjih nekoliko decenija. Međutim, odlazak Amerike ne znači automatski da bi Tajvan ostao sam.

Kao što Trampova administracija očekuje od Evrope da preuzme odgovornost za Ukrajinu zajedno sa snošenjem troškova za odbranu bivše sovjetske republike, tako se i od Japana očekuje da uzme pod svoje zaštitno krilo ostrvo koje je do Drugog svetskog rata bilo pod upravom Tokija.

Nova japanska premijerka Sanae Takaichi već je poslala signale da Japan ne bi imao velike probleme da zameni Ameriku kao garant odbrane Tajvana. U japanskom parlamentu premijerka je upozorila da bi kinesko osvajanje Tajvana dovelo u pitanje opstanak Japana. Posledično, Zemlja izlazećeg sunca rekordno je povećala izdvajanja za naoružanje sa ciljem da prebaci dva odsto BDP-a za vojni budžet. Fokus je na jačanju odbrambene linije na jugu i postavljanju raketa zemlja-vazduh na ostrvo Jonaguni koje je najbliže Tajvanu.

Odgovor Kine na japansko naoružavanje je uvođenje sankcija i rigidnih kontrola za japanske proizvode i kompanije, kao i zahtev građanima Kine da ne putuju u Japan. Kineske mere nemaju dramatičan uticaj na Japan jer su u Tokiju naučili lekciju iz 2012. godine kada je Peking primenio kaznene mere prema istočnom susedu. Od tada je Japan drastično smanjio svoju zavisnost od Kine u svim sektorima. Lekcija koju Evropljani nikako da nauče. **N**

Milošević je tražio od Kučana da nas uhapsi

Ivan Jani Novak pričao je za Nedeljnik (i podcast „Rosić i drugovi“ Velikih priča) o Melaniji Tramp, ugrožavanju JNA i tekovina AVNOJ-a, Bajagi i koncertu u Beogradu 1997, izvođenju „Marša na Drinu“ u Sarajevu i fenomenu Laibacha, kao prvog benda s ovih prostora koji je uspeo da se probije na Zapadu

Razgovarao Branko Rosić
Fotografije Nika Hölbl Praper

Laibach je 1. maja objavio novi album „Musick“ na kojem gostuju pevačica iz Gane Wiyaaala, ali i njihova zemljakinja i balkanska zvezda Senida. Sam naslov provocira jer se na ovom nosaču zvuka bend bavi pogledom na muziku, algoritme AI koji jeste postao sastavni deo muzičke industrije kao uostalom što je i u svim ostalim industrijama.

Negde pred sam izlazak albuma u Beogradu je boravio originalni član benda od osnivanja Ivan Jani Novak, koji je bio gost podcasta „Rosić i drugovi“ na

Bilo je dosta tih upozorenja Laibachu u novinama kao „Ubićemo vas ako dođete u Beograd“. Jer neki neonacisti su ubili mladog Roma u Beogradu i onda je neko provalio pred naš koncert da sad tek dolaze pravi nacisti i odmah je došla kontra da će nas ubiti ako dođemo. Tada se Bajaga zauzeo za nas. Bajaga nas je štitio tada, branio, što je jako fino i lepo od njega

Youtube kanalu Velikih priča. U ovom tekstu uzeti su pojedini delovi tog podcasta u kojem je Jani pričao o nekim od najzujbudljivijih, najopasnijih epizoda iz skoro petodecenijske karijere Laibacha. Iako je odbio da ga tituliram kao ideologa u uvodu podcasta, uverio sam se u Janijevu brzinu mozga i duhovitost koju isporučuje „u trenutku i na licu mesta“. Bend čije albume izdaje ista diskografska kuća kao i Depeche Mode, koji su bili prve komšije i delili „kućni savet“ sa Nikom Kejvom, slavni Prins ih je ugostio u svom studiju, a udovica frontmena Nir-

vane ih i dalje hvali, bio je prvi iz socijalističkog istočnog sveta koji je osvojio zapad i prvi bend sa zapada koji je gostovao u Severnoj Koreji. Pioniri mnogo toga iako su sebe skromno titulirali oduvek kao „inženjere ljudskih duša“.

Da li je Melanija zvala Laibach da sviraju u Beloj kući

Bilo bi dobro da je zvala. Ja je nikada nisam sreo lično, ali neki ostali iz naše ekipe jesu. I tu postoji priča. Melanija je išla u školu u kojoj je Laibach nastupio prvi put u karijeri. Inače, jedna moja dobra prijateljica je s njome radila neki reklamni video gde Melanija Knauss tada igra predsednicu Amerike, izlazi iz aviona kao predsednica Amerike. To je bilo baš u tom videu koji se eto pokazao proročki, a režirao ga je neki moj prijatelj. Znači, Melanija je bila u tom nekom širem krugu, ali je lično nisam znao.

Kako su svirali u Jajcu

Ne znam zašto su nas neki u doba SFRJ gledali kao neprijatelje Jugoslavije. Mi nikada nismo bili neprijatelji Jugoslavije i zbog toga smo odlučili da idemo u Jajce gde je Jugoslavija stvorena i da sviramo u toj istoj dvorani gde je bilo zasedanje AVNOJ-a i čak je taj koncert bio 29. novembra. Iskoristili smo priliku da i mi imamo svoje zasedanje, da napravimo koncert. I bilo je dobro, jako dobro. Mi smo se izvinili tu na licu mesta Titu. Izvinili smo mu se da ako smo nešto loše u prošlosti napravili, da to nije bilo namerno. Ono kad smo u Zagrebu u doba Jugoslavije puštali pornografske snimke preko Tita, ali to nije bilo baš namerno. Mislim, bilo je namerno, ali nije bilo zlonamerno. Tako da smo se tu malo izvinili, otkupili se koncertom.

Postoji još nešto neverovatno. Taj čuveni poster sa Štafetom mladosti kada smo mi uzeli za osnovu taj neki poster iz nacionalsocijalizma i promenili simbole jer tad je ta estetika bila jednaka i u nacističkoj Nemačkoj kao i u socijalističkoj Jugoslaviji ili u kapitalističkoj Americi, tamo su imali Supermena. Dakle jako slična estetika i mi smo samo promenili tih par simbola i poslali na konkurs za plakat Dana mladosti i to je odabrano kao najbolji rad. Uradili smo poster u metalnoj boji pošto je Tito bio metalac. Ne heavy metalac, ali bio je zapravo heavy metalac, poznavao se sa Lemmyjem iz Motörheada. I

Mi smo se izvinili tu na licu mesta Titu. Izvinili smo mu se da ako smo nešto loše u prošlosti napravili, da to nije bilo namerno. Ono kad smo u Zagrebu u doba Jugoslavije puštali pornografske snimke preko Tita, ali to nije bilo baš namerno. Mislim, bilo je namerno, ali nije bilo zlonamerno

uglavnom, nastao je skandal sa tim posterom kada je neko otkrio da je to zapravo naci poster, poster iz nacističke Nemačke. Uglavnom, taj isti poster je sad u Kući cveća. Tu je Titov grob, i Jovankin malo podalje, i taj naš nekada zabranjeni poster. To je neverovatno, baš potresno, kako da kažem. Ja nisam mogao verovati kad sam to video. Ali mi smo to tada namerno napravili, naravno, jer nam je ta ceremonija nakon što je Tito umro, svake godine odavanje počasti na takav način mrtvom lideru, to je bilo malo nekrofilski. Malo smo to osećali kao perversno dok se ekonomija u zemlji raspadala.

O uniformama koje su prepoznate kao nacističke a bile su uniforme Jugoslovenske narodne armije sa kojima su nastupili u celoj Evropi

Služio sam vojni rok u Novom Sadu i tu sam ukrao par uniformi za naš nastup u Beogradu. Mislim, jugoslovenska vojska više ne postoji, pa me niko neće ganjati zbog toga. Mislim da je to bilo 18. maja 1982. kad je Laibach prvi put nastupao u Beogradu u SKC-u.

I tad sam ja doneo te uniforme sa sobom da obučem grupu u nešto što ima smisao. Znaš, u vojsci, ako si znao svirati neki instrument, morao si odmah biti deo vojničkog orkestra. Tako da su te grupe svirale sve moguće stvari, od narodnjaka pa do Bijelog dugmeta i Beatlesa i Rolling Stonesa, i sve u tim vojnim uniformama, što je bilo malo bizarno. Ali sa druge strane, na početku pop kulture, gde je to išlo od džez u taj rok, pop, rokenrol, sve grupe su bile uniformisane. Ako se sećaš, znam da se ti sećaš: Monkeys, Shadows, šta ja znam, pa i Beatlesi su na početku bili isto obučeni. Dakle, nosili su uniforme. A na kraju krajeva, i reč uniforma sama znači univerzalna forma.

Mi smo prvu turneju po Evropi, onu poznatu „Occupied Europe Tour“ (turneja po okupiranoj Evropi), napravili u uniformama Jugoslovenske vojske – JNA. Išli smo kroz Istočnu i Zapadnu Nemačku, Poljsku, Mađarsku... i završili u Londonu, zamisli, usred Londona u jugoslovenskim vojnim uniformama.

A zašto se vojska nije bunila? To je opet dodatna priča. Dok sam bio u vojsci, uzeo sam ne samo uniforme nego i ove dimne bombe. Pošto tad na bini nije bilo suvog leda, onog dima, nije to postojalo. I ja sam već tada imao neki smisao za spektakle i rekao sam: „Dobro, nemamo suvog leda, ali ove dimne bombe bi mogle koristiti.“

I prvi put smo ih aktivirali ovde baš u SKC-u osamdeset druge godine, onda u Ljubljani pa u Zagrebu. A u Zagrebu se desila nesreća, jer je trebalo da neka devojka aktivira tu bombu u publici, jer mi smo hteli da i publika trpi, ne samo mi. Te dimne bombe ipak nisu bile ugodne za oči i mi smo hteli da i publika trpi. I ona je bila u publici da bi aktivirala tu dimnu bombu, ali joj se našalost sama bomba aktivirala dok ju je imala u džepu. Desila se nesreća i odmah su došli hitna pomoć i policija. Došla je i vojna policija i istraživala ceo slučaj dok je Laibach bio na bini. Rekao sam ostalim članovima benda: „Idite vi na binu, ja ću pričati sa vojnom policijom.“

Bio sam obučen u vojničku uniformu i oni su bili toliko zaprepašćeni. Misle: „Zašto vi imate vojne uniforme i ove bombe i sve to?“ Pošto sam bio dobar vojnik, prošao sam to. Rekao sam im da je sve to jer imamo vojnu tematiku, da smo muzička grupa sa vojnom tematikom. Njima nije bilo jasno. Mislili su da smo skroz poludeli. Onda smo im predali ove ostale bombe koje smo još imali, fitilje, šta ja znam.

Razoružali su nas, ali nisu nas uhapsili, nisu nas bacili u zatvor, nisu tražili uniforme nazad i tako. To je bilo to. Ali nas nisu kasnije zvali u vojsku opet kad je počeo rat, kad se Slovenija otcepljivala. Ja sam čekao poziv da će me zvati. Nisu me zvali. Bolje što nisu.

Da li se Laibach plašio reakcija, pa čak i opasnih situacija?

Mi smo kasnije, 1983. godine imali taj poznati intervju na televiziji. Mi smo taj intervju imali nakon velikog skandala koji smo napravili na Muzičkom bijena-

Jugoslavija je bila egzotična zemlja i mi smo to možda malo iskoristili. Imali smo i te vojničke uniforme i sve te stvari. Ali mislim da je ono što je napravilo razliku bila naša ploča „Opus Dei“, jer su te naše obrade bile toliko drugačije od svega što su ikada čuli. I svugde, kuda god smo išli, zbog tog albuma su nas prepoznavali

I u Zagrebu te godine. Dali su nam taj intervju u najgledanijoj političkoj emisiji u Sloveniji da bi nas mogli prikazati u najružnijoj slici.

Mi smo na televiziju došli u tim jugoslovenskim vojnim uniformama, stavili ove naše crne krstove na ruke i na kraju su svi govorili sutradan, a to je bilo 1983. godine kad je Jugoslavija još uvek postojala, svi su govorili posle tog intervjua da smo imali neke nacističke uniforme na televiziji i tako dalje.

Ne, nismo imali strah. Bili smo, što se

toga tiče, toliko fanatični. Mi smo zaista bili fanatičari u tome što smo radili, pa i danas smo, nakon četrdeset godina. Da nismo bili fanatičari, ne bismo se tim bavili verovatno više.

Iskreno, bilo je opasno posle tog intervjua, ali naša je logika bila takva: ako je opasno, nek bude još opasnije. I dobro, morali smo se nakon toga malo povući iz javnosti jer je doslovno na kraju te TV emisije voditelj intervjua pozvao slovenačku populaciju, svi su to gledali, da nas doslovno linčuju ako nas nađu negde. Mi smo se tad povukli u manastir Pleterje za neko vreme, sakrili se malo. Inače, za vreme Drugog svetskog rata taj isti manastir Pleterje je u jednom delu sakrivao partizane, zapravo partizanske ranjenike, a u drugom delu manastira navodno je bio kupleraj ove slovenačke Bele garde.

Ko to hoće da hapsi

Puno ozbiljnija situacija je bila već osamdeset sedme godine, ako se sećaš, sa već pomenutom Štafetom i plakatom za Dan mladosti. Kasnije nam je

naš slovenački predsednik Milan Kučan rekao da ga je Slobodan Milošević svaki dan zvao osamdeset sedme godine i govorio mu da nas mora zatvoriti. Da mora uhapsiti i Laibach, sve ostale iz Neue Slowenische Kunst, kao što je slikarska grupa Irwin, sve to.

Rekao nam je Kučan: „Svaki dan me je zvao Milošević u vezi s tim jer je to bio tada veliki skandal.“ Ali u Sloveniji je već bila ta neka liberalna linija, Kučan ipak nije bio takav tip i verovatno je smirivao Miloševića da je to ipak samo nešto kao zezanje a ne rušenje države. Mi smo kasnije imali taj koncert u Beogradu, mislim da je bilo 1989, u SKC-u, dva koncerta, gde smo puštali kao prvo film sa skupom nesvrstanih iz, mislim, 1966. godine u Beogradu. Taj glamurozni film, ako se sećaš, svi u svojim uniformama. Zaista glamurno, neverovatno elegantno.

Znam da smo to puštali. Onda smo pronašli neki dokumentarni film, nemački zapravo propagandni film o bombardovanju Beograda i Srbije koji je bio

na srpskom jeziku, gde je taj narator na srpskom jeziku govorio o tome kako su Srbi nacionalistički narod i da ih treba srušiti sa zemljom, bombardovati... Znači, puštali smo to. I kao treće Peter Mlakar je imao taj svoj govor na tom našem koncertu koji smo zajedno napisali: „Braćo Srbi, vi ste ovde bog i batina“, i tako dalje. Mi smo imali svoj koncert i to sve skupa je bilo bure baruta u tadašnje vreme.

Kad Bajaga brani Laibach

A 1997. godine imali smo veliki koncert u Beogradu, u Hali sportova. Opet je Peter Mlakar imao neki govor: „Sećate se šta sam vam rekao pre dvadeset godina?“ To je bilo razdoblje kada nije bilo dobro u Srbiji, u Beogradu. Bilo je dosta tužno vreme, pre ovog rata na Kosovu i pre bombardovanja Beograda. Mi smo svirali aktuelni album „NATO“, a NATO je posle dve godine bombardovao Beograd. Imali smo taj govor koji je bio govor upozorenja u nekom smislu, kao i dvadeset godina ranije kada smo predviđali stvari koje će se desiti.

Nedavno mi je neko poslao kako pričaju Billy Corgan i Courtney Love u jednom podkastu, i spominju Laibach oduševljeno. To je bilo nedavno. Znači, još uvek postojimo u tom nekom okruženju u Americi kao mit ili šta već, ne znam

Istovremeno, bilo je dosta tih upozorenja Laibachu u novinama kao „Ubićemo vas ako dođete u Beograd“. Jer neki neonacisti su ubili mladog Roma u Beogradu i onda je neko provalio pred naš koncert da sad tek dolaze pravi nacisti i odmah je došla kontra da će nas ubiti ako dođemo. Tada se Bajaga zauzeo za nas. Bajaga nas je štitió tada, branio, što je jako fino i lepo od njega. Moram mu zahvaliti ovde, pošto je on bio ipak popularniji. Mi smo imali taj nastup u Hali sportova i taj Mlakar je imao taj govor, a nas je štitió tada otprilike nekih sto pripadnika bezbednosti, policija baš. Ali nakon tog govora Mlakara, došao je šef tog obezbeđenja i rekao: „Štitite se vi sad sami nakon ovoga ŠsmehĆ. Sami se vi štitite.“ I ništa, i to smo preživeli, ali je ispred našeg hotela tada u Beogradu eksplodirao auto-bomba u tri

sata usred noći. Ja sam baš prošao nekih petnaest minuta pre toga pored tog auta i verovatno to nije bilo zbog nas, mada možda i jeste, ali sumnjam. Možda neko upozorenje, možda je to bio neki mafijaški obračun tada, ali bilo je ispred našeg hotela tako da su svi prozori otišli. Sreća prati lude i hrabre.

„Marš na Drinu“ u Sarajevu

Mi smo 1995. svirali u Sarajevu dva koncerta za vreme opsade tog grada u Narodnom pozorištu. Ispred bosanske vojske i tako dalje. I tada smo svirali program „NATO“ i pitali smo organizatore da li bi bio neki problem ako mi sviramo i našu obradu „Marša na Drinu“. Rekli su: „Pa nije možda to najtaktičnije, ali uradite kako hoćete, kako odlučite, tako će biti.“ I mi smo odlučili da to sviramo i svirali smo, i u dvorani je bio potpuni muk, tišina. Mislimo se – šta će sad biti, i onda nakon odsvirane pesme, odjednom ogroman aplauz, što je bilo neverovatno, baš emotivno. Jedan čovek kraj mene je bio električar i radio je u tom pozorištu. Počeo je plakati i rekao: „Ovo je naša pesma, moja

pjesma.“ To je bio Srbin iz Sarajeva koji je bio tamo za vreme opsade. Tako da je to prošlo za vreme okupacije.

Odmah pre drugog koncerta, idući dan, bio je potpisan Dejtonski sporazum, tako da je naš koncert bio samo još dodatak tom sporazumu.

Zabrana u Americi i pohvale udovice Kurta Kobejna

U Americi smo imali nekoliko uspešnih turneja i koncerata, ali smo sada verovatno zabranjeni u SAD privremeno, mada nema zvanične zabrane, ali verovatan je embargo na nas, sigurno zbog naših koncerata u Severnoj Koreji i Iranu u kojem smo boravili. Nismo svirali, ali bili smo par puta u Iranu i razgovarali tamo o mogućnosti koncerta, pošto smo napravili taj projekt Alamut zajedno našim prijateljima iz Irana.

Tako da mislim da trenutno nema ni prave mogućnosti za nastupe u Americi, ali nikad se ne zna.

Bili smo u Americi poslednji put baš te ili 2015. ili 2016. odmah nakon ili pre Severne Koreje. Mislim da smo tada imali poslednju turneju u Americi.

Ali evo, baš danas sam dobio, neko mi je slao sa YouTubea, isto ovako podkast kao tvoj, gde pričaju Billy Corgan i ova žena pevača Nirvane, Courtney Love. Oni baš pričaju između sebe i spominju Laibach oduševljeno. To je bilo nedavno. Znači, još uvek postojimo u tom nekom okruženju u Americi kao mit ili šta već, ne znam.

Uspeh u svetu, Laibach kao prvi bend iz „istočne“ Evrope koji je napravio uspeh na Zapadu

Jugoslavija je bila egzotična zemlja i mi smo to možda malo iskoristili. Imali smo i te vojničke uniforme i sve te stvari. Ali mislim da je ono što je napravilo razliku bila naša ploča „Opus Dei“, jer su te naše obrade bile toliko drugačije od svega što su ikada čuli. I svugde, kuda god smo išli, zbog tog albuma su nas prepoznavali. Kažem, i neki članovi Metallice su odabrali taj album za njihov najbolji album te osamdeset devete godine na nekim listama. Gde god smo svirali, dolazile su poznate face do nas. Kad smo se sreli sa Davidom Byrneom iz Talking Headsa koji je došao na neki naš parti, pitali smo ga da li zna za Laibach. Rekao je: „Da, kako da ne“, i sve je znao da objasni čime se mi bavimo i šta analiziramo. Čuo sam tu priču za Nico (Velvet Underground), ona je u intervjuima isto govorila o tome i raspitivala se baš za Laibach. I kasnije smo čuli da su ovi iz Velvet Undergrounda isto navodno znali za nas. John Cale nas je doduše kritikovao da to nije dobro što mi radimo, navodno.

A ono što nas je šokiralo i obradovalo bila je poseta ćerke Čarlija Čaplina Ljubljani, glumice Džeraldine Čaplin. Bila je negde 2005. ili 2007. na Filmskom festivalu u Ljubljani kao gošća. I onda su je u nekom intervjuu zapitali da li zna možda nekog slovenačkog reditelja, režisera. Rekla je: „Pa ne baš, ali znam za tu jednu grupu, Laibach. Moj sin je veliki fan te grupe.“ I to nam je bilo u veliku čast, da nas unuk Čarlija Čaplina zna i da je naš veliki fan. To je baš fino zatvoren krug. **N**

Šta zaista znači biti mentalno jak?

Odsustvo emocija nije isto što i snaga, a mentalni mišići se, baš kao i fizički, grade svakodnevno – naročito onda kada nam se čini da više nema dalje

Piše Zorica Marković

Za bilo kakve jače fizičke napore, uvek je potrebna priprema ili bar čvrstina velikih mišića, dubokih stabilizatora. Danas vam probiše glavu da dužina života na neki način zavisi i od čvrstine i jačine mišića (uglavnom nogu zbog mogućih padova u starosti, ali ne samo njih). Onaj ko je imao nesreću da bude bolestan zna da malo duže ležanje brzo dovede do atrofije mišića, nije bitno koliko godina imate, i tu pomaže samo aktivnost.

Sličan je princip i sa mentalnom snagom: kao što telo slabi kada miruje, tako i čovek iznutra počinje da se urušava kada dugo nosi strah, pritisak ili bespomoćnost bez ikakvog unutrašnjeg oslonca.

Danas, kada se urušavaju sistemi i autoriteti oko nas, zajedno s poverenjem u institucije za koje se verovalo da treba da štite, kada se svet tresu pred nalletima moćnijih i bogatijih, ili samo osionih, a mali čovek nema gde da se skloni, više ne traži samo snagu da izdrži sebe, već i svet oko sebe. Tada je mentalna snaga nešto što je potrebno

za preživljavanje.

Nemamo svi istu mentalnu snagu niti kapacitete.

Neko se raspadne na prvi znak grdnje. A neko na prvi znak raspada ljubavi. A neko nakon svih užasa života. Ali šta je zaista mentalna snaga? Kako je zamišljate?

Kao snagu i izdržljivost koju ima Roki Balboa, koji s ulice dolazi do velike scene, bez šansi, s unutrašnjim, sa spoljašnjim pritiscima... i postiže uspeh. Roki, sinonim za malog velikog dobrog čoveka koji uspeva.

Ili kao junaka „Potrage za srećom“, dirljive istinite priče čoveka koji gura preko svih granica jer nema drugog izbora osim da se bori za budućnost svojeg (ostavljenog) deteta i sebe?

U „Ekvilibrijumu“, sveštenik Preston – koji mora da bude oslobođen svih emocija – biva izložen poligrafskom ispitivanju koje će pokazati da li uzima serum za blokadu emocija (odavno ne). Hoće li u datom momentu izdržati pritisak kojem je izložen? Ta skala na poligrafu odjednom prestaje da beleži emocionalne

reakcije – i on kreće da se bori za svoj i život svih ostalih. Taj trenutak – je li to trenutak mentalne snage, kada sebi kaže: „boriću se, nisam pobeđen, iako više nema dalje“?

Da li je mentalna snaga gledati voljenu osobu kako polako odlazi, i biti podjednako jak i za sebe i za nju? Ili je mentalna snaga i priznati sebi da je to bolno do smrti i slomiti se pod suzama, ali nastaviti dalje jer nema mnogo izbora? U „Orkanskim visovima“ Ketrin moli Hitklifa da je više ne muči jer će je to koštati života. Mentalna snaga potrebna je za mnogo toga, bilo za to da se ostane ili izdrže emocije. Ali kapacitet za nju nije isti kod svih, baš kao što je slučaj sa fizičkom.

Ako ne plaćete na tužne filmove, ne znači da ste jaki. Ako ne priznate da ste povređeni, opet ne znači da ste mentalno jaki. Odsustvo emocija nije isto što i snaga. Nije slabost pokazati – slabost. Mentalno jaki ljudi često traže pomoć, u tome nema nikakve slabosti.

Naša mentalna snaga se stalno testira. Možda ćete izgubiti posao ili se možda suočiti sa gubitkom voljene osobe. Ali

šta je tačno „mentalna snaga“?

„Kada govorimo o mentalnoj snazi, zapravo govorimo o emocionalnoj otpornosti, što je sposobnost da se nosimo sa stresom i izazovima na zdrav način“, kaže psihoterapeutkinja Nataša Djuk iz Klivlend klinike. A mentalna snaga ili otpornost razlikuje se od mentalnog zdravlja. „Kada neki ljudi čuju termine mentalna snaga ili otpornost, mogu pomisliti da to znači odsustvo mentalnih bolesti, ali to nije slučaj“, objašnjava ona.

Mentalna snaga ne nastaje preko noći, niti onda kada je sve dobro, već se gradi svakodnevno – kroz način na koji podnosimo neizvesnost, gubitke, promene i svet oko nas koji poslednjih godina retko kome dozvoljava pravi osećaj sigurnosti.

S kakvim brigama vi živite? Koje tihe patnje niko ne zna ili ne razume? Ponekad i ne pokušavamo ljudima da objasnimo, bilo zato jer nas nisu razumeli, bilo zato što mislimo da ne bi.

Mentalnu snagu zaista ne doživljava-

mo svi isto.

Neko je doživljava kao sposobnost „izbegavanja“ problema, tako što neće misliti na njih, gurnuće ih pod tepih, ili će naći neku distrakciju, poricaće ih ili ignorisati i tako će govoriti da je jak.

U mentalnu jačinu ne spada ni to da se insistira da je sve u redu, niti je potiskivanje emocija. Niti izbegavanje svega što će dovesti do neuspeha.

U mentalnu snagu ne spada ni samo podnošenje patnje i trpljenje – iako to nije ničiji svojevuljni izbor – ali mnogi misle da ona leži u pokazivanju koliko bola neko može da podnese. I u tome pronalaze smisao: da veličaju svoj bol, insistirajući da je patnja dokaz napretka.

Guraju do krajnjih granica i kažnjavaju sebe za sve uočene greške ili nedostatke.

Šta je onda mentalna snaga?

Mentalna jačina ogleda se u teškim trenucima. Lako je plivati kada je sve glatko. Ponekad nas testira najviše privatni život, ali najčešće je to posao gde pucamo. I upravo je možda posao zato

najbolje mesto za izgradnju mentalne snage.

Mentalna snaga nije poricanje osećanja ili borba sa bolom po svaku cenu. Ona pomaže da istrajete, prilagodite se i napredujete pod pritiskom. Radi se o učenju kako da se upravlja sopstvenim mislima, osećanjima i ponašanjem na način koji pomaže čoveku da postigne svoje ciljeve i vrednosti.

Život je rolerkoster, pun je uspona i padova, pun je neočekivanog i očekivanog. Ali ponekad postoje strategije mentalne snage koje mogu da pomognu, i da nas održe uzemljenim, prizemljenim.

I kao što je već rečeno, odsustvo mentalnih problema ne podrazumeva mentalnu snagu, niti obrnuto. I kao što fizička snaga može da se popravi izgradnjom velikih mišića, to ne znači da nećete dobiti holesterol. Isto je s mentalnom snagom.

Neko može da se bori s anksioznošću, depresijom, ali i dalje da ima mentalnu snagu. To može da oteža izgradnju snage, ali ne znači da nije moguće. **N**

NIS investirao 4,9 milijardi dinara u istraživanje nafte i gasa

Značajni rezultati u prvom tromesečju 2026.

Kompanija NIS nastavila je sa značajnim ulaganjima u oblast istraživanja i proizvodnje nafte i gasa, te je u prvom kvartalu 2026. godine u ovaj segment biznisa investirano 4,9 milijardi dinara, odnosno 78 odsto ukupnih ulaganja NIS-a u navedenom periodu. Glavne investicije realizovane su u bušenje razradnih bušotina, geološko-tehničke aktivnosti, infrastrukturne projekte i nabavku opreme i investiciono održavanje.

Na ovaj način kompanija NIS nastavila je sa značajnim aktivnostima u oblasti istraživanja i proizvodnje nafte i gasa, čiji je cilj zadržavanje trenutnog nivoa proizvodnje na zrelih naftnim poljima kojima raspolaze kompanija.

U rad su puštene i nove naftne bušotine, a kada se uzmu u obzir sve geološko-tehničke aktivnosti realizovane u periodu januar–mart tekuće godine ostvarena je dodatna proizvodnja nafte od 13,5 hilja-

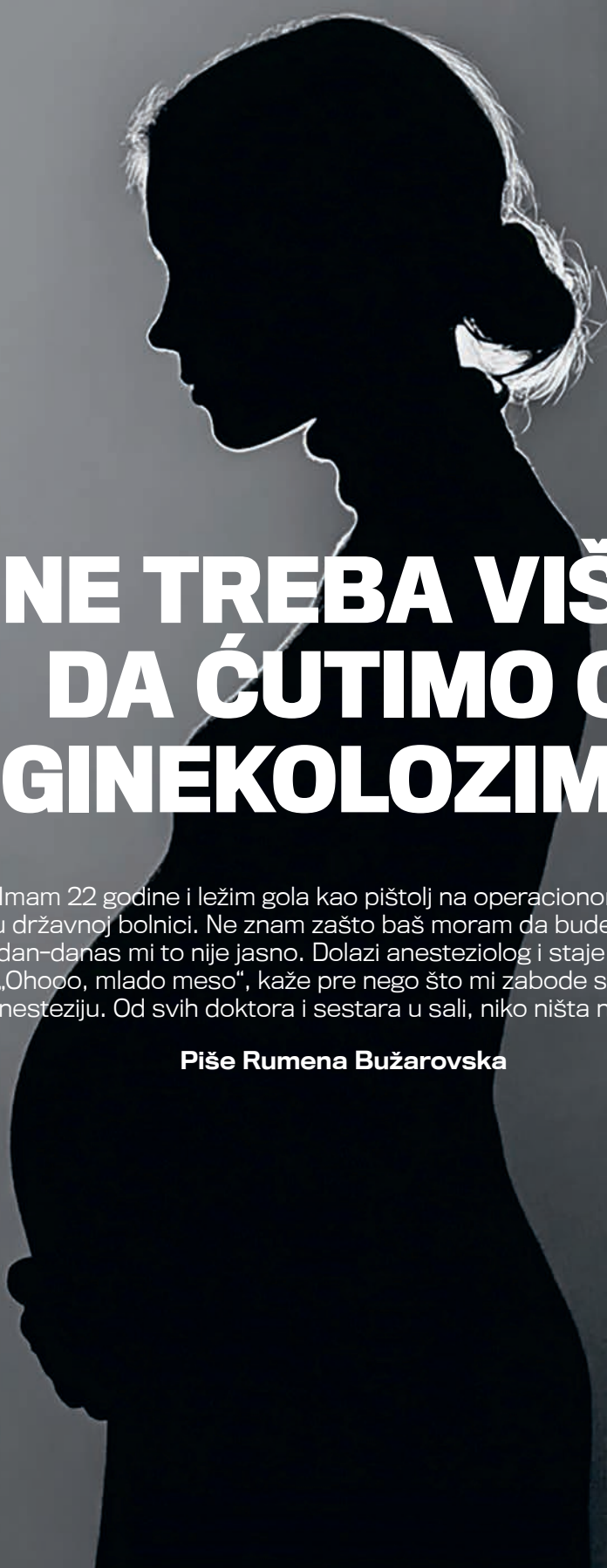

da tona. Značajan doprinos povećanju proizvodnje dalo je bušenje novih horizontalnih bušotina na naftnom polju Velebit, tako da kompanija planira dalji nastavak razvoja ove vrste bušenja i na ostalim naftnim poljima. U prvom kvartalu 2026. godine ukupno je proizvedeno 280 hiljada uslovnih tona nafte i gasa na svim aktivima NIS-a.

„U složenim okolnostima ostvarili smo rezultate koji su značajni ne samo u do-

maćim, već i u regionalnim okvirima. Značajnim investicijama u prvom kvartalu, napravili smo važan iskorak u jačanju proizvodnih aktivnosti. Ostajemo fokusirani na efikasno upravljanje resursima, realizaciju geološko-istražnih projekata i primenu savremenih tehnoloških rešenja, kako bismo obezbedili dugoročnu održivost našeg poslovanja. Nastavićemo da ulažemo u projekte koji obezbeđuju veću efikasnost poslovanja“, rekao je Predrag Radanović, direktor Direkcije proizvodnja Bloka „Istraživanje i proizvodnja“.

NIS je jedina kompanija u Srbiji koja se bavi istraživanjem i proizvodnjom nafte i gasa, pri čemu zaštita životne sredine predstavlja prioritet. Većina naftnih i gasnih polja NIS-a je u Srbiji, dok je kompanija u ovoj delatnosti prisutna i u Rumuniji i Bosni i Hercegovini. Najstarija inostrana koncesija NIS-a je u Angoli, gde proizvodnja traje od 1985. godine.

A black silhouette of a pregnant woman in profile, facing left. Her hair is pulled back into a bun. The silhouette is set against a dark grey background.

NE TREBA VIŠE DA ĆUTIMO O GINEKOLOZIMA

Imam 22 godine i ležim gola kao pištolj na operacionom stolu u državnoj bolnici. Ne znam zašto baš moram da budem gola. Ni dan-danas mi to nije jasno. Dolazi anesteziolog i staje iza mene. „Ohooo, mlado meso“, kaže pre nego što mi zabode spinalnu anesteziju. Od svih doktora i sestara u sali, niko ništa ne govori

Piše Rumena Bužarovska

Nedavno me je uznemirila vest da je sud vratio na posao anesteziologa sa ginekološkog odeljenja tetovske bolnice – čoveka koji je na poslu ne samo snimao pacijentkinje, već je te snimke uživo emitovao na Tiktoku. Iako je prvobitno osuđen na 15 meseci zatvora i sedam godina oduzimanja licence, nakon silnih žalbi kazna mu je smanjena na tri meseca, a licenca vraćena. To je, naravno, zasluga jednog šovinističkog, nepravednog suda. Anesteziolog-manijak sada ponovo radi u bolnici. A kolege su ga branile: on je dobar doktor i nije napravio ništa strašno.

Verujem da oni to iskreno misle, jer se žensko zdravlje tradicionalno ne smatra ozbiljnom temom i duboko je zapostavljeno. Gotovo svaka od nas koja je ikada kročila kod ginekologa ima neku svoju traumu i pamti ono čuveno „rodi, pa će ti proći“ kojim se maskira medicinsko neznanje, a zatim, ako i rodi, poniženje i bol pre, tokom i nakon porođaja. Zato me je vest o ovom anesteziologu koji snima žene tokom porođaja ili kiretaža i to kači na Tiktok toliko potresla i pokrenula lavinu sećanja na sopstvene medicinske traume kod raznih ginekologa. Želim da ih podelim sa javnošću, iako su intimne. Radim to zato što mene niko nije zaštitio kada je trebalo, a bila sam toliko zbunjena, šokirana i ranjiva da zapravo nisam ni shvatala šta mi se događa. Ne želim da se ovo ikada ponovi nijednoj ženi, a znam da se svakodnevno dešavaju još jezivije stvari.

U mojim ranim dvadesetim godinama na ginekološkom pregledu mi je otkriven HPV i visok stepen displazije, CIN 3. U to vreme priča o HPV-u bila je poprilično nova i obavijena tabuom, pa mi je ta dijagnoza saopštena sa nekim teškim sramom, kao da sam uradila nešto užasno zbog čega ću sigurno umreti ili ostati sterilna. I naravno, u očima patrijarhata, zgrešila sam samim tim što sam se drznula da budem seksualno biće, pa me je Bog, eto, kaznio HPV-om. Ginekolog koji je vodio moj slučaj bio je zapravo ekstremno zainteresovan za pacijentkinje sa ovim virusom jer je to bilo novo polje za istraživanje, i oko sebe je držao čitavu svitu doktorici i sestara koje su uglavnom bile zalju-

bljene u njega i nisu imale mišljenje ni o čemu. Melodija na telefonu bila mu je „Toxic“ od Britni Spirs. Jednom mu je mobilni zazvonio dok me je pregledao spekulomom. Javio se ne skinuvši rukavicu. Uglavnom se mrštio dok me je gledao, ne govoreći mi ništa, što me je godinama držalo u paničnom strahu da ću umreti od raka. Zato sam išla kod njega na svaka četiri meseca i satima visila u čekaonici, ubijajući vreme uz debele romane i đevreke.

Taj čovek je kopao i sekao po mom nesvesnom, otvorenom telu. A to ne mogu nikako da dokažem, kao što ne mogu da dokažem ni da je onaj ginekolog što gura prste to radio namerno

Ipak, najstrašnija je bila konizacija. Nikako nisam mogla da dokučim kako će se to odraziti na moje reproduktivno zdravlje jer mi je doktor sve servirao nekim polukatastrofičnim tonom. Svukli su me potpuno голу i plegli, čini mi se na operacioni sto, a da me ničim nisu pokrili. Podigli su me da mi daju spinalnu anesteziju, i pre nego što mi je zario iglu u kičmu, anesteziolog je dobio: „Ohooo, mlado meso.“ U sledećem trenutku ostala sam paralizovana od struka nadole. Lekari su pustili muziku, a moj ginekolog-hirurg je pevušio i zvižduckao dok sam osećala kako mi se nešto unutra rasteže i kida. Samo je jedna lekarka bila čovek – uhvatila me je za ruku i stajala pored mene, gledajući me. Imala je krupne, plave oči, a lice joj je bilo skriveno maskom. Anestezija je počela da popušta i počela sam da osećam bolove, pa je lekar ubrzao rad skalpelom. Bila sam u polusvesti kada sam ga pitala kako da se ubuduće zaštitim od ovoga, da mi se ne ponovi. „Uzećete lepo kondom, i ti i tvoj dečko, navući ćete ga od glave do pete i tako sigurno nećete zapatiti HPV“, rekao mi je, iskolačivši svoje žablje oči i gestikulirajući kao da navlači nešto preko glave. „Ha-ha-ha“, nasme-

jala se njegova svita, nakon čega su me veselo odvezli u šok-sobu.

Tamo su me dovezli do jedne sveže operisane žene, koja je prošla istu intervenciju. Imala sam užasne bolove i povraćalo mi se. Žena i ja smo ležale na boku i gledale se. Osećala je potrebu da mi objasni kako nije kriva što ima HPV. Rekla mi je da joj je muž taksista, da su zajedno već dvadeset godina. Da joj je veran. Tvrdila je da se HPV prenosi kada probamo farmerke po prodavnicama. Zamolila sam sestru da mi da nešto protiv bolova, pa mi je zabola injekciju ketonala u butinu.

Potom sam ležala u bolnici sedam dana. Danas znam da nema nikakve potrebe za tolikim boravkom, ali meni je doktor tada rekao ne samo da moram da odležim tih sedam dana i da vršim nuždu stojeći – jer će mi u suprotnom popucati konci i nastati katastrofa – već mi je najstrože zabranio bilo kakvo ustajanje i naredio da ceo mesec ležim kod kuće i da slučajno *ne sedam*. Da, da budemo jasni: ginekolog mi je zabranio da sedim. Sada znam da se nedelju dana posle konizacije žene vraćaju kancelarijskom poslu. Sada takođe znam da se doktor jednostavno igrao i eksperimentisao na meni. Naterao me je da nabavim neku mast koje uopšte nije bilo u zemlji i da se njome mažem, nakon čega su mi se otvorile žive rane. I ta je mast bila deo njegovog eksperimenta. Ali, odličan, odličan doktor, najbolji koji postoji! Tako su svi govorili. Trebalo je da budem zahvalna što sam stigla do njega.

Iako sam uporno odlazila kod tog istog ginekologa na svakih četiri do šest meseci i sve je sa mnom bilo u redu, shvatila sam da mogu da pređem kod privatnika gde neću čekati satima samo da bih na kraju, povrh svega, bila izložena i pogledima studenata medicine. Otišla sam kod ginekologa u jednu privatnu i skupu bolnicu i požalila mu se na užasne menstrualne bolove. Rekao mi je da treba da rodim i da mi vreme već prolazi (tada sam imala 26 godina), a onda mi je prepisao kontraceptivne pilule od kojih sam dobila takvu migrenu da nisam mogla ni da se sagnem da vežem pertle. I pored toga što sam pregled skupo platila, lekar je bio nedostupan za bilo kakve konsultacije, pa sam batalila pilule i otišla kod drugog.

Taj ginekolog je imao prijatnu, malu, čistu ordinaciju u kojoj je uvek bio sam, i tamo je seksualno zlostavljao svoje pacijentkinje, uključujući i mene. To je radio tako što je praktikovao pregled prstima. U međuvremenu sam shvatila da uglavnom samo muškarci rade pregled prstima (žene ne), gurajući ih unutra pod izgovorom da provere da li te nešto boli, dok zapravo simuliraju seks. To su lekari perverznejaci, shvatila sam kasnije, ali te oni – naravno – ubeđuju da je to tradicionalni i najsigurniji način da se nešto otkrije. Tokom tog pregleda, koji je u nekim zapadnim zemljama zabranjen, ovaj ginekolog mi je namerno doticao klitoris. Ovo sam opisala u priči „Nektar“ u zbirci *Moj muž*. Na promociju knjige došla je jedna devojka i pitala me da li sam zapravo opisala ginekologa kod kojeg je i sama išla, i da – bio je to isti čovek. Prepoznala ga je po tom manevru sa prstima i po tome što je uvek delio idiotske savete: „Mnogo si nežna, nikako se dole nemoj prati sapunom“, ponavljao je, bez obzira na to koliko mu inteligentna pitanja postavljaš. Bilo mi je drago što ga je neko prepoznao. To sam i želela.

Taj isti ginekolog-manijak nije ni primetio da imam miom od devet centimetara na materici koji je morao hitno hirurški da se odstrani. Otišla sam kod drugog, vrlo temeljnog i hvaljenog lekara, nakon što sam proverila još nekoliko njih, među kojima je bila i jedna žena. Ipak sam rešila da ne idem kod nje, jer kada sam joj rekla da mi je najvažnije sopstveno zdravlje, a ne to hoću li imati decu, „E pa ne može tako“, rekla mi je doktorka, „svaka žena zaslužuje da rodi dete“.

Tako sam otišla kod jednog hirurga koji mi je uradio ozbiljnu miomektomiju u privatnoj bolnici. Ta je klinika nekoliko godina kasnije tužena zbog nesavesnog lečenja pacijenata, zbog čega poslednjih godina sanjam kako se budim iz anestezije, a pored mog kreveta u sobi stoji konj. On me je uspešno operisao, mada sada shvatam da uopšte nisam morala toliko hitno da idem pod nož, jer mi miom nije pravio nikakve probleme, a nisam ni nameravala da rađam decu. Ali nameru da rađam imao je moj ginekolog, pa me je zato hitno operisao. Onog dana kada sam se vrati-

la kući, naš parlament je bio napadnut i izgledalo je da će izbiti građanski rat. Tek što sam stigla iz bolnice, sa rasećenim stomakom nalik na carski rez. Nisam mogla da se pomerim. Ponovo sam pomislila da ću umreti i da mi je prosto tako suđeno.

Pošto sam bila zahvalna tom ginekologu-hirurgu jer sam umislila da me je spasao, nastavila sam redovno da idem kod njega. Sam mi je vadio krv i slao laboratorijske nalaze, pregledao me na svakakvim aparatima, mrmljao dok me pregleda, mrštio se i govorio kako će mi se, ako me pomno ne ispita, vratiti stara HPV infekcija od pre dvadeset godina – baš kao što se vratila jednoj njegovoj pacijentkinji koja sada ima rak, pa bih tako i ja mogla da dobijem rak. Nestano mi je tražio rak, a ja sam mu se stalno vraćala u strahu, jer kad mi on već kaže da takva opasnost postoji, verovatno moram češće na preglede.

Jednog dana mi je našao nešto na jajniku. Pokazao mi je to na ultrazvuku i rekao da tako nešto dosad nije video i da to uopšte nije normalno. „Ah, dušice...“, rekao mi je i zagrlio me, insinuirajući

Jednog dana mi je našao nešto na jajniku. Pokazao mi je to na ultrazvuku i rekao da tako nešto dosad nije video i da to uopšte nije normalno. „Ah, dušice...“, rekao mi je i zagrlio me, insinuirajući da imam rak

irajući da imam rak. „Da se nadamo da možemo to da rešimo...“, uzdisao je sa maltene suznim očima. Izašla sam odatle, a noge kao da nisu bile moje. Odmah sam pozvala svoju prijateljicu Jasminu, koja je preživela rak jajnika, i sela na stubić prekoputa lokalne buregdžinice. „Nemaš rak“, rekla mi je Jasmina. „Ti imaš žuto telo“, rekla je, i pored toga što ništa nije videla.

Vratila sam se kući i za tih nekoliko sati napravila plan kako ću se oprostiti od života i kako ću, eventualno, naći snagu za lečenje. Oprostila sam se od vremena, od voljenih, od kose. Zaspala sam od iscrpljenosti, a kada sam se probudila, ginekolog me je pozvao da mi javi kako je celo popodne istraživao i konačno shvatio šta mi je: žuto telo, benigna i potpuno normalna pojava na jajniku koja nastaje nakon ovulacije, na mestu gde je pukao folikul. Jasmina je znala šta je žuto telo, pa je to sigurno znao i jedan iskusni ginekolog. „Sve je u redu, dođi ti meni brzo opet na kontrolu“, rekao mi je, a ja sam ga još i pohvalila što toliko brine za mene, jer zamislite, celo popodne je proveo radeći na mom slučaju.

Sada znam, mada mi je i dalje teško da priznam, da sam naletela na psihopatu koji me je pravio bolesnom samo da bi se osećao kao da me leči, da bi se osećao kao Bog. To je toliko bolesno i izopačeno da nisam mogla ni da zamislim, pa mi je trebalo vremena da to sama sebi priznam. Taj čovek je kopao i sekao po mom nesvesnom, otvorenom telu. A to ne mogu nikako da dokažem, kao što ne mogu da dokažem ni da je onaj ginekolog što gura prste to radio namerno. Zapravo, ako otvoreno kažem o kome se radi i javno ga optužim, društvo neće stati iza mene, nego će me još i osuditi: što sam imala seks, što nisam rodila decu, što sam išla kod pogrešnog ginekologa, što sam ćutala, što nisam progovorila javno, što jesam progovorila javno, i tako unedogled. Čak bi neko od njih mogao i da me tuži, pa i da me dobije na sudu. Baš kao što je pokazao i slučaj anesteziologa iz Tetova.

Rešenje za ovakvu duboku i sistemsku mizoginiju nije jednostavno niti može da se desi preko noći. Do njega se dolazi prvenstveno javnim istupanjem, podizanjem svesti i pritiskom na in-

stitucije. U međuvremenu, žene će i dalje trpeti bol, sramotu i javno poniženje.

Kada smo sa drugaricama pokrenule makedonsku verziju #MeToo pokreta, „Sada kažem“ (#CeraKažyвам), podeli-la sam i priču o anesteziologu. Napisala sam ovako:

Imam 22 godine i ležim gola kao pi-štolj na operacionom stolu u državnoj bolnici. Ne znam zašto baš moram da budem gola. Ni dan-danas mi to nije jasno. Dolazi anesteziolog i staje iza mene. „Ohooo, mlado meso“, kaže pre nego što mi zabode spinalnu anesteziju. Od svih doktora i sestara u sali, niko ni-šta ne govori.

Kao odgovor na ovo, jedan naš stari-ji, levo orijentisani intelektualac, napi-sao je sledeće:

Jebanje pod anestezijom

Ležim go na operacionom stolu u Kli-ničkom centru.

Prilazi mi anesteziolog i viče: kakva lepa stara govedina, da ti nisu ti bra-bonjci na guzici, odmah bih ti ga svir-nuo!

Žena i ja smo ležale na boku i gledale se. Osećala je potrebu da mi objasni kako nije kriva što ima HPV. Rekla mi je da joj je muž taksista, da su zajedno već dvadeset godina. Da joj je veran

Skočio sam sa stola, uhvatio taksi „Riva“, otišao kući, istuširao se i evo me nazad u Kliničkom na jebanju!

Nakon ove objave usledilo je javno ismevanje na moj račun. I nije me isme-vao samo on, nego i jedan moj kolega no-vinar i pisac koji mi je bio veoma drag. To me je najviše pogodilo jer mi je, povrh svega, *mensplejnovao* šta je humor – po-što mi žene, je li, ne razumemo to.

Napisala sam tekst o tome šta su mi uradili, a potom sam im oprostila. Sa

tim kolegom sam nekoliko puta sede-la za istim stolom u gradu. Bio je ogor-čen što sam ga javno prozvala. A ja se ni-kada nisam naljutila dovoljno, onoliko koliko sam besna danas nakon što sam pročitala da su onog anesteziologa vra-tili na posao. Nisam imala snage da bu-dem besna, taj bes se smatrao nenor-malnim. Trebalo je da budem pristojna. Niko mi se nije izvinio, i ja sam to pri-hvatila – da izvinjenja neće biti i da moram da se ponašam kao da sam iznad situacije. Mislila sam: ako budem fina, možda će shvatiti.

Ali jedno mi je drago. Danas sam be-sna, i danas sam svesna. Ništa od onoga što mi se desilo nije bilo normalno, iako se svet oko mene ponašao kao da je sve u savršenom redu. I sada će se društvo ponašati kao da je nenormalno to što pričam o ovome. Ponekad, kad pože-lim da kažem ovakve stvari, imam ose-ćaj da sam u onim košmarima gde po-kušavam da vrisnem, ali ne mogu. Glas prosto ne izlazi. Neću više da budem u tom košmaru. Vrištaću. **N**

ŠPANSKI METARSKI

FESTIVAL FILMA
NA ŠPANSKOM JEZIKU

27. MAJ - 10. JUN 2026.

18.

SAVREMENI
FILM

DVORANA KULTURNOG
CENTRA BEOGRADA
Kolarčeva 6, Beograd

ŽENSKI
UGAO

DVORANA KULTURNOG
CENTRA BEOGRADA
Kolarčeva 6, Beograd

GONSALO SUARES.
POČASNA NAGRADA GOJA

DVORANA KULTURNOG
CENTRA BEOGRADA
Kolarčeva 6, Beograd

ŠPANSKI
METAR PUTUJE

KULTURNI CENTAR
NOVOG SADA
Katolička porta 5, Novi Sad

Potekle su joj suze, ustala je i otrčala iz kafane...

Đida i ja smo prestali da se plašimo a ja sam, štaviše, izneo tezu po kojoj je Đida najviše zaslužan za sreću koja je zadesila Čehoslovačku. Evženija je, govorio sam, nesrećno zaljubljena u njega, naterala svog ljubavnika da sa njom emigrira na Zapad, što je izazvalo neverovatni politički preokret, pa je Đida, bio on svestan ili ne, u tome igrao značajnu ulogu

Piše Goran Marković

Kafana „Slavija“, oktobar 1965 – jun 1966

Evženija je sa Srđanom Karanovićem i sa mnom upisala studije filmske i televizijske režije na FAMU u Pragu 1965. Nas dvojica Jugoslovena nismo znali ni reč češki i polagali smo posredstvom jedne starije žene, prevoditeljke Savete Dohnalove, koja je, uzgred, imala veću tremu od nas. Kada smo, uz očitu naklonost komisije, položili prijemni i otrčali u prizemlje fakulteta u kome se nalazila kafana „Slavija“ i u kojoj nas je

čekao moj otac, radosno smo mu saopštili da smo prošli prijemni. On nam je čestitao, okrenuo se, seo u kola kojima nas je dva dana ranije dovezao i – otišao! Mi smo zapanjeno gledali za „folk-svagen bubom“ iz 1958. koja je nestajala niz Smetanovo nábreží.

Imao sam para za neko vreme, tata je snimao u Čehoslovačkoj nekoliko filмова, između ostalih i „Tri želje“ (Tri práni) oskarovaca Klosa i Kadara, pa su mu ostale krune koje nije mogao da iznese napolje. Đida je imao nešto uštedevine od svojih roditelja, ali sve to zajed-

no moglo je potrajati možda koji mesec. Nismo uopšte poznavali bilo koga osim presrećne Savete, koja je ceo prijemni doživela kao lični trijumf, ali nje smo pod hitno morali da se ratosiljamo jer nije zatvarala usta.

Još veću nezgodu predstavljalo je pravilo tog fakulteta u vezi sa upisom na studije. Niko nam pre toga nije rekao (ili je Saveta to prećutala) da posle prijemnog ispita na režiju primaju 10 kandidata koji će slušati prvu godinu, uraditi sve predviđene praktične radove, položiti sve teoretske ispite da bi posle

Pretpostavljam da Evženijini drugovi sa FAMU, pa ni sama Evženija, nisu za KGB predstavljali naročiti predmet interesovanja. Ali u zemlji je zbog te afere počeo da se ljulja čitav sistem, nastala je borba između dva krila komunističke partije, sve dok tvrdolinijaški predsednik Novotni nije pao i na njegovo mesto došao liberalni Dubček. Iznenada, nastala je sloboda, nevidena u dotadašnjem sovjetskom realnom socijalizmu

završnog ispita tog dela školovanja petoro njih otpalo! Znači, produženi primerni, godinu dana mukotrpnog rada, svih mogućih strahova i stalne napetosti da bi pola nas bilo šutnuto na ulicu kao netalentovano?! Surovo.

Jedna od tih desetoro bila je Evženija, mlada, plavokosa devojka koja se stalno crvenela u obrazima, svaki put kada bi neko od nas pomenuo njen privlačni izgled ili napravio aluziju na moguće produbljivanje odnosa. Moram podsetiti da je to bilo doba pre seksualne revolucije krajem šezdesetih, što će reći da su stid i čednost još uvek bili u modi.

Kako se vreme završnog ispita približavalo, a giljotina se nad svima nama penjala sve više, krenuli smo u borbu za opstanak. Moram odmah reći da između nas nije vladala surevnjivost, već obrnuto, velika kolegijalnost i spremnost da pomognemo jedni drugima. Oko pomoći najmanje snalazljivoj Evženiji naročito su se trudili Đida Karanović i Andžej Košik, kamerman. Đida je bio visok, privlačan Jihoslavec a Andžej oniži Poljak sa naočarima velike dioptrije, čiji je okvir bio stalno u stanju raspada, tako da je od početka bilo jasno kako on kod nje u neravnopravnoj konkurenciji nema bilo kakve šanse.

Ja sam gledao svoja posla i batrgao se sa svojim ispitnim filmom pokušavajući da mu utvrdim bilo kakav smisao, a Đida i Andžej su to isto pokušavali sa Evženijinim nevešt看 radom, stalno premeštajući kadrove sa početka na kraj, pa u sredinu, i sve tako („Svaki film mora imati početak, sredinu i kraj. Jedino nije rečeno kojim redosledom“ – Žan Lik Godar). Došavši jednom kasno uveče u studentski dom, Đida nam je saopštio kako je njega i Andžēja iz montaže doveo za sofer u „tatri“! „Tatra“ je bila luksuzna, službena limuzina, dostupna samo najvišim rukovodiocima ČSSR. Bila je već noć, trolejbusi više nisu ra-

dili, Evženija je okrenula nekakav broj i „tatra“ je očas bila tu? Sutradan je u montažu ta ista „tatra“ donela najmoderniji montažni sto??? Đida se kleo da je na zadnjem sedištu video nekog čoveka u uniformi...

Nismo ovom događaju (bar u tom trenutku) pridavali veliku važnost jer se približavao *dies irae*. Evženija je, uprkos naporima dvojice konkurenata, pala. U junu 1966. sedeli smo u prizemlju kafane „Slavija“ kada je neko saopštio rezultate, Đida i ja smo prošli ali ona nije. Niz rumene obraze su joj potekle suze, ona je ustala od stola i otrčala iz kafane. Više nikada je nismo videli.

Skoro da smo zaboravili na nju kada se posle dve godine, u februaru 1968. pojavila senzacionalna vest da je general Šejna, zadužen za kontraobaveštajne zadatke u Čehoslovačkoj, zajedno sa važnim planovima Varšavskog pakta i imenima sovjetskih doušnika na Zapadu, prebegao u Zapadnu Nemačku! To za nas iz Jugoslavije i ne bi bilo šokantno da se na naslovnoj strani „Rude prava“ nije pojavila i fotografija njegove ljubavnice koja emigrirala sa njim. Bila je to, niko drugi do – Evženija!

U javnosti je, dakako, nastala prava pomama raznih priča o Šejninoj kriminalnoj prošlosti i sumnjivoj biografiji njegove fatalne ljubavnice. Đida, Andžej i ja smo se zaledili, čekali smo da dođu po nas i da nam urade ko zna šta. Ali niko nije došao, pretpostavljam da Evženijini drugovi sa FAMU, pa ni sama Evženija, nisu za KGB predstavljali naročiti predmet interesovanja. Ali u zemlji je zbog te afere počeo da se ljulja čitav sistem, nastala je borba između dva krila komunističke partije, sve dok tvrdolinijaški predsednik Novotni nije pao i na njegovo mesto došao liberalni Dubček. Iznenada, nastala je sloboda, nevidena u dotadašnjem sovjetskom realnom socijalizmu. Sećam se kako je tih

dana, na primer, intervju sa novoizabranim predsednikom republike Slobodom prekidan najnovijim hitovima Bitlsa i slično. Svi su bili blaženi od poklona koji im je, tako je izgledalo, pao sa neba.

Đida i ja smo prestali da se plašimo a ja sam, štaviše, izneo tezu po kojoj je Đida najviše zaslužan za sreću koja je zadesila Čehoslovačku. Evženija je, govorio sam, nesrećno zaljubljena u njega, naterala svog ljubavnika da sa njom emigrira na Zapad, što je izazvalo neverovatni politički preokret, pa je Đida, bio on svestan ili ne, u tome igrao značajnu ulogu. Svi smo se smejali mojoj neverovatnoj hipotezi sve dok u avgustu iste godine sovjetski tenkovi nisu okupirali državu pa je sa slobodom bilo završeno. Kasnije, kada smo završili fakultet i pobešli iz te unesrećene zemlje, ja sam svoju teoriju proširio na tvrdnju da je Đida, ne odgovarajući na Evženijina osećanja, u stvari krivac za okupaciju Čehoslovačke! Naravno, opet smo se smejali, već daleko od Čehoslovačke, ali pomalo kiselo.

Ali Evženiju nisam zaboravio. S vremena na vreme, ni sam ne znam zašto, pokušavao sam da je zamislim kao stariću u nekom zabitom delu Srednjeg zapada Amerike, bez domovine, bez prijatelja, kako sedi ispred televizora i gleda neku glupavu seriju, sećajući se svog neuspelog pokušaja da uspe u životu. A imala je, tako je bar izgledalo, žarku želju da sa sobom učini nešto vredno. **N**

SADA I NA FILMU

Pogledajte snimak (dela) potrage Gorana Markovića na YouTube kanalu Velikih priča

Velike priče

Da li je komunizam kriv baš za sva zla?

Srpski antikomunisti – kojih je kako vreme odmiče sve više – tvrde da je Srbija godine 1944. pala u „komunističko ropstvo“. Naravno: ni kriva ni dužna

Piše Svetislav Basara

Od polovine sedamdesetih do polovine osamdesetih, salonski antikomunizam je bio veoma šik u Beogradu. Naravno postao je šik tek kad više nije bilo opasno biti antikomunista. Sva „pro“ i sva „contra“ u Srbiji „podižu glavu“ isključivo kad ovo ili ono pro ili contra bude odobreno sa „najvišeg mesta“. Koje uopšte ne mora biti na mestu koje se smatra najvišim. Srbija je velika tajna, nije ta Desankina bila bez neke.

I ja sam sledio duh vremena i ja sam neko vreme bio antikomunista, doduše o svom trošku, kao slobodni strelac. Osamdeset, recimo, šeste godine na derrecima sam drugovima, članovima SK, oduzimao, a ako nisu dobrovoljno davali, otimao članske knjižice SK i spaljivao ih u pepeljarama po užičkim rakijašnicama.

Trebalo mi je posle najmanje deset godina da se otreznim od antikomunizma i donekle popravim štetu koju sam pretrpeo od podleganja kolektivnoj histeriji i idiotskog nasedanja na patku – koju su lansirali upravo visokorangirani komunisti – da je komunizam kriv za sva zla koja su zadesila takozvani srpski narod.

Inače, komunizam mi je „zasmetao“ otprilike tek te, osamdeset šeste. Pre toga naravno da sam znao da je Jugoslavija komunistička zemlja, ali sam to znao onako kako sam znao da je moja krvna grupa B negativna, onako kako se zna nešto kad se ne zna ni za šta drugo i drugačije.

Tu sam rođen, tu ću – bio sam siguran – i umreti, tako sam računao, šta je tu je, izvodio sam ličnu kartu, odslužio vojsku, sveo kontakte sa državnim institucijama na egzistencijalni minimum i izgubio svaki interes za politički sistem socijali-

stičkog samoupravljanja, nomenklature turbulencije, crvene svilene gajtane i funkcionerske uspone i padove, koji bi, sve nešto mislim, bili efektivniji da je tatarin-komesar projahivao po Srbiji mašučić katil-fermanom i izvikujući kao u onoj sceni iz „Travničke hronike“: „mahzul Tihomir Vlaškalić paša mahzul, hazul Draža Marković paša, hazul.“

U tom distanciranju od države i partije nije bilo ni truni političkog. Bilo je to (iz ove perspektive zadivljujuće uspešno) distanciranje, kulturoški izlazak iz tunela u kome usred mraka sija zvezda petokraka, bekstvo od socijalističkog sivila, dosade i repetitivnosti. Pisao sam ti već da je tzv. zreli socijalizam ostavljao dosta manevarskog prostora za slobodan život.

Doduše, mnogo je taj prostor bio širi u Srbiji nego u Bosni. Jer pazi: iste te (ili bliske) osamdeset šeste godine u kojoj mene hvata nacionalkontraendorfinsko bunilo – a u kojoj tebe apse zbog kukastih krstića od majoneza na Isidorinim kanapeima – meni (i još nekolicini, među kojima je bilo i slučajnih prolaznika) Opština Užice na Dan oslobođenja dodeljuje nagradu

Komunizam mi je „zasmetao“ otprilike tek te, osamdeset šeste. Pre toga naravno da sam znao da je Jugoslavija komunistička zemlja, ali sam to znao onako kako sam znao da je moja krvna grupa B negativna

– Pelikan penkalo, za poseban doprinos (već nečemu), iako su svi opštinari morali znati – neki su to i lično videli – da sam nekoliko meseci ranije na otvaranje izložbe mog pokojnog druga Rada Vergovića ušetao sa kukastim krstom nacrtanim karminom posred čela.

Što sam, okuražen vinjakom, uradio čisto da bih proverio verodostojnost intuicije/prekognicije, da će se svi u holu užičkog Narodnog pozorišta pretvarati da ništa ne vide.

Pokazalo se da intuicija/prekognicija nije grešila. Jeste to bio kretenski eksperiment ali ponekad se kretenizam samo kretenizmom može isterati na čistac. Dobra je ovo uzgred prilika da se kaže da svastika sama po sebi nije nikakav kretenizam, nego jedan od „svetlih“ arhajskih simbola, kome su kreteni okrenuli krake u kontrasmeru i počinili zla od kojih se svet nikada neće oporaviti.

To je tajna bezakonja, kontraintencija: Zlo počiva na kvarenju dobrog, najveća zla potiču od kvareži najboljeg.

Pazi sad: otišao sam da primim tu nagradu. I bilo mi je drago što sam (po prvi put) nagrađen. I čuvao sam to Pelikan penkalo duže nego što sam išta drugo sačuvao, a malo šta sam uspevao sačuvati duže od prve selidbe.

Uđem, tako, nagradnim poslom u zgradu Opštine kao ubedeni antikomunista, u svečanoj sali zateknem Vuju, Janka, Marka, ovog, onog, koji jesu komunisti, ali koji su i ljudi sa kojima sam odrađao, sa nekima od njih se i družio. I led se trenutno otopio.

Svako sa imalo introspekcije znaće da ljudi nisu onoliko loši koliko nam (često i s dobrim razlogom) izgledaju, a ako dodatno duhovno uzraste, znaće samo ako bude hteo znati, da uopšte ne bi

primetio da su ti ljudi loši, da se mnogo toga lošeg, ako ne i sve, krije i u njemu.

Čistima je, je li, sve čisto. Dobrima je sve dobro, što u osnovi i jeste, samo ćemo popričekati da se to pokaže.

Činjenica je da su komunisti počinili mnoga sranja, ali je činjenica da su mnoga ispravili, a da ona najveća ako nisu sprečili, ono su ih bar odložili. Ne zadugo. Mi Srbi smo narod koji se već dva i kusur veka potuca od jedne do druge prinudne uprave. Sada smo zaglavili u ćorsokaku, ponestalo nam raspoloživih političkih sistema. Svi su potrošeni.

Sve, međutim, da na raspolaganju ima još trista političkih sistema – sve da se svaki od tih trista (pokuša) primeniti u Srbiji – stvari se ne bi bitno (ako bi uopšte) promenile, jer ovdašnji živalj, predvođen ovdašnjom elitom, na političke sisteme ne gleda kao na (ograničavajuće) mehanizme regulisanja opštih poslova i odnosa, nego kao na nešto ili nepristojno svoje ili jezivo tuđe, nešto što valja ili razoriti ili iskoristiti za ličnu i jaransku korist.

Ovdašnje političke sisteme-u-pokušaju ne zna se ko je više razarao: da li systemske ili antisystemske ekipe. Za Poljake, za Čehe, komunizam je bio re-

Činjenica je da su komunisti počinili mnoga sranja, ali je činjenica da su mnoga ispravili, a da ona najveća ako nisu sprečili, ono su ih bar odložili. Ne zadugo

gresija, za Ruse produžetak Rusije još nasilnijim sredstvima, za Srbe je bio prinudni napredak. To ne znači da je komunizam bio dobar – nije bio dobar – to samo znači da je srpsko društvo (u stvari sva ex-yu društva osim slovenačkog) bilo toliko disfunkcionalno da ga je samo diktatura mogla (privremeno) dovesti u kakav-takav red.

Do relativno skoro i ja sam uzroke svih zala video u (nesporno) nasilničkim karakterima i zloćudnostima srpskih jakih ljudi decenije, sve dok me genijalni uvid Latinke Perović – „ne objašnjavajte stanje u Srbiji Miloševićem, objašnjavajte Miloševića Srbijom“ – nije naveo da se zapitam: nije li možda (veći)

deo „naroda“ nasilan, zloćudan i lažljiv, a manji (nenasilan) deo naroda strašljiv, mlitav, nespreman da se suprotstavi lažljivosti, nasilnosti i zloćudnosti.

Uzmimo primer. Srpski antikomunisti – kojih je kako vreme odmiče sve više – tvrde da je Srbija godine 1944. pala u „komunističko ropstvo“. Naravno: ni kriva ni dužna. Tako kaže i Branko Lazarević, čije dnevnike – sve misleći da sam nešto propustio – ovih dana čitam po treći put. Posle kojih ću ponovo – iz istih razloga – pročitati i dnevnik mnogoprezimenog Jovanovića-Stoimirovića.

Ono što mislim da sam propustio u tim dnevnicima – a što nikako da pro-nađem – jeste makar pomisao da bi basnoslovnja stradanja kroz koja Srbija i Srbi prolaze – ponekad pomišljam: po algoritmu – mogla imati makar neke daleke veze sa srpskim činjenjima i nečinjenjima, od kojih su ova druga podjednako pogubna.

Setičeš se epizode u kojoj Jovanović-Stoimirović beleži da ga sarajevska jevrejska porodica – ne propušta da naglasi „jevrejska“ – u čijem stanu je odseo kao mobilisani oficir ne gleda baš „prijateljski“. Previše je Jovanović-Stoimirović rafinisan da bi napisao – „mi ih oslobodili, a oni tako“ – ali se iz tona rečenice oseća da tako misli.

Lazarević je rafinisaniji, obrazovaniji i analitičniji od Jovanovića-Stoimirovića, ali ni on ne uspeva – u stvari i ne pokušava – da komunističku diktaturu sagleda kao posledicu basnoslovnog niza nasilničkih režima i megalomanskih srpskih projekata. Ne. Komunisti su kod Lazarevića pali sa neba i sve upropastili.

Kao dokaz upropašćavanja Lazarević piše o nekakvoj delegaciji radnika i seljaka iz Topole, koja je tamošnjim vlastima predložila da se kralj Aleksandar iskopa iz kripe na Oplencu i sahrani na varoškom groblju, gde se svi sahranjuju. Eto kako komunizam vitoperi ljudske karaktere, lamentira Lazarević. Prosto ne mogu da poverujem da mu promiče da komunisti nikoga nisu prisiljavali da predlaže kraljevsku ekshumaciju, da su štaviše predlog odbili, da je predlog došao „iz naroda“, dobrovoljno.

Lazarević to, naravno, nije mogao doživeti ali da je nekim čudom doživio „oslobođenje“ Srbije od komunizma, voleo bih da vidim kako bi reagovao

na predlog Šešelja i tadašnje radikalne ekipe da se Titov leš iskopa iz Kuće cveća, probede glogovim kocem i repatirira u Kumrovec.

Dvadesetog ovog meseca idem sa Kukićem na dva-tri dana u Trebinje, u posetu zajedničkom prijatelju, pa ću iskoristiti priliku da odem u (ili da se bar provezem kroz) Kovačevo rodno mesto za koje sam doskora mislio da se nalazi na sasvim drugom mestu, u Petrovićima kraj Trebinja, nadaleko poznatim po pečanju ispod sača.

Inače Kovačeve i Babičeve oportunističke pre bih nazvao hercegovačkim nego socijalnim. Da su to bili klasični socijalni oportunistički, ne bi Babić ni Kovač morali pod relativnu starost da beže iz svojih prirodnih sredina, ostavljajući velike praznine iza sebe, a ne donoseći ništa tamo gde su došli.

Da znaš da sam se sedamdesetih godina – u vreme, dakle, kad još čitam poeziju, u stvari gotovo samo poeziju – povremeno pitao šta jednog tako nadarenog pesnika kakav je (bio) Babić, nagoni da se tako intenzivno i otvoreno netpeta sa komitetskim polusvetom, uz koji je naravno išao i udbaški polusvet – polusvetom koji se od srbijanskog

Iste te (ili bliske) osam deset šeste godine u kojoj mene hvata na cionalkontraendorfin sko bunilo – a u kojoj tebe apse zbog kukastih krstića od majoneza na Isidorinim kanapeima – meni Opština Užice na Dan oslobođenja dodeljuje nagradu – Pelikan penkalo

komitetskog polusveta razlikovao po većitom aršinu srpsko-hrvatskih razlika, razlikom između zagrebačkih i beogradskih kloteta.

Rekoh već: uopšte me nisu zanimala srpska, kamoli hrvatska partijska posla, ali ondašnja partijska pozadinska buka, pojačana čaršijskom, bila je tako zaglušujuća da bih ovde-onda hteo ne hteo načuo ponešto o Babičevim partijskim aktivizmima.

Pojma ti ja nisam imao o pritajenim frankovcima, gotovo da sam bio siguran

da Babić u tadašnjem partijskom maniru priviđa vetrenjače pa onda juriša na njih – što i nije daleko od istine, samo u obrnutom smislu, i da je u toj stvari sličan drugom jednom rasnom pesniku, zadržtom komunisti, Oskaru Daviču koji je, kao i Babić, imao samo štete od pravovernosti i ideološkog fundamentalizma i koji je – kao i Kovač i Babić, mada privremeno – u jednom trenutku morao da se sklanja u Sarajevo, gde je bio pokrenuo časopis – ne sećam se više kako se zvao – u kome sam i ja saradivao.

Babića sam upoznao tek kad je došao mečki na rupu, u Beograd. Nisam ga često viđao, ali nikad nisam stekao utisak da u njemu ima mraka. Što ne znači da ga nije bilo. Ako je bio očajan – a imao je razloga da bude – onda je dobro nosio taj očaj.

Za Uskrs 2023. Babić je Filipu Davidu, Seadu Spahoviću, Prokiću i meni u kaficu Caffeine pričao da mu godinama nije bilo jasno kako Milanu Nenadiću – za koga svi znamo kakav je bio – uspeva da samom sebi uprkos piše onako moćnu poeziju, da je – čini mi se sa Stevom Tontićem – istraživao tu misteriju i da je nikada nije razrešio.

Pozdrav,
B. N

**Keš
Trés**

PON-PET U 20.30

Najiskreniji luksuzni proizvod ove decenije

Zašto su svi poludeli za satom koji se nosi oko vrata Royal Pop, toliko poludeli da se tuku?

Piše Ivan Radojčić

Početkom ovog meseca, ljubitelji satova potpuno su odlepili zbog objave da famozni Audemars Piguet saraduje sa Swatchom, masovnim proizvođačem čiji su satovi šareni i relativno pristupačni.

Pretpostavka (ili nada?) bila je da će ova saradnja rezultirati plastičnom i pristupačnom verzijom modela Royal Oak, sata po kome je Audemars Piguet zapravo najpoznatiji. Mnogi modeli Royal Oaka u prodaji koštaju negde u srednjem rasponu petocifrenih suma u evrima, dok se najskuplji Swatch satovi prodaju za oko petsto. Ali nije samo to.

Royal Oak zauzima posebno mesto u pop kulturi. Bad Bunny ga je nosio tokom poluvremena na Super Bowlu, što su svi videli u vatrenom finalu nastupa. Future i Travis Scott repovali su o njemu, Beyonce se u „Upgrade U“ hvalila kako ga zbog nje Jay-Z nosi, a Buba Corelli je potvrdio da njegov „Audemars košta dva stana“.

Neki Royal Oak modeli na tržištu preprodaje dostižu astronomske iznose. To je poznat statusni simbol. Već do ponedeljka po podne ljudi su kampovali ispred Swatch prodavnica širom sveta čekajući subotnje puštanje u prodaju.

Swatch u početku nije otkrio dizajn. Pa su ljudi uradili ono što danas rade kada nemaju dovoljno informacija: okrenuli su se veštačkoj inteligenciji. Prijatelji i kolege zasipali su me Instagram snimcima lažnih, AI-generisanih gumiranih Royal Oak satova u bojama

Čitavo lansiranje bilo je osmišljeno kao uređaj za detonaciju na društvenim mrežama. Redovi su bili sadržaj. Haos je bio marketing

koje podsećaju na pakovanja turskih žvaka. Nasamario sam se na jedan posebno ubedljiv primer čoveka koji nosi krv-crveni Royal Oak, dok me bolje obavestena prijateljica nije razuverila.

„Neće biti sat koji može da se nosi na klasičan način oko ruke.“

Bila je u pravu.

Royal Pop, kako se zove, zapravo je sat okačen na pertlu, slično onome na šta biste zakačili službenu identifikacionu karticu. Swatch ga naziva džepnim satom, mada meni više liči na ogrlicu. Možda je najbolje posmatrati Royal Pop kao neku vrstu ukrasa koji zakačite na svoju skupu dizajnersku torbu – AP verziju Miu Miu privezaka za tašnu ili Labubua. Postoji osam verzija koje se prodaju po ceni od 380 do 400 evra, u zavisnosti od izgleda bročjanika. Boje su crtane i prenaplašene – limun-žuta, goblin-zelena i žvaka-roze.

„Gde je narukvica?“, pitali su mnogi. Komentatori su upoređivali satove sa nečim što biste iskopali iz Happy Meal kutije. Pominjan je Flavor Flav. Ljudi su kukali na Instagram stranici Swatcha da odustaju od cele rabote i izlaze iz reda.

A onda je došla subota, dan velikog lancha. I hajp ipak nije utihnuo. Štaviše!

Swatch je bio primoran da tokom vikenda zatvori neke od svojih prodavnica u Velikoj Britaniji, kao i u pojedinim gradovima Evrope i SAD, iz bezbednosnih razloga nakon što je lansiranje limitiranog sata izazvalo haos. U Birminghamu je uvedena naredba o rasterivanju okupljenih, u Kardifu je uhapšen 25-godišnji muškarac kojem je izrečena zabrana okupljanja, dok su

policijski psi raspoređeni kod Battersea Power Station i Westfield šoping centra u Londonu kako bi obuzdali haos.

U nekoliko francuskih gradova formirali su se redovi od više stotina ljudi tokom noći između petka i subote. Policijski izvor naveo je da su policajci upotreabili suzavac kako bi kontrolisali masu od oko 300 ljudi ispred Swatch prodavnice u Parizu, gde su oštećene metalna roletna i dve sigurnosne kapije. Policija je saopštila da su prodavnice potcenile potrebu za obezbeđenjem.

Tuča je izbila i ispred Swatch prodavnice u Milanu, u Italiji, u trenutku otvaranja u subotu, prema urnebesnim snimcima koje su emitovali lokalni mediji (narandžasta plastična stolica koja proleće kroz kadar u čitavoj furtutmi bogme deluje kao deo kampanje za Royal Pop sat).

U Holandiji je policija morala da interвениše u tržnom centru blizu Haga nakon što su stotine ljudi pohrlile ka tamnošnjoj Swatch prodavnici. Policija je saopštila da je atmosfera bila napeta i da je došlo do svađa. Swatch prodavnice u Amsterdamu i Utrechtu takođe su ostale zatvorene.

Ispred Swatchovog flagšhipa u beogradskom tržnom centru Galerija, masa okupljenih ljudi u redu za Royal Pop bi vas ubedila da nam je standard u najmanju ruku kao Holandana. I ova prodavnica je ostala zatvorena tokom subote, ali je prodaja traženog modela počela u ponedeljak, bez ikakvih trzavica.

Predvidivo, u nedelju su se satovi pojavili na eBayu, gde su ih prodavci iz Velike Britanije nudili po ceni i do 3.000 funti. Swatch je kasnije pozvao ljude da ne „jуре“ po njihov novi sat, jer količine nisu limitirane i biće dostupne u dužem periodu.

„Kako bismo osigurali bezbednost naših kupaca i zaposlenih u Swatch prodavnicama, ljubazno vas molimo da ne dolazite u velikim brojevima kako biste nabavili ovaj proizvod. Royal Pop kolekcija biće dostupna tokom više meseci. U nekim državama redovi sa više od 50 ljudi ne mogu biti prihvaćeni, a prodaja će možda morati privremeno da bude obustavljena.“

Da bi se razumeo značaj AP × Swatch Royal Pop saradnje, važno je shvatiti po čemu se ona strukturno razlikuje od svojih prethodnika. Kada je Swatch

2022. godine lansirao MoonSwatch sa Omegom – saradnju koja je uzdrmala industriju satova – to je, u najosnovnijem smislu, bio interni posao. I Omega i Swatch su podružnice Swatch Group, što je čini najvećim svetskim konglomeratom za proizvodnju satova. Čitava operacija, ma koliko vešto predstavljena kao hrabar kreativni iskorak, na kraju je bila dogovor između dva „korporativna brata“ pod istim finansijskim krovom. Isto je važno i za narednu saradnju: kada je Blancpain × Swatch Bioceramic Scuba Fifty Fathoms lansirao 2023. godine, Blancpain – koji je Swatch Group kupio još 1992 – takođe je bio deo porodice. Obe saradnje bile su veliki marketinški uspesi, ali nijedna nije zahtevala pravo pregovaranje između nezavisnih kompanijskih struktura, usklađivanje različitih vlasničkih interesa ili pružanje poverenja firmi bez zajedničkog vlasnika.

Royal Pop je potpuno drugačiji. Audemars Piguet je, i oduvek je bio, porodično vlasništvo i nezavisan brend. Nema nikakve korporativne veze sa Swatch Group. Ovo je prvi put da Swatch saraduje sa luksuznim proizvođačem satova van sopstvenog ekosistema, i prvi put da Audemars Piguet saraduje sa bilo kojim drugim proizvođačem satova u svojoj 151-godišnjoj istoriji.

Samim tim, Royal Pop predstavlja predsedan u švajcarskoj časovničarskoj industriji: dve zaista nezavisne institucije odlučile su da dele proizvod, identitet brenda i distributivni kanal, uz svu komercijalnu i pravnu složenost koju to nosi.

Nema sumnje da je ljudima koji donose odluke u Audemarsu i Swatchu prijalalo to što su mnogi koji su ove nedelje pričali o Royal Popu pripadali generaciji odrasloj uz TikTok. Međutim, postoji još jedna veoma popularna teorija na mrežama o tome zašto je Audemars prihvatio saradnju.

Ide ovako: poslednjih godina AP je izgubio sporove oko zaštitnog znaka za dizajn svoje Royal Oak linije i u Japanu i u Sjedinjenim Državama. Ti porazi znače da dolazi talas kopija – satova koji oponašaju Royal Oak dizajn, ali će biti mnogo jeftiniji od pravih modela koji dostižu petocifrene ili čak šestocifrene cene. Zato, nastavlja teorija, AP saraduje sa Swatchom kako bi napravio sopstveni pristupačni sat u Royal Oak stilu, i da na taj način „preseku“ tržište za falsifikate.

Royal Oak, koji je predstavljen 1972. godine a dizajnirao ga je Gérald Genta, nije samo sat. To je arhetip: osmougaoni bezel, osam vidljivih šestougaonih šrafova, „Petite Tapisserie“ brojčanik sa teksturom nalik vaflu i integrisana narukvica. Više od pet decenija ovi elementi bili su sinonim za AP. Brend je mnogo ulagao u zaštitu tog identiteta kroz sudske sporove i godinama je pobeđivao protiv falsifikatora i kopija dizajna.

Za Swatch, motiv je delimično očigledan: nakon ogromnog uspeha MoonSwatcha i znatno slabijeg prijema Blancpain saradnje, brendu je bio potreban partner sa jednakim ili većim kulturnim uticajem kako bi ponovo izazvao sličnu pomamu. Unutar preostalog portfolija Swatch Group nijedan drugi brend nema ulični kulturni status kakav ima Royal Oak. „Swatch verzija“ Bregueta ili Longinesa, bez obzira na njihovo časovničarsko nasleđe, jednostavno ne bi izazvala isti kulturološki cunami.

Genijalnost – i blagi nihilizam – Royal Popa leži u tome što razume savremeni luksuz bolje nego što većina luksuznih kuća razume samu sebe. Današnji aspiracioni kupac ne želi nužno predmet nasledne vrednosti. Želi učešće. Želi prepoznatljivost. Želi proizvod koji se trenutno fotografije, signalizira da ste u trendu i prirodno uklapa u algoritamski krvotok Instagrama.

Royal Pop je manje „švajcarsko časovničarstvo“, a više „diskurs koji možeš da nosiš“. I AP to zna. Swatch to definitivno zna. Čitavo lansiranje bilo je osmišljeno kao uređaj za detonaciju na društvenim mrežama. Redovi su bili sadržaj. Haos je bio marketing. Neizbežna reakcija čuđenja zbog dizajna nije bila neuspeh kampanje – bila je njeno gorivo.

Ipak, ispod sve te domišljatosti krije se neprijatna istina o tome kuda luksuz ide. Stara fantazija luksuza bila je posedovanje. Nova fantazija je blizina. Možda nikada nećeš posedovati Royal Oak od šest cifara, ali za srpski minimalac možeš nositi njegovog memifikovanog malog rođaka oko vrata i učestvovati u toj auri.

Luksuz je nekada šaputao. Onda je počeo da repuje. A sada vrišti u biokeراميčkoj žvaka-roze boji ispred Swatch prodavnice dok ga neko vertikalno snima za TikTok.

I iskreno, možda je to najiskreniji luksuzni proizvod ove decenije. **N**

Еуромедик на 15 локација

1

**НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ**
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
Моб: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; Моб: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
Моб: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
Моб: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; Моб: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЖДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
Моб: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевићка 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; Моб: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
Моб: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

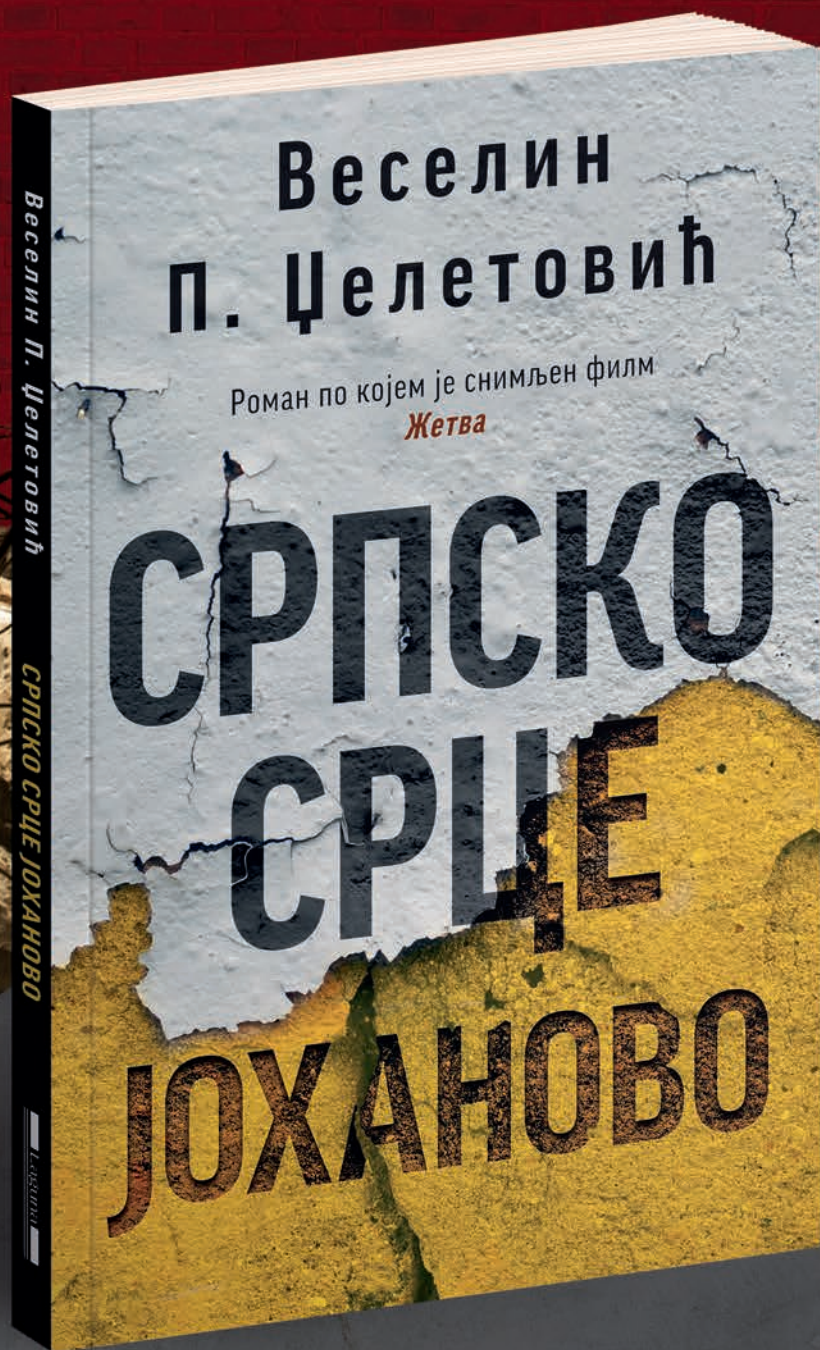
ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

КЊИГА КОЈА ПОМЕРА
ГРАНИЦЕ ЧИТАНОСТИ!

Роман по којем је снимљен филм *Жетва*.

Laguna

ŠTA NAS ČEKA OD NAJBOLJIH SVETSKIH DOKUMENTARACA

BELDOCS OD 20. DO 26. MAJA

Od danske hipi komune do grčkog rajskog ostrva

Piše Mara Prohaska Marković, direktorka Beldocsa

Festival Beldocs nas je navikao da svake godine uđemo u produkciju zanimljivih dokumentaraca. I ove godine nas očekuje isto a direktorka Beldocsa nam skreće pažnju šta ne bi trebalo propustiti.

OTAPANJE, Nikolaus Geyrhalter

Predivan opservacioni dokumentarac za ljubitelje snega i tihih pejzaža! Film vodi kroz impresivne zaleđene prostore sveta i svakodnevni život ljudi koji u njima opstaju, rade i prilagođavaju se ekstremnim uslovima. Sniman je na glečerima u Alpima, Japanu, Kanadi, Austriji, Islandu i u istraživačkoj stanici na Antarktiku. Kroz dugotrajne kadrove, posmatra se priroda u svom sporom kretanju, ali i ljudska svakodnevica koja zavisi od nje: naučna istraživanja, rutine, izolacija i stalna borba sa ekstremnim uslovima. Postepeno, topljenje leda postaje ne samo konkretan prizor već i snažna metafora, koja podstiče misao o krhkosti ekosistema.

SLOBODNI GRAD KRISTIJANIJA,

Karl Friis Forchhammer

Dokumentarac o čuvenoj kopenhaskoj slobodnoj zajednici Kristijanija, jedin-

stvenom urbanom eksperimentu koji je nastao 1971. kada su ljudi zauzeli napuštene vojne barake i pretvorili ih u autonomnu zonu sa sopstvenim pravilima, vrednostima i načinom života. Kroz opservacioni pristup i autentičnu arhivu film istražuje svakodnevicu ove zajednice – kolektivno odlučivanje, zajednički rad, stalna pregovaranja sa državom i spoljne pritiske. Kristijanija se prikazuje kao prostor kontradikcija: istovremeno utočište slobode, kreativnosti i alternativne kulture, ali i mesto unutrašnjih tenzija, promena i izazova opstanka u savremenom gradu.

PLAN KONTRAPLAN,

Radu Jude, Adrian Cioflâncă

Spoj fotografija i reči različitih autora od kojih je jedan u fokusu filma – američki novinar Edvard Serota – koji je istovremeno autor jednog i protagonista drugog seta fotografija. Film prati njegovu fascinaciju Rumunijom osamdesetih godina prošlog veka, kao i sve intenzivnije interesovanje rumunske tajne policije za njega, njegove aktivnosti i način na koji posmatra i beleži stvarnost. Ovo je slojevita priča o percepciji, nadzoru i granicama između dokumentovanja i interpretacije.

SUPER RAJ, Steve Krikris

Kroz živopisnu 16mm arhivu snimljenu na ostrvu Mikonos i svedočanstva današnjih lokalaca, film istražuje ideju da „raj“ može biti otkriven, popularizovan i na kraju oblikovan, čak i uništen, masovnim turizmom i konzumerizmom. Reditelj otkriva proces višedecenijske transformacije jednog mesta, put od inkluzivnosti do ekskluzivnosti, od spon-

tanog zajedništva do pažljivo izgrađene slike i od slobodnog prostora za istraživanje identiteta do industrije iskustava. Mikonos se tako pretvara iz utočišta za ljude koji su tragali za slobodom u destinaciju za one koji konzumiraju fantaziju o njoj. Film predstavlja slojevitu sliku o tome kako se kultura jednog ostrva menja pod pritiskom globalnog turizma, tržišta i medijske mitologizacije, kao i koja je uloga sećanja u ovom procesu.

MISTERIOZNI PAKET,

Silje Evensmo Jacobsen

Supersimpatična detektivska priča, avantura za decu, što je zaista retko u dokumentarnom filmu. Film funkcioniše kao razigrana igra u kojoj se stvarnost i mašta neprestano prepliću kroz potragu za tragovima, pričama i skrivenim značenjima. Rediteljčina želja bila je da inspiriše porodice da zajedno razgovaraju o značajnim temama i porodičnim uspomena koje oblikuju odnose među generacijama, kao i da same stvaraju sopstvene mitove na inovativan način, pretvarajući svakodnevicu u avanturu i zajedničko istraživanje. **N**

Meditacije ili Samom sebi

REMEK-DELO PRAKTIČNE FILOZOFIJE

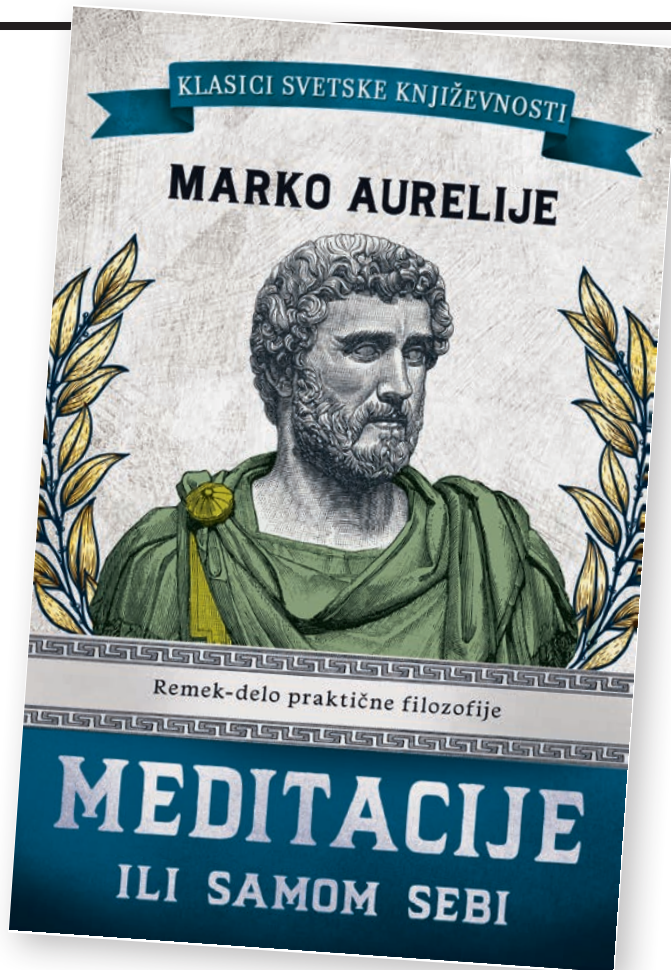
Specijalno za **Nedeljnik piše književnica i književna kritičarka Aleksandra Đuričić**

Zapisi rimskog cara iz drugog veka n. e. nastali su kao lična razmišljanja cara-filozofa i tokom srednjeg veka i renesanse kroz dva prepisa postigli ogromnu popularnost koja traje do danas. Marko Aurelije bio je jedan u nizu nekoliko dobrih i pravednih vladara tokom čijeg perioda je Rimsko carstvo doživelo istinski renesansu. Iako nevoljan da preuzme tron, pokazao se kao izrazito pravedan i plemenit, vodeći se idejama filozofije stoika kojoj su u njegovo vreme pripadali i Epiktet, Seneka i Ciceron.

Ideje stoičke filozofije dugujemo antičkim Grcima, preciznije osnivaču škole Zenonu sa Kipra koji je oko 300. godine p. n. e. svoja predavanja držao na atinskoj agori, tačnije pod islikanim tremom po kome je filozofija dobila ime. Njen osnovni princip je da život treba rukovoditi vrlinom i razumom koji krase čoveka dovoljno osvećenog da se pomiri sa onim što ne može da izmeni, dok menja nabolje sve što je u njegovoj moći. Prvo podrazumeva neizbežnost smrti koju treba prihvatati mirno kao deo prirodnog ciklusa, drugo je odnos čoveka prema bližnjem, mudrost, velikodušnost, praštanje, čime će se stoici donekle približiti hrišćanskoj misli.

Ovo izdanje sadrži izvanredni predgovor prof. dr Vladete Jankovića koji će čitaocu uputiti u osnovna znanja o stoicima, kao i u biografske podatke o rimskom caru čiji je osnovni postulat vladanja bio razum.

Zapisi Marka Aurelija pretrajali su kroz razna izdanja sve do našeg doba, Spinoza je bio jedan od najpoznatijih „čuvara“ i sledbenika njihovih principa, a danas smo svedoci mnogobrojnih priručnika iz praktične filozofije koji se baziraju upravo na principima stoika. Prevod Albina Vilhara sa originalnog starogrčkog pomoći će srpskom čitaocu da shvati nejasna mesta i aluzije koje ne možemo razumeti jer se odnose na Aurelijeve savremenike.

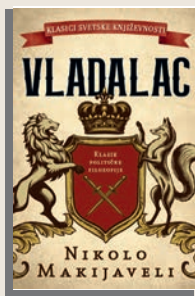

KNJIGA KOJU JE IVO ANDRIĆ PONEO U POSLEDNJEM ODLASKU U BOLNICU

Ostareli i bolesni Ivo Andrić spakovao je za svoj poslednji odlazak u bolnicu samo jednu knjigu, francusko izdanje misli Marka Aurelija. Poučni i lekoviti u pravom smislu reči, ovi zapisi svedoče o nepromenljivosti ljudske prirode kroz vekove, borbi sa sobom koliko i sa okruženjem, društvenim prilikama i strahovima koji nas prate

Na kraju, jedan podatak vezan za našu istoriju književnosti i kulture. Ostareli i bolesni Ivo Andrić spakovao je za svoj poslednji odlazak u bolnicu samo jednu knjigu, francusko izdanje misli Marka Aurelija. Poučni i lekoviti u pravom smislu reči, ovi zapisi svedoče o nepromenljivosti ljudske prirode kroz vekove, borbi sa sobom koliko i sa okruženjem, društvenim prilikama i strahovima koji nas prate.

Zbog toga izraz „stoički nešto podneti“, iako je odavno ušao u svakodnevni govor, ima i dublja značenja osim trpljenja. Pre svega prihvatanje sa radošću i optimizmom života kao dar a potom napor da on bude lepši i svetliji ne samo za pojedinca već i za ljude koji nas okružuju. **N**

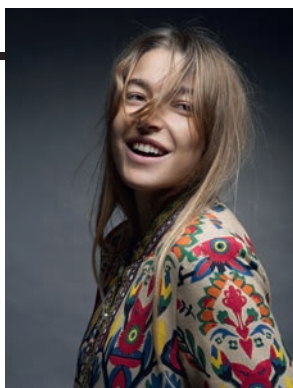
Vladalac Nikolo Makijaveli

„Vladalac“ se smatra jednim od prvih dela moderne političke filozofije, koje je oštro raskinulo sa dominantnim doktrinama o politici i etici. U kontekstu razjedinjene Italije XVI veka, Makijaveli sastavlja jedinstven traktat o uslovima konstituisanja italijanskog nacionalnog jedinstva. Po njegovom shvatanju, idealni vladalac je istovremeno hrabar ratnik, lukav političar, dorastao politici koja instrumentalizuje moral i religiju. **N**

Turistički vodič kroz srednji vek Antoni Bejl

Oslanjajući se na do sada neprevedene zapise savremenika – raznolike plejade putnika iz Turske, severne Afrike i Rusije – „Turistički vodič kroz srednji vek“ predstavlja duhovito i nezaboravno istraživanje o tome kako su Evropljani razumeli, a često i pogrešno tumačili veliki svet oko sebe. **N**

Piše Hana Piščević

More u brkovima

„Je l' se mi znamo odnekud?“, dobacuje mi jedan stariji tip sa prodorno plavim očima i gustim, belim brkovima. Podseća me na mornare iz romana koje sam onoliko volela kao dete, ali su mu brkovi suviše beli i uredni. Ni traga od one bakarnožute od nikotina i nemara. Kao da je tek sad, u šezdeset i nekoj odlučio da promeni stajling i pusti brkove, sveže i glatke kao puž kad pusti rogove.

Sedi prekoputa mene u autobusu 41 koji je nekad bio trola. Pre nego što me pita da li se znamo, nekoliko minuta iritantno blene u mene kao da se sprema da nešto preduzme. Kao da je ovo očijukanje samo predigra za nešto zbog čega ću možda morati da se branim. Da ga nokautiram ili da zaurlam. Možda i oba. Pa nek pomisli da sam potpuna ludača, što u ovakvim situacijama i nije daleko od istine. Pedofil, presuđujem, ali onda se setim da u ovoj relaciji sa mnom on ne može biti pedofil jer ja za svega nekoliko nedelja punim trideset i da, ništa manje važno, imam dete.

On me i dalje gleda onim morskim očima i ja već vidim kako ću morati da napravim scenu. Razmišljam o babi koja sedi pored njega, kako li će ona to podneti, i o mladiću koji sedi pored mene. Hoće li se umešati da me zaštiti, ili ću morati i njega da isprozivam što ćuti? Autobus ima kameru ali ko zna ko sedi za volanom.

Odlučujem se za nokaut i nokdaun. Volim da verujem da sam sposobna za takav poduhvat. Ni na šta više ne bih bila ponosna nego da to uspem da izvedem između dve stanice. Malo je bez veze što nemam neke tvrde cipele, umesto ovih raspadnutih Adidas patika. I što ne nosim ono džombasto prstenje kao naoružanje na rukama. Biti spreman, to zaista jeste sve. Posebno ako si žena.

Srećom, jaka sam, to je fakat. Još u vr-

tiću i kasnije u školi, branila sam slabiju decu od jače kao da sam na nekom zadatku. Imam to u sebi. Mogu da uradim pet zgibova i dvadesetak sklekova. Ili sam makar mogla pre trudnoće. Jedino me ove diskus-hernije, ušinuća i neispavanaća malo destabilizuju.

„Je l' se znamo odnekud?“ Čovek s brkovima progovara i ja nekako, ne znam kako, odjednom znam da ovo nije nikakva jeftina poštapalica već da zaista pokušava da se seti. Cela moja prethodna priprema za samoodbranu spada s mene kao zrnja koja odbacuje potrošeni svlak. Sada sam sigurna da mi ne želi zlo, i još važnije, da me ne želi, da samo pokušava da dokući odakle sam mu poznata.

Dok procesuiram ovu spoznaju, lice mu se najednom ozari. Oni brkovi poskocke mu veselo na licu. „Hana! Draga Hana! Pa ja čitam tvoje kolumne!“

Svaki put kad mi to neko kaže, ja ne znam kako da odreagujem, osećam se zahvalno i pomalo, kao dete, postideno. A ima i toga da oni znaju nešto o meni a ja o njima ništa. Uto se pridiže sa sedišta i radi nešto rukama, shvatam da bi da me zagrlji ali onda se zaustavlja kao da zaključuje da ipak nema pravo to da uradi.

„Zakleo bih se da se poznamo.“ Govori mi sa nekakvom setom. Smejuljim se i pretpostavljam da sada i izgledam kao malo dete zatečeno u prekršaju. Pruža mi ruku i ja mu spremno uzvraćam. Steže je jako kao da mi je zbog nečeg zahvalan. Autobus se zaustavlja i pre nego što stignem nešto smisljeno da odgovorim, on mi maše i izlazi iz autobusa.

Kad pogledam kroz prozor dok polako napuštamo stanicu, uočim nešto zbog čega počinjem da se smejem naglas. Na njegovoj levoj mišici vidim pozelenelu, izbleđelu tetovažu. Ni manje ni više nego sidro. Izgleda da se ipak poznamo, druže moj. **N**

O IZLOŽBI „ALL IN“

MLADEN HRVANOVIĆ

Kao ugljenik pod pritiskom

Piše Žikica Milošević

Multidisciplinarni umetnik Mladen Hrvanović predstavlja svoju novu samostalnu izložbu „ALL IN“, koja će biti otvorena 22. maja u galeriji „Neon“ u Beogradu. Kroz monumentalne skulpture, *karbonske pejzaže*, svetlosne instalacije i digitalne radove, Hrvanović istražuje odnos između manualnog rada, tehnologije i unutrašnjih procesa stvaranja. Radio je velike projekte u domenu scenografije, arhitekture, javnih prostora. Kum je i naziva „Lice ulice“.

Nakon dužeg vremena vraćate se na beogradsku umetničku scenu izložbom „ALL IN“?

Povratak nije najpreciznija reč. Nisam otišao, odmaknuo sam se da bih istraživao kroz projekte spektakla, scenografija,

FOTO DAVID PAVLAŠEVIĆ

dizajna vanjskih i unutrašnjih prostora. „ALL IN“ je kristalizacija raznih stvaralačkih i životnih iskustava taloženih tokom godina, sloj po sloj, kao ugljenik pod pritiskom. U galeriji „Neon“ publika će se, među ostalim, sresti sa vizuelnim kodovima karbonskih pejzaža, kaleidoskopskom alegorijom, pulsom komičkog ju-

tra, digitalnim šaputanjem algoritamskih kodova, svetlosnim omažima urbano-sti. Svako delo je fragment istraživačkog, osećajno-spoznajnog procesa, trag sjedinjenja misli, emocije i materijala.

Koliko savremene tehnologije menjaju način na koji umetnici danas razmišljaju o procesu stvaranja?

Digitalni kod je savršeno ponovljiv i hladan, skoro kao recept za savršenstvo. Manualni trag je nesavršen, neponovljiv, u njemu je upisano telo umetnika načinjeno iz karbonskog koda, sa svojim polaritetima i fragilnostima. Postoji tenzija između dva sistema, ali oni komuniciraju. Upravo ta komunikacija, prevodenje između dva sistema bazirana na različitim supstancama, tačka je mog stvaralačkog uzbuđenja. **N**

LONGPLAY ▶

RUNDEK HAUSTOR & EKIPA

5 & 6. JUN 2026.
LUKA BEOGRAD

ULAZNICE

Đurđica Đurović

MONODRAMA „OSTRVO DEVICA“, DORČOL PLATZ

Piše Marija Aleksić

Ovo je prva monodrama i produkcij-ski poduhvat glumice Đurđice Đurović, koji se već od 22. septembra redovno igra na Dorčol Platzu i okuplja publiku svih uzrasta. Kao što se predstava bavi temama nasleđa, oproštaja i potrage za sobom kada nema nikoga da ti kaže ko si, tako je i Đurđica kroz ovaj proces stvaranja, u kojem je bila uključena u svaki korak, od ideje do realizacije, pomerila svoje granice, izborila se sa svojim strahovima i osmelila se za mnogo veće stvari.

FOTOGRAFIJA ABDRSHIN VALERII

Šta se desi kada su jedino što čujemo odjeci tuđih glasova u sopstvenoj tišini? Nakon smrti svoje majke Anete, hladne i slavne novinarkе, mlada glumica Hana, koju tumači Đurđica, ostaje sama u sobi punoj prašine i neispričanih priča. Usamljena u suočavanju sa surovim nasleđem porodice i javnom aferom koja preta da je uništi, Hana mora da odluči: da li će nastaviti da igra uloge koje su drugi za nju osmislili ili će konačno pronaći sopstveni glas? Hana, atraktivna glumica iza čijeg se besprekornog pedigrea krije duboka nesigurnost, jedan je od najkrhkih likova koje sam imala priliku da igram.

Saterana u ćošak, bez vere u bilo šta, svesna da se sve u njenom životu raspada, do iznemoglosti pokušava to da sakrije i dokaže sebi i svetu da je jaka i da sve drži pod kontrolom. Kako kaže rediteljka Nina, Hana nije savršena žrtva, niti naročito dopadljiva devojka, ali jeste komplikovana i kontradiktorna, neustrašiva a lomljiva, licemerna a brutalno iskrena“, kaže Đurđica. Ona je trenutno angažovana na nekoliko projekata. Pored glume, nastavlja da razvija i svoj producentski put, te je nedavno primljena na prestižnu filmsku školu u Rimu, Rome University of Fine Arts.

Kroz taj master volela bi da se fokusira na koprodukcije između Italije i Srbije i time doprinese stvaranju boljih finansijskih uslova i većih mogućnosti za razvoj domaćih filmova, a samim tim pronađe način da naši projekti dobiju pažnju koju zaslužuju. „Ostrvo devica“ će svoje poslednje igranje u Beogradu u ovoj sezoni odigrati 27. maja u 20.30 časova na Dorčol Platzu. **N**

Pošten veliki bend

U vo me posle desetak sati i više od odličnog koncerta Public Image Ltd u Zappa barci o kojem ću u sledećem komentaru. Fenomenalna svirka i roštilj u bekstejdžu oko ponoći moraju da se slegnu ali impresivni pozdrav i posveta mladosti provedena i obeležena Džonijem Rotenom Lidonom.

Dakle o tome za sedam dana a ovde o subotnjoj posveti mnogih mladosti u Sava centru. Jedno sigurno blizu četiri hiljada ljudi u obnovljenoj zgradi u Bloku 19. Pedeset godina Parnog valjka preplaši one koji se sećaju prvih koncerata ovog benda u halama Pinki i Pionir. U smislu „zar je već toliko prošlo?“. Priznajem, odavno nisam gledao ovaj bend, slušao sam drugačiju muziku, takođe od tada, od tih hala Pinki i Pionir.

Baš u tom Pinkiju ću gledati samo neku godinu kasnije koncert engleskog pank benda Ruts koji je promenio naše tinejdžerstvo, pa i ono zrelije Gileta, Koje, Milana Mladenovića... Tada nam je Valjak bio već star.

Ali ove subote, na toj pedesetogodišnjici Parnog valjka, ja sam objektivno sumirao vrednost ove grupe i kada niste njihov fan. Parni valjak je jedan pošteni veliki bend, možemo ga titulirati balkanskom najvećom verzijom Middle of the Road (MOR) žanra. Dakle pevljivi, radijski refreni, rokenrol svirka bez kalkulisanja sa ostalim balkaniko posrtanjima i paktiranjem. I ne voleći Parni valjak morate priznati da nije bilo nikada neke epizode koje bi uflekala na tom koridoru. Nije bilo dueta sa ljigavcima, ratnim zločincima, ili trubadurima ratnih zločinaca... Nije bilo ni uletanja u jeftino kalemljenje sa folkom žicajući siguricu u svesci hitova.

Uvek jedna mejnstrimska linija radijskih hitova. Od početnog bugivugija pa do balada koje su varale ljude da su ljubavne i radilo se o starosti („Jesen“). I publika u Sava centru, nije to samo nostalgija. Bilo je onom otrcanom leksikom „raznih generacija“ ali koje se mogu identifikovati sa nekom bivšom lepticom uz razreda koja sada „rinta u nekoj levoj firmi“ navukavši bore na sebe i kilometražu koja ju je udaljila od „lutke za bal“.

Moraš da pomisliš koliko je bilo bitno za ondašnju Jugoslaviju postojanje tih velikih rokenrol bendova tipa Dugme, Čorba, Valjak... jer se stvorila infrastruktura za sve koji su onda došli i napravili i novi talas, novi primitivizam i novi ovaj, onaj... U Srbiji, bez jakog tog srednjostrujaškog benda koji puni arene, gubi se i prostor svake drugačije svirke na onom polju koje bi se profano zvalo alternativnim. Broj publike koja ne prelazi kafansku brojnost svedoči tome. A Parni valjak je, što kaže A. M., kao građevinsko vozilo – spor, težak i sve ravno... baš kao i u muzici. **N**

Poslednja noć poslednjeg leta tvog detinjstva

Može li se – mora li se – biti nostalgičan za nečim što nisi ni doživio samo je jedno od pitanja fenomena zvanog „Mixtape“

Evo čega je bilo u leto kada sam završio srednju školu: otišao sam se skroz na kratko (kakav šok za sve!), živio sa jednom šestoro-sedmoro ljudi u malom stanu u raspad-zgradi u Karađorđevoj, praveći se da spremam prijemni, prvi put – ne i poslednji – p'jan se ispo-vraćao po stepenicama što vode na Kosančićev venac, gledao Svetsko prvenstvo i Zubu Ronaldal na minijaturnom televizoru postavljenom na neki stočić, išao na Exit koji je tad trajao deset dana i ne pamtim ama baš nijedan bend, spavao na Štrandu i kupao se u Dunavu, provodio dane u „Pivnici“ koja će posle postati „Sejdefa“ i nisam popio nijedno pivo!, dobio prvi mobilni telefon, onaj na preklop i sa minijaturnim ekranom, i učio da pišem poruke, ljubio se s nekom devojkom u Njegoševom parku i onda smo imali pravi pravcati filmski rastanak kada sam ja otišao na fakultet, kao da se nikada više nećemo videti (a bolje je da nismo!).

EVO ČEGA NIJE BILO U LETO kada sam završio srednju školu: nisam živio u malenom, ušuškanoj američkoj gradu negde na obali Tihog okeana, nisam vozio skejtbord niti ogromna kolica iz supermarketa po ulici (kod nas tada nije ni bilo supermarketa!), nisam bio devojčica koja je pomalo zaljubljena u najbolju drugaricu, nisam imao ni ortaka koji je duvao po ceo dan i čija nam je mama pravila koktele, nisam imao previše frke s policijom ako ne računamo povremeno trkeljisanje, nismo planirali *road trip* po Kaliforniji i nismo imali kameru kojom bismo dokumentovali bilo šta, nisam imao osećaj da me grad guši.

Eh, i nisam slušao Smashing Pumpkins, zapravo sam oduvek mrzeo i glas i pretencioznost Bilija Korgana.

Pa kako onda, PITAM, mogu da budem jednako nostalgičan za onim iz prvog, kao i za ovim iz potonjeg pasusa?

To drugo detinjstvo živela je Stejsi, protagonistkinja najkontroverznije ovogodišnje video-igre, „Mixtape“. Dobro, Stejsi i ja imamo neke sličnosti – stariju sestru koja je bila legenda u alternativnim krugovima i koja te je navukla na muziku; te potrebu da u tinejdžerskim godinama sve objašnjavamo muzikom, pravimo plej-liste za posebne i manje posebne prilike i da, kad čujemo da u naše živote možda ulazi neka nova osoba, osorno pitamo „A šta ona sluša?“, jer od toga zavisi da li će biti prihvaćena – ali mnogo, mnogo više razlika.

SVEJEDNO, PRETHODNOG SAM VIKENDA PROVEO TRI sata, koliko traje ova „igra“ (stići ćemo i do navodnika), živeći Stejsin život kao da je moj, bivajući razneženim baš kao da je bio moj, i kao da se nikada neće vratiti.

Ukratko, Stejsi i njeno dvoje prijateljica, Kasandra (lepuškasta ćerka policajca koja se dopada glavnoj junakinji, ali ova – takvo je bilo vreme? – nema hrabrosti ništa da joj prizna) i dugokosi metalac Slejter, provode poslednju noć zajedno. Kasandra ide na faks, Stejsi pali za Njujork da postane muzička supervizorka, a Slejter ostaje, jer ono, *dude*. „Za ispis“, Stejsi pravi plej-listu koja će pratiti njihovu poslednju avanturu: potragu za alkoholom i žurkom nad žurkama.

Muzika je u „Mixtapeu“ najvažnija, još od špice u kojoj se spuštate niz brdovite ulice grada uz Devo. Tu su The Jesus and Mary Chain, pa pomalo zaboravljeni Silverchair, i Portishead i Roxy Music i The Cure i Igi Pop i Siouxsie and the Banshees; i tma muzike iz šezdesetih i sedamdesetih koju ste možda zaboravili. Svako poglavlje ove „igre“ ima svoj saundtrek.

„Igre“, je li? „Mixtape“ nije preterano interaktivan, što ga u očima nekih čini manje vrednim, a nekih drugih tek

manje igrom. Ona je *visual novel* (savim legitiman žanr, *btw*), što hoće reći da ova priča o odrastanju više podseća na film u kojem možete, a i ne morate, da hodate po devojačkim sobama i bacate kamenčiće u reku i da upravljate jezicima dvoje tinejdžera dok se ljube (jedino bizarnije iskustvo od te scene jesu stvarni tinejdžerski poljupci!).

Drugi su *detraktori* bili mnogo brutalniji: ovaj uradak koji nam svi natrljavaju na nos služi samo za širenje neke nove woke-agende, posebno zbog homoseksualnih insinucija i nagoveštaja o *ljubavi na spektru*... Bude tu i opaski da izdavača, kompaniju Annapurna Interactive, vodi Megan Elison, ćerka suosnivača Oraclea i, hm, prijatelja IDF-a, a bude i reči kao što su *astrourfing* i *industry plant* (ne, bolje nemojte).

Takvi, držim, nikada nisu slušali Joy Division...

AUTORI SU ŽELELI – I PO mnogim kritičarima koji su pišnuli firnajt i uspeli – da uhvate duh jednog vremena, bilo da su ga oni živeli ili ne (jedna od brojnih otrovnih žaoka upućenih igri tvrdi da je sve „fejk“, i da to nisu njihova sećanja, niti su naročito verna bilo-čija sećanja, što celu stvar, ako se mene pita, čini još uspeli-jom!), i onaj trenutak, onu jednu noć u kojoj si, čak i ako to ne znaš, na prekretnici od koje sve zavisi, dok ubeđuješ sebe, ima li šta slade od tinejdžerske automatologizacije, da ništa drugo nikada više neće biti važno.

Samo ovo sada.

U *ovom sada* imaš 18 godina, i završio si srednju školu, i povraćaš od alkohola na Kosančićevom vencu ili u Blue Moon Lagoon, potpuno svejedno; to što te u *ovom sada* prati super muzika, i to ona koju sam biraš, sa kasetom koju su razbacane po sestrijoj sobi, zatvorenoj kada je otišla na fakultet u veliki grad, to je samo bonus nivo tvog detinjstva. **N**

OVDE
SADA

20 GODINA U SRBIJI,
SPREMNI NA SVE.

generali.rs

